

کتابنامه + تست

روان شناسی

واقعاً جامع کنکور

سیده ضحی سکاکی

همکاران تألیف:

سیمین زاهدی، مهران افشاری

ناظر محتوایی: محمدجواد حیدر

ویژه کنکور

۱۴۰۵

★★★★★

دوست عزیزم سلام:

با توجه به اینکه هر سال تغییرات هدفمندی در کتاب‌های واقعاً جامع صورت می‌گیرد تا کتاب از نظر محتوایی ارتقا پیدا کند و پاسخگوی نیازهای مخاطبین باشد، امسال هم در ویرایش جدید کتاب با دستی پر اومدیم تا شما رو با ویژگی‌های جدید که اینجا نوشتیم شگفت‌زده کنیم:

سوپر اپلیکیشن مهرماه:

امکان پاسخگویی به تست‌های کتاب در پاسخ‌برگ‌های الکترونیکی
ساخت کارنامه، گزارش‌گیری و تحلیل وضعیت پاسخگویی به سؤالات
ارائه گزارش تست‌های غلط و نزده برای رفع اشکال
تعیین وضعیت پاسخ‌گویی هر تست در مقایسه با سایر داوطلبان
امکان ساخت و برگزاری آزمون از تمامی سؤالات کتاب جامع

گزارش تجمیعی از وضعیت پاسخ‌گویی در هر درس کتاب و امکان مقایسه درس‌ها با هم
امکان ایجاد کلاس برای ارائه تکلیف و ساخت آزمون هماهنگ (ویژه دبیران و مشاوران)

امکان ارسال تکالیف انجام‌شده توسط دانش‌آموزان برای دبیر و مشاور (ویژه دبیران و مشاوران)

① حل ویدیویی سؤالات تألیفی و کنکورها و فیلم‌ها و پادکست‌های آموزشی و مشاوره

پوستر برگ برنده:

جمع‌بندی عالی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین نکات کنکور سراسری
قابل استفاده در دوران جمع‌بندی و مرورهای لحظه آخری

+ تغییرات محتوایی:

اضافه شدن سؤالات کنکورهای اخیر در کتاب و سوپر اپلیکیشن مهرماه
طراحی سؤالات Level up بر اساس آخرین رویکرد سؤالات کنکور

برای دریافت سوپر اپلیکیشن
مهرماه اسکن کنید.

این جنبه‌ها تا آخر درس ۲ چندین بار مطرح می‌شوند، پس خوب است که همین جا در جدول زیر آن‌ها را خوب یاد بگیرید.

جنبه‌های رشد

۱. جسمانی

تغییرات زیست‌شناختی و بدنی

مثال - تغییر قد و وزن

- تغییرات هورمونی بلوغ

- توانایی تولید مثل

- مهارت‌های حرکتی درشت (پریدن، سینه‌خیز رفتن، دویدن) و

ظریف (قیچی کردن، نقاشی کردن)

- تغییر تو ماهیچه‌ها، عضلات و استخوان‌ها

- تغییر تو عملکرد مغز و سیستم عصبی

۲. شناختی

تغییر در فرایندهای شناختی مثل توجه، ادراک، حافظه،

تفکر، هوش و زبان

مثال - بهبود توجه و تمرکز

- مهارت تصمیم‌گیری و حل مسئله

- جمله‌سازی و استفاده از کلمات

- به خاطر سپردن و به خاطر آوردن اطلاعات

- سبک‌های پردازش

۳. هیجانی

تغییر در هیجانات از جمله آگاه شدن از هیجانات و شناخت

آن‌ها، جهت‌دهی و هدایت هیجانات، بروز هیجانات

مثال - ابراز خوشحالی، خشم، محبت و...

- تشخیص هیجانات خود و دیگران

- کنترل خشم

- محبت کردن

- احساس پشیمانی، ترحم و...

۴. اجتماعی

تغییر در روابط فرد با دیگران

مثال - برقراری ارتباط با دیگران

- ایجاد روابط دوستی

- خونگرم بودن

- بازی کردن

- رعایت آداب معاشرت

- کار گروهی و عضویت در گروه‌ها

۵. اخلاقی

تشخیص کار خوب و بد اخلاقی و انجام آن‌ها یا پرهیز از آن‌ها

مثال - مؤدب بودن

- احترام گذاشتن به دیگران

- کمک کردن به نیازمندان

- راستگویی

- رعایت حقوق دیگران

- انسان‌دوستی

- اهمیت دادن به مسائل دیگران

تعریف روان‌شناسی رشد

ایا تاکنون به ویژگی‌های مشترک خودتان با دیگر افراد خانواده، از بزرگ‌ترین فرد مثل پدر بزرگ تا کوچک‌ترین فرد تازه به دنیا آمده فکر کرده‌اید؟ سؤال آن است که این افراد چه ویژگی‌های متفاوت یا مشابهی دارند؟ خود شما نسبت به یک سال، سه سال و شش سال گذشته چه تغییراتی کرده‌اید؟ در سال‌های آینده در زمان تحصیل یا بعد از آن در مرحله ازدواج و هنگام مادر و پدر شدن چه تغییراتی خواهید داشت؟ به عبارت دیگر آیا می‌توان تغییراتی را که در طول زندگی رخ می‌دهد **شناخت** و **پیش‌بینی** کرد؟

تعریف اول روان‌شناسی رشد: فرایندی است که طی آن تغییرات و تحولی که در طول زندگی رخ می‌دهد، به عنوان یکی از گرایش‌های روان‌شناسی، به این گونه سؤال‌ها پاسخ می‌دهد.

تعریف اول روان‌شناسی رشد

زندگی نیز گفته می‌شود، مورد توجه روان‌شناسان قرار گرفته است. **روان‌شناسی رشد**، شاخه‌ای از علم روان‌شناسی است که تلاش می‌کند تغییراتی را که در **طول زندگی** از زمان تشکیل نطفه تا زمان مرگ، در آدمی رخ می‌دهد مطالعه کند. مهم است که بدانیم این تغییرات از چه نوعی است؛ به طور مثال شما می‌دانید نسبت به گذشته تغییر کرده‌اید و در شش سال گذشته به طور کلی چیز متفاوتی بودید؟ اما سؤال این است که برای شناخت بهتر این تفاوت کلی آیا می‌توان این تغییرات را طبقه‌بندی کرد؟ تغییرات شما نسبت به گذشته کدام است؟ قد شما بلندتر شده؟ مطالب بیشتری فرا گرفته‌اید؟ مسائل را بهتر حل می‌کنید؟ کم حوصله‌تر و هیجانی‌تر شده‌اید؟ اجتماعی‌تر شده‌اید؟

در پاسخ به پرسش‌های فوق می‌توان **جنبه‌های مختلف انسان** را از یکدیگر تفکیک کرد؛ جنبه‌های جسمانی (بلند شدن قد)، **شناختی** (حل مسائل)، **هیجانی** (ابراز خشم)، اجتماعی (روابط با همسالان) و اخلاقی (رعایت حقوق دیگران) بر همین اساس، **روان‌شناسی رشد** دانه گسترده‌ای از حیطه‌های رشد جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی در فراخانی زندگی فرد را شامل می‌شود.

تعریف دوم روان‌شناسی رشد

۱- Developmental Psychology

۲- Life Span

۳۷

۱- روان‌شناسی رشد

برای آشنایی با روان‌شناسی رشد، به برخی از سؤالاتی که در این علم مطرح است، توجه کنید:

۱. افراد چه ویژگی‌های مشترک و متفاوتی با دیگر اعضای خانواده خود دارند؟ ۲. یک فرد نسبت به چند سال گذشته خود چه تغییراتی کرده است؟ ۳. یک فرد در سال‌های آینده (مثلاً در زمان تحصیل یا بعد از ازدواج یا هنگام پدر و مادر شدن) چه تغییراتی خواهد داشت؟ ۴. این تغییرات از چه نوعی هستند؟

عامل مشترک همه این سؤالات یک چیز است: **تغییرات افراد**! در روان‌شناسی رشد تغییرات افراد مورد بررسی قرار می‌گیرد پس کار روان‌شناسان رشد دو چیز است: ۱. **شناخت** ۲. **پیش‌بینی** تغییرات

تعریف روان‌شناسی رشد: شاخه‌ای از روان‌شناسی است که تغییرات افراد را از زمان تشکیل نطفه تا مرگ در جنبه‌های مختلف مطالعه می‌کند. حالا دو سؤال مهم مطرح می‌شود:

سؤال ۱: این تغییرات از چه زمانی تا چه زمانی هستند؟

پاسخ: از زمان تشکیل نطفه تا مرگ. به این بازه می‌گوییم **فراخانی زندگی** یا **طول زندگی**! روان‌شناسی رشد تغییرات افراد را در این بازه مطالعه می‌کند.

سؤال ۲: این تغییرات از چه نوعی هستند؟ یعنی چگونه طبقه‌بندی می‌شوند؟

پاسخ: بر اساس جنبه‌های مختلف انسان از هم تفکیک می‌شوند.

جنبه‌های مختلف انسان (= حیطه‌ها یا ابعاد رشد) عبارت‌اند از:

۱. جسمانی ۲. شناختی ۳. هیجانی ۴. اجتماعی ۵. اخلاقی

سؤال

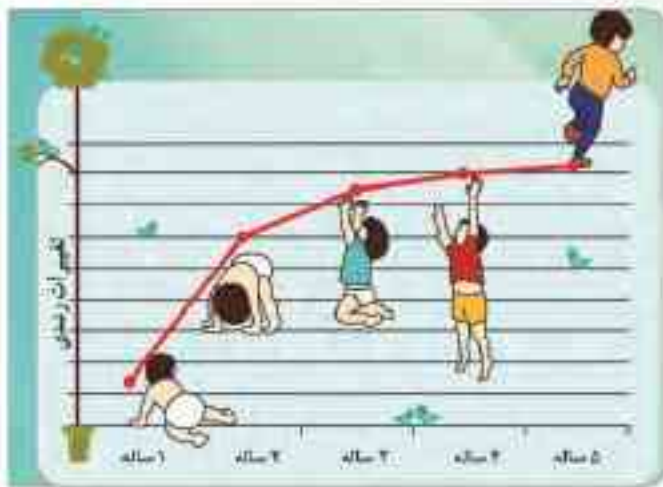
در چه سنی دوجرخه‌سواری را یاد گرفتید؟ آیا این مهارت (در نتیجه) تغییرات رشدی حاصل شده است؟ آیا این مهارت با تمرین و آموزش مکرر کسب شده است؟

هر دو نکته باید به سن و آمادگی زبانی برسیم و بعد تمرین کنیم و آموزش بگیریم.

عوامل مؤثر بر رشد

آیا تاکنون به شما گفته شده چقدر شبیه پدر یا مادر خود هستید؟ چه تفاوت‌هایی با دوستان و هم‌کلاسی‌های خود دارید؟ این تفاوت در چه زمینه‌ای است؟ جسمانی، رفتاری یا اخلاقی؟ به نظر شما علت این تشابه‌ها و تفاوت‌ها چیست؟ آیا هر فردی از ابتدای تشکیل نطفه خصوصیات ثابتی به دست می‌آورد یا برای شکل‌گیری خصوصیات در افراد به آموزش و محیط‌های مناسب نیاز است؟ مثلاً یکی از هم‌کلاسی‌های شما بلندقد است (دلیل آن تغذیه مناسب و ورزش است یا بلند قامت بودن پدر و مادرش؟ پاسخ به سؤال‌های فوق آسان است، اما به مطالب زیر به راحتی نمی‌توان پرداخت: علی بسیار فعال و زود جوش است و دوستان زیادی دارد، اما احمد در کلاس تا از وی سؤال نشود حرف نمی‌زند و دوستانش بسیار محدود و در گروه دوستان هم کم حرف است.

روان‌شناسان رشد معتقدند ویژگی‌های افراد و تغییراتی که در طول دوره زندگی، از دوره جنینی تا دوره سالمندی، در افراد رخ می‌دهد می‌تواند معلول دو دسته عوامل وراثتی و محیطی باشد.

۲۸

۲ - عوامل مؤثر بر رشد

به این سؤالات توجه کنید:

- ۱ علت شباهت افراد به پدر و مادرشان چیست؟
 - ۲ علت تفاوت افراد با دوستان و هم‌کلاسی‌هایشان چیست؟
 - ۳ علت به وجود آمدن یک توانایی یا ویژگی چیست؟
 - ۴ چه زمانی یک توانایی یا ویژگی به وجود می‌آید؟
 - ۵ برای اینکه یک توانایی یا ویژگی به وجود بیاید چه چیزهایی لازم است؟
 - ۶ ایجاد یک توانایی یا ویژگی نتیجه چیست؟
- با پرسیدن این سؤالات می‌خواهیم بدانیم چه عواملی در ایجاد تغییرات رشدی، مؤثر هستند؟ عوامل مؤثر بر رشد چیست؟ در واقع به دنبال علت و چرایی تغییرات هستیم. برای درک بهتر این موضوع یک مثال می‌زنیم.

اگر از شما بپرسن «چی می‌شه که یه بچه راه می‌فته؟» احتمالاً با توجه به عوامل وراثتی و محیطی همچنین جواب‌هایی می‌دین:

عوامل محیطی	عوامل وراثتی
- تمرین می‌کنه	- بزرگ می‌شه
- بهش یاد میدن	- عضلات پاش قوی می‌شه
- تشویقش می‌کنن	- بین اعضای بدنش تعادل و
- از بزرگ‌ترها تقلید می‌کنه	هماهنگی به وجود میاد
	- به سن راه رفتن می‌رسه

این جواب‌ها همان عوامل مؤثر بر رشد هستند، که به دو دسته کلی وراثتی و محیطی تقسیم می‌شوند.

عوامل مؤثر بر رشد عبارت است از:

- ۱ عوامل وراثتی: عواملی که مربوط به شرایط زیست‌شناختی و ژنتیکی فرد هستند.
- ۲ عوامل محیطی: عواملی که مربوط به شرایط بیرونی فرد هستند.

نکته تصویر کتاب درسی

سرعت رشد در ابتدای تولد خیلی زیاد است؛ یعنی بیشترین تغییرات در یک تا دو سالگی اتفاق می‌افتد از حدود ۴ سالگی سرعت رشد کمتر می‌شود. (البته در دوره نوجوانی مجدداً رشد سرعت می‌یابد)

فلش‌بک: اهداف علم روان‌شناسی در درس یک را به یاد بیاورید. دومین هدف تبیین است که به بیان چرایی پدیده‌ها می‌پردازد. از آنجایی که در بحث عوامل مؤثر بر رشد، روان‌شناسان به دنبال چرایی و علت تغییرات رشدی هستند، می‌توان گفت در اینجا، هدف آن‌ها «تبیین» است.

در جدول زیر مثال‌هایی از عوامل وراثتی و محیطی مطرح شده است.

ویژگی افراد	عامل وراثتی	عامل محیطی
چرا علی قد بلند است؟	چون ژن قدبلندی دارد.	چون تغذیه و ورزش مناسب داشته است.
چرا زهرا زود به بلوغ رسیده؟	چون مادر و مادر بزرگش زود به بلوغ رسیده‌اند.	چون در شرایط آب و هوایی نامناسب قرار گرفته است.
چرا مریم زود عصبانی می‌شود؟	چون ذاتا آدم پر خاشگری است.	چون یاد نگرفته که چگونه خشمش را کنترل کند.

حواستون باشه: در مورد ویژگی‌های جسمانی (مثل قدبلند بودن) راحت‌تر می‌توانیم مشخص کنیم که کدام عامل نقش پررنگ‌تری داشته اما در مورد ویژگی‌های روان‌شناختی (مثل فعال و زودجوش بودن) انجام این کار دشوارتر است.

۳ - فعالیت ۱-۲

در کتاب درسی در هر یک از ابیات، نقش یکی از عوامل مؤثر بر رشد مشخص شده است که در جدول زیر به آن اشاره نموده ایم:

عوامل مؤثر بر رشد	مفهوم بیت
عوامل محیطی	۱. امان از هم نشین بد که می تواند انسان را جهنمی کند!
عوامل وراثتی	۲. همان طور که هر کاری کنیم گردو روی گنبد نمی ماند، تربیت هم در فردی که ذاتاً ناهل هست، اثر ندارد.
عوامل وراثتی	۳. کسی که از خاندان بدی به دنیا آمده باشد، حتی اگر با انسان های خوب هم نشین شود، در نهایت مثل خاندانش می شود.
عوامل وراثتی	۴. نصیحت کردن کسی که سیه دل است (ذات بدی دارد) مانند فرو کردن میخ در سنگ، بی فایده است.
عوامل محیطی	۵. پسر حضرت نوح چون با افراد بد هم نشین شد، اثری از پیامبرزادگی در او باقی نماند.
عوامل محیطی	۶. گل با اینکه ذاتاً پست و بی ارزش است در اثر هم نشینی با گل می تواند مانند مشک، خوش بوی شود.

درس ۲

تست ؟

روان شناسی که معتقد است رفتارهای والدین با فرزندشان شخصیت آن ها را شکل می دهد و روان شناسی که معتقد است هوش یک ویژگی ذاتی است و چندان قابل افزایش نیست، به ترتیب کدام یک از عوامل مؤثر بر رشد را بیشتر مهم می دانند؟

- (۱) وراثتی - محیطی
- (۲) وراثتی - وراثتی
- (۳) محیطی - محیطی
- (۴) محیطی - وراثتی

پاسخ: رفتارهای والدین یک عامل محیطی است؛ پس تأکید روان شناس اول بر عوامل محیطی است. روان شناس دوم بر عوامل وراثتی تأکید دارد؛ زیرا هوش را ذاتی و غیر قابل تغییر می داند؛ بنابراین گزینه «۴» صحیح است.

۳ - فعالیت ۱-۲

با توجه به اشعار زیر مشخص کنید کدام یک به عامل وراثتی و کدام به عامل محیطی اشاره دارد:

(محیطی) ۱. زینهار از قرین بد زینهار و فتنه رفته عذاب النار

۲. پرتو نیکان بگیرد هر که بیادش بد است تربیت ناهل را چون گردکن برگد است

۳. عاقبت گرگ زاده گرگ شود گرچه با آدمی بزرگ شود

۴. را سیه دل چه سود گفتن وعظ نرود میخ آهنین در سنگ

(محیطی) ۵. پسر نوح با بدان نشست خاندان نبوتش گم شد

سگ اصحاب کعبه روزی چند بی نیکان گرفت و مردم شد

(محیطی) ۶. گلی خوشبوی در حمام روزی رسید از دست محبوبی به دستم

بنو گفتم که مشک یا عیری که از بوی دلاویز او مستم

بگفتا من گلی ناجیز بودم ولیکن حدتی با گل اشستم

کمال هم نشین در من اثر کرد و گر نه من همان خاکم که هستم

(سعدی)

۳۹

به جدول مقایسه عوامل وراثتی و محیطی توجه کنید.

عوامل مؤثر بر رشد	وراثتی (زیستی)	محیطی
درون فرد هستند.	بیرون از فرد قرار دارند.	
نسبتاً ثابت و قابل پیش بینی اند.	بسته به شرایط محیطی نسبتاً متغیر و غیر قابل پیش بینی اند.	

فعالیت ۲-۱: به نکته تستی این فعالیت دقت کنید:

نکته تستی: برای تشخیص اینکه هر بیت یا هر جمله بر کدام عامل تأکید می کند، به این موضوع توجه کنید:

- اگر شاعر ویژگی های انسان ها و سرنوشت آن ها را قابل تغییر می داند، تأکید او بر عوامل محیطی است.

- اگر شاعر ویژگی های انسان ها و سرنوشت آن ها را غیر قابل تغییر و از پیش تعیین شده می داند، تأکید او بر عوامل وراثتی است.

۴ عوامل وراثتی (عوامل زیستی)

در شماره ۲ عوامل وراثتی و محیطی را به صورت کلی معرفی کردیم. در این قسمت عوامل وراثتی را روشن‌تر می‌کنیم. عوامل وراثتی عواملی هستند که به شرایط زیست‌شناختی و ژنتیکی فرد مربوط هستند و به دو دسته کلی تقسیم می‌شوند. **توجه:** این دسته‌بندی به شکل مستقیم در کتاب ذکر نشده، ولی به درک بهتر مطالب کتاب کمک می‌کند.

۱ عوامل وراثتی مخصوص هر فرد:

باعث شباهت یک فرد به نزدیکانش و تفاوت او با افراد غریبه می‌شود؛ مثل اینکه افراد یک خانواده از هوش بالاتری برخوردارند.

۲ عوامل وراثتی مشترک بین همه انسان‌ها:

باعث شباهت انسان‌ها در جنبه‌های مختلف رشد می‌شود؛ مثل اینکه همه کودکان به‌طور میانگین در یک بازه سنی یکسانی راه می‌افتند.

دسته اول: عوامل وراثتی مخصوص هر فرد

این دسته از عوامل وراثتی مربوط به ژن‌هایی هستند که از زمان تشکیل نطفه همراهان بوده‌اند و از پدر و مادرمان به ارث رسیده‌اند. این ژن‌ها باعث شباهت ما به پدر و مادر و یا خواهر و برادرمان و همین‌طور باعث تفاوت ما با افراد دورتر می‌شود. مثلاً کودکی که رنگ چشم روشن، قدرت بدنی بالا، حرف زدن با تأخیر و... را از طریق پدر و مادر خود به ارث برده، از این جهت به آن‌ها شبیه است و با دوستان خود متفاوت است. مثال‌هایی که در شماره ۲ کتابنامه برای عوامل وراثتی ذکر کردیم جزء این دسته هستند.

عوامل وراثتی در دوقلوها

هرچقدر افراد ژن‌های مشترک بیشتری داشته باشند (عوامل وراثتی بیشتر) احتمال شباهت داشتشان به یکدیگر بیشتر می‌شود. به همین دلیل بیشترین شباهت در دوقلوهای همسان وجود دارد.

۱. حتماً همجنس‌اند.
 ۲. بیشتر اوقات از لحاظ ظاهر و رفتار غیرقابل تشخیص‌اند (بیشترین شباهت را دارند).
 ۳. ویژگی‌های وراثتی یکسان دارند.
 ۴. از یک تخمک به وجود آمده‌اند.
- همان
۱. گاهی همجنس، گاهی غیرهمجنس‌اند.
 ۲. از دو تخمک به وجود آمده‌اند.
 ۳. شباهت آن‌ها مانند شباهت خواهر و برادرهای معمولی است.
- دوقلوها
- ناهمسان

سوال: شباهت دوقلوها به موازات رشد بیشتر می‌شود یا کمتر؟
پاسخ: اگر عوامل محیطی متفاوتی را تجربه کنند (مثلاً مدرسه مختلف، دوستان متفاوت، دانشگاه و شهر متفاوت و...) احتمالاً شباهت آن‌ها با گذشت زمان کمتر می‌شود. اما اگر عوامل محیطی یکسانی داشته باشند، شباهت بین آن‌ها باقی می‌ماند.

حواستون باشه: صفاتی که در اثر عوامل وراثتی خاص هر فرد به وجود می‌آیند، قبل از تولد (یعنی از زمان تشکیل نطفه) در فرد نهفته هستند. برخی از آن‌ها مثل قد، وزن و رنگ چشم از بدو تولد ظاهر می‌شوند اما برخی دیگر با گذر زمان خود را نشان می‌دهند.

شما چه شباهتی با برادر یا خواهر خود دارید؟ این شباهت‌ها در شما بیشتر است یا در دوقلوها؟ شباهت دوقلوها فقط در دوره نوزادی و کودکی بوده است یا به موازات رشد به هم شبیه‌تر شده‌اند؟ شباهت‌های آنها از لحاظ ظاهری بود یا رفتاری؟ شاید دوقلوهای را دیده باشید که نه تنها هم‌جنس بودند (یعنی هر دو دختر و یا هر دو پسر بودند) بلکه از لحاظ ظاهر و رفتار هم بیشتر اوقات قابل تشخیص نبودند. به این دوقلوها، **دوقلوی همسان**^۱ می‌گویند. دوقلوهای همسان دارای ویژگی‌های وراثتی یکسان هستند؛ زیرا هر دو از یک تخمک به وجود آمده‌اند. برخی دوقلوها را **ناهمسان**^۲ می‌نامند؛ یعنی از دو تخمک جدا به وجود آمده‌اند.

دوقلوهای ناهمسان

دوقلوی همسان

یکی از عوامل مؤثر بر رشد **وراثت** است. عوامل وراثتی، ایجادکننده صفاتی هستند که **از قبل** در فرد نهفته است. برخی از این صفات از بدو تولد در رفتار نوزاد ظاهر می‌شود؛ مثلاً نوزادی را در نظر بگیرید که در هفته اول تولدش تمام بستگان و اطرافیان تلاش می‌کنند تشخیص دهند از لحاظ ظاهری شبیه به کیست؟ پدر، مادر، مادر بزرگ و ... ؟

۵ آیا از همان ابتدای تولد معلوم است نوزاد مورد نظر ما در چه سنی راه می‌افتد و یا آمادگی حرف زدن و یا قلم به دست گرفتن پیدا می‌کند؟ برای راه افتادن، حرف زدن، خواندن و نوشتن یک **آمادگی خاص نهفته** لازم است تا کودک **(شروع)** به حرف زدن و یا خواندن و نوشتن بکند.

از همه ما بخشی هست

۱. دوقلوهای همسان الزاماً همجنس هستند.
۲. دوقلوهای ناهمسان می‌توانند هم‌جنس یا غیر هم‌جنس باشند.

۵ دسته دوم: عوامل وراثتی مشترک بین نوع انسان‌ها

دسته دوم از عوامل وراثتی، وراثت مشترک بین همه انسان‌ها (نوع انسان‌ها) است. این عوامل وراثتی باعث **شباهت‌هایی** در فرایند رشد همه انسان‌ها می‌شود. مثلاً به‌طور میانگین کودکان در ۱۵ ماهگی راه می‌روند، نوجوانان در ۱۱ تا ۱۴ سالگی به بلوغ می‌رسند و... رسیدن به این توانایی‌ها نیاز به یک آمادگی دارد. این آمادگی در همه افراد به شکل نهفته وجود دارد و وقتی به سن لازم می‌رسند، خود را نشان می‌دهد. «آمادگی خاص نهفته» اشاره به یک اصطلاح مهم در روان‌شناسی رشد دارد: «**رشد**».

سوال: آیا از همان ابتدای تولد مشخص است نوزاد ما چه زمانی راه می‌افتد؟ چه زمانی حرف می‌زند؟ چه زمانی می‌نویسد؟ به عبارت دیگر آیا هر فردی از ابتدای تشکیل نطفه، خصوصیات ثابتی به دست می‌آورد؟

پاسخ: نمی‌توانیم دقیقاً معلوم کنیم نوزاد ما از چه سنی راه می‌افتد یا حرف می‌زند، اما می‌توانیم میانگین احتمال وقوع آن را در دامنه‌های سنی خاصی پیش‌بینی کنیم.

حواستون باشه: به‌طور کلی پیش‌بینی کردن اینکه هر فرد از ابتدای تشکیل نطفه تا مرگ، چه خصوصیات نسبتاً ثابتی را در دامنه‌های سنی خاص به دست می‌آورد، براساس عوامل وراثتی است.

خلاصه ویژگی‌های رشد:

۱. بین افراد مختلف مشترک است.
۲. دامنه سنی تقریباً مشخص دارد.
۳. وابسته به آمادگی زیستی است.
۴. طبق یک برنامه طبیعی صورت می‌گیرد.
۵. با گذشت زمان، اتفاق می‌افتد.
۶. مستقل از محیط است، اما از آن تأثیر می‌پذیرد.
۷. احتمال وقوع آن در دامنه‌های سنی خاص تقریباً قابل پیش‌بینی است.

تست

۱. کدام ویژگی بیشتر تابع رشد است؟ (مشابه سراسری ۹۸)
- (۱) دوچرخه‌سواری کردن (۲) نواختن پیانو
- (۳) چهار دست و پا رفتن (۴) شعر خواندن

پاسخ: چهار دست و پا رفتن یکی از ویژگی‌های رشدی است که بیشتر تحت تأثیر رشد است چون: اکثر کودکان در سن تقریباً یکسانی چهار دست و پا حرکت می‌کنند، دامنه سنی مشخص دارد (بین ۷ تا ۱۰ ماهگی)، نیاز به آمادگی زیستی دارد (سفت شدن زانوها و دست‌ها، بالا نگه داشتن عضلات شکم)، در بیشتر کودکان با گذشت زمان و طبق برنامه طبیعی به وجود می‌آید.

دوچرخه‌سواری کردن، نواختن پیانو و شعر خواندن سن مشخص و مشترکی ندارند و بیشتر وابسته به عوامل محیطی (آموزش) هستند؛ بنابراین گزینه ۳ صحیح است.

۲. این واقعیت که انسان‌ها در جنبه‌های بسیاری از رشد شبیه یکدیگر هستند، نشان‌دهنده چیست؟ (سراسری ۹۲)
- (۱) غریزه (۲) وراثت
- (۳) یادگیری (۴) استعداد

پاسخ: اینکه ما انسان‌ها در جنبه‌های بسیاری از رشد شبیه یکدیگر هستیم، نشان‌دهنده این است که وراثت خصوصیات مشترکی را در برنامه زیست‌شناختی و طبیعی رشد ما قرار داده است یعنی همان عوامل وراثتی دسته دوم؛ بنابراین گزینه ۲ صحیح است.

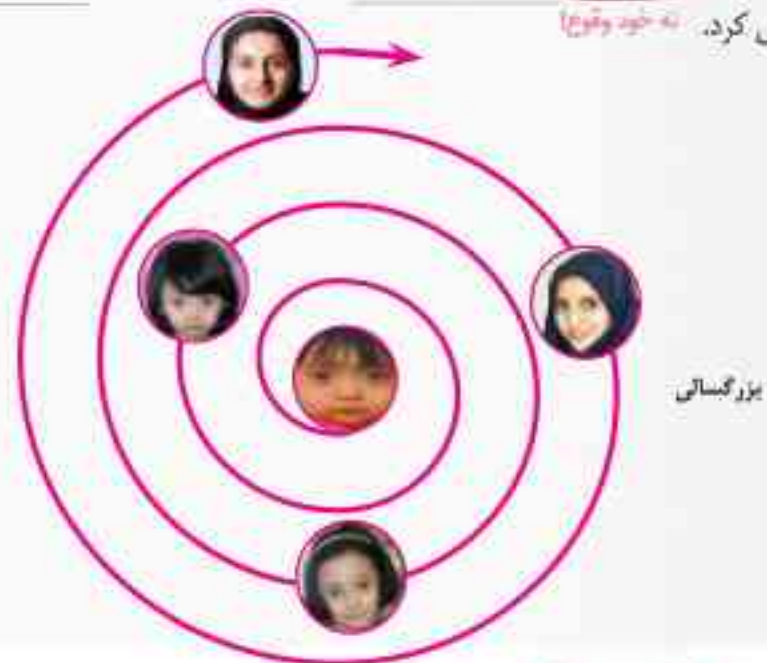
حواستون باشه: ۱ شباهت‌هایی که بین همه انسان‌ها وجود دارد، مربوط به عوامل وراثتی و رشد است.

۲ از آنجایی که تغییرات انسان‌ها در جنبه جسمانی رشد، بیش از جنبه‌های دیگر وابسته به آمادگی زیستی است و طبق یک برنامه طبیعی به وجود می‌آید، می‌توانیم بگوییم عامل «رشد» در جنبه جسمانی، بیش از جنبه‌های دیگر نقش دارد.

بچه‌ها به سوال:

به کودکانی که در اطراف خود می‌شناسید، دقت کنید و نقش رشد را در توانایی‌های آن‌ها پیدا کنید.

تعریف اول: در روان‌شناسی به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است «**رشد یا پختگی**» گویند. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد. عوامل محیطی نیز می‌توانند تا حدودی بر رشد یا پختگی تأثیر بگذارد. براساس فرایند رشد، آدمی، از دوره جنینی تا مرگ، برخی خصوصیات را در جنبه‌های مختلف رشد نشان خواهد داد. مثلاً از لحاظ رشد جسمانی به طور میانگین، کودک در ۱۵ ماهگی بدون کمک می‌تواند راه برود یا به طور میانگین، نوجوان در ۱۱ تا ۱۴ سالگی به بلوغ می‌رسد. از آنجا که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد فامیل نزدیک و دور می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد. **به خود وقوف**

رشد اسم مصدر «رشدن» است مانند گمارش، گزینش Maturation

۴۱

۶ مفهوم رشد

تعریف رشد یا پختگی: به معنای تغییراتی است که وابسته به آمادگی زیستی است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد. ولی تا حدودی از عوامل محیطی نیز تأثیر می‌پذیرد.

مثال: آگه نوزاد ۵ ماهه در به محیط پرجمعیت رشد کند و دائم با او صحبت بشه، می‌تونه صحبت کنه؟ قطعاً نه. چون زبان، حنجره، لب‌ها و مهم‌تر از همه سیستم مغزی اون به آمادگی زیستی لازم نرسیده. آگه برای به نوزاد ۶ ماهه بهترین مربی ورزش رو بگیریم و دائم باهاش تمرین کنیم که راه بره، راه میفته؟ نه! چون عضلات پا و بدنش به آمادگی زیستی لازم نرسیدن.

نتیجه‌گیری: زمان شروع بعضی از تغییرات وابسته به آمادگی زیستی است. به این تغییرات می‌گوییم رشد. همان‌طور که از اسم آن پیدا است، رشد یعنی رسیدن (از بن مضارع «رسیدن» ساخته شده: رس + ش) منظور، رسیدن به آمادگی زیستی لازم یا رسیدن به حداقل سن لازم است.

این تغییرات نسبتاً مستقل از محیط اتفاق می‌افتند؛ یعنی در شرایط نرمال، خودبه‌خود طبق یک برنامه طبیعی به وجود می‌آیند. مثلاً تقریباً همه بچه‌ها یک‌سری مهارت‌های حرکتی را با ترتیب مشخصی به دست می‌آورند: از جمله غلتیدن، سینه‌خیز رفتن، چهار دست و پا رفتن، نشستن و راه رفتن. البته عوامل محیطی هم تا حدودی می‌توانند تأثیرگذار باشند. مثلاً بچه‌هایی که اطرافیان‌شان زیاد با آن‌ها صحبت می‌کنند، ممکن است کمی زودتر حرف بزنند. ولی باز هم در همان دامنه سنی که رشد تعیین می‌کند، شروع به صحبت می‌کنند.

۷ عوامل محیطی

متخصصان رشد معتقدند علاوه بر عوامل وراثتی، عوامل محیطی نیز در تغییرات رشدی مؤثر هستند. عوامل محیطی در بیرون از فرد وجود دارد و بر نحوه بروز تغییرات در جنبه‌ها و در مراحل مختلف رشد

تأثیرگذار است. یادگیری یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی است که بر روی تغییرات رشدی تأثیر بسزایی دارد. بسیاری از توانمندی‌های جسمانی و شناختی به عوارض افزایش سن در کودکان از طریق مختلف به یادگیری نیاز دارد. نه همه توانمندی‌ها بعضی از توانمندی‌ها

سوال

- در یک خانواده پرجمعیت و خانواده تک فرزند همه کودکان در سن یکسانی شروع به صحبت می‌کنند. اما در خانواده پرجمعیت، کودک لغات بیشتری می‌آموزد. به نظر شما علت این تفاوت چیست؟
- کدام یک از عوامل وراثتی یا محیطی باعث ایجاد تفاوت شده است؟

۸ مراحل مهم رشد در «فراخوانی زندگی»

آیا به خاطر دارید هفت سال پیش قد شما چند سانتی‌متر بود؟ چند هزار کلمه بلد بودید؟ چند نفر را می‌شناختید؟ چند مسئله ریاضی را می‌توانستید حل کنید؟ الان احساس می‌کنید چقدر تغییر کرده‌اید؟ از اندازه قد، تعداد لغاتی که بلد هستید و یا تعداد افرادی که در زندگی خود می‌شناسید و یا مسائلی که می‌توانید حل کنید چقدر آگاهی دارید؟ آیا تغییر در تعداد آنها است یا ویژگی‌های شما تغییر اساسی و کیفی کرده است؟ ویژگی‌های مربوط به رشد انسان را به دلیل پیوستگی رشد، نمی‌توان به راحتی به مراحل مشخص تقسیم کرد، اما امروزه اکثر روان‌شناسان رشد به رشد مرحله‌ای اعتقاد دارند. بر همین اساس، ابعاد مختلف رشد در طول زندگی یا فراخوانی زندگی، به مراحل مختلف تقسیم می‌شود.

تقسیم فراخوانی زندگی به طول زندگی که از زمان انعقاد تخمه تا مرگ رو در برمی‌گیرد.

۴۲

۹ خواستون باشه: امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به رشد مرحله‌ای اعتقاد دارند.

تست

کدام گزینه درباره رشد درست است؟

- ۱) پیوستگی رشد، تقسیم مراحل رشد را تسهیل می‌کند.
- ۲) امروزه رشد مرحله‌ای مورد قبول واقع نشده است.
- ۳) نمی‌توان رشد را به مراحل مشخصی تقسیم کرد.
- ۴) ابعاد مختلف رشد در طول زندگی به مراحل مختلف تقسیم می‌شود.

پاسخ: بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱ نادرست است، چون پیوستگی رشد باعث می‌شود، ویژگی‌های مربوط به رشد انسان را نتوانیم به راحتی به مراحل مشخص تقسیم کنیم.
- گزینه ۲ نادرست است، زیرا امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به رشد مرحله‌ای اعتقاد دارند.
- گزینه ۳ نادرست است، زیرا ابعاد مختلف رشد در طول زندگی یا فراخوانی زندگی، به مراحل مختلف تقسیم می‌شود هر چند این کار، کار راحتی نیست؛ بنابراین گزینه «۴» صحیح است.

رشد غیرمرحله‌ای

رشد مرحله‌ای

مراحل از هم تفکیک شدند (روان‌شناسان در گذشته که به رشد غیرمرحله‌ای یا پیوسته اعتقاد داشتند).
مراحل از هم قابل تفکیک نیستند.

۷ عوامل محیطی

عوامل محیطی در بیرون از فرد وجود دارند و بر نحوه بروز تغییرات در جنبه‌ها و مراحل مختلف رشد تأثیر می‌گذارند. برای درک بهتر عوامل محیطی یک مثال می‌زنیم. برای اینکه به کودک دوچرخه‌سواری یاد بگیرد چه چیزی لازمه؟

۱ عوامل وراثتی: اول از همه باید به به سن مشخصی برسد و به آمادگی زیستی پیدا کند. هیچ‌وقت نمی‌توانیم از به کودک ۲ ساله توقع داشته باشیم دوچرخه‌سواری رو یاد بگیرد. حتی اگه بهترین مربی رو براش بگیریم.

۲ عوامل محیطی: وقتی به به آمادگی زیستی اولیه رسید و ۳-۴ ساله شد، می‌تونیم براش دوچرخه بگیریم و شروع کنیم به تمرین کردن و آموزش دادن. در غیر این صورت هیچ‌وقت خودبه‌خود دوچرخه‌سواری رو یاد نمی‌گیره.

نتیجه‌گیری: بسیاری از توانمندی‌های جسمانی (مثل دوچرخه‌سواری) و توانمندی‌های شناختی (مثل یادگیری زبان دوم) علاوه بر افزایش سن و رسیدن به آمادگی زیستی (عامل زیستی)، بیشتر نیاز به یادگیری (عامل محیطی) دارند. یادگیری یکی از عوامل محیطی مؤثر بر رشد است. برخی دیگر از عوامل محیطی عبارت‌اند از: تمرین، آموزش، تقلید و الگوبرداری، مشاهده، تشویق و تنبیه، تجربه، تعامل با افراد.

پاسخ سوال: اینکه سن شروع صحبت کردن در همه کودکان تقریباً یکسان است، نشان‌دهنده نقش رشد وراثتی است که ویژگی‌های مشترکی را در برنامه رشد طبیعی انسان‌ها قرار داده است. اینکه کودکان خانواده‌های پرجمعیت کلمات بیشتری می‌آموزند، نشان‌دهنده نقش عوامل محیطی مثل مشاهده خواهر و برادرها، شنیدن کلمات بیشتر و... است.

۱۰ قاطبی نکنین: ۱ سن شروع یک مهارت بیشتر

تحت تأثیر رشد است اما مسلط شدن و پیشرفته‌تر شدن یا برعکس، تضعیف آن ویژگی، تحت تأثیر عوامل محیطی است. شباهت‌های افراد در سن شروع توانایی‌ها مربوط به رشد است. تفاوت‌های افراد در نحوه بروز توانایی‌ها مربوط به عوامل محیطی است.

۸ مراحل مهم رشد در فراخوانی زندگی

اگر از شما بپرسیم دقیقاً چه زمانی دوره کودکی را پشت سر گذاشتید و وارد نوجوانی شدید، نمی‌توانید مرز مشخصی را بیان کنید؛ زیرا بسیاری از تغییرات رشدی به صورت پیوسته و تدریجی اتفاق می‌افتند و نمی‌توان به راحتی آن‌ها را به مراحل متمایز تقسیم کرد. بنابراین چون رشد، یک فرایند پیوسته است، تقسیم کردن رشد به مراحل مختلف کار دشواری است. با این وجود روان‌شناسان رشد، براساس ویژگی‌های بارز و خاصی که در هر دوره وجود دارد، مراحل مختلف رشد را از هم تفکیک کرده‌اند. این مراحل را در جدول ۱-۲ مراحل رشد انسان بعد از تولد ملاحظه می‌کنید.

❶ قاطی نکنین: کودکان نوپا، کودکان ۱ تا ۳ ساله هستند که تازه راه افتاده‌اند و طبق جدول، در «کودکی اول» قرار می‌گیرند. طبق جدول، کودکی دوم تا شروع بلوغ جنسی است. بعد از کودکی دوم هم نوجوانی قرار دارد. پس نتیجه می‌گیریم که شروع نوجوانی و شروع بلوغ جنسی هم‌زمان هستند (اما دقت کنید که نمی‌توانیم بگوییم پایان نوجوانی هم، پایان بلوغ جنسی است) **❷ پایان نوجوانی** علاوه بر سن (۲۰ سالگی) با دو ملاک دیگر تعیین می‌شود: ۱. شروع به کار و اشتغال ۲. استقلال از والدین **❸ با توجه به اینکه بعد از نوجوانی، مرحله جوانی قرار دارد، نتیجه می‌گیریم شروع به کار و استقلال از والدین شروع جوانی هم محسوب می‌شود.**

تست؟

۱. کدام عبارت درباره مراحل رشد در فراخنای زندگی نادرست است؟
(۱) کودکی دوم با شروع بلوغ جنسی پایان می‌یابد.
(۲) نوجوانی با پایان بلوغ جنسی به اتمام می‌رسد.
(۳) نوجوانی با شروع بلوغ جنسی آغاز می‌شود.
(۴) نوجوانی می‌تواند با استقلال از والدین به اتمام برسد.
- پاسخ:** عبارت گزینه «۲» نادرست است: زیرا با توجه به جدول کتاب، دو ملاک برای پایان نوجوانی وجود دارد که پایان یافتن بلوغ جنسی جزء آن‌ها نیست. این دو ملاک عبارت است از: ۱. ملاک سنی (رسیدن به ۲۰ سالگی) ۲. ملاک غیر سنی (استقلال از والدین و شروع کردن کار)

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱ درست است، چون در جدول نوشته شده کودکی دوم تا شروع بلوغ جنسی است.
- گزینه ۲ درست است، در کتاب گفته شده کودکی دوم تا شروع بلوغ جنسی است و بعد از کودکی دوم هم نوجوانی است. پس نتیجه می‌گیریم که نوجوانی و شروع بلوغ جنسی هم‌زمان هستند.
- گزینه ۳ درست است. برخی پایان نوجوانی را زمانی می‌دانند که فرد از والدین مستقل شود و شروع به کار کند.
- بنابراین گزینه «۴» صحیح است.

- ❶ خواستون باشه:** ۱. مراحل ذکر شده در جدول کتاب، از بعد از تولد شروع می‌شوند. در حالی که فراخنای زندگی یا طول زندگی از زمان انعقاد نطفه (قبل تولد) شروع می‌شود؛ پس یک مرحله قبل تولد هم داریم که در شمارش اینجا حساب نشده است. ۲. به‌طور کلی بعد از تولد ۳ تا مرحله اصلی و ۷ تا مرحله فرعی داریم. سعی کنید شماره هر مرحله را حفظ کنید. ۳. با توجه به تقسیم‌بندی مراحل رشد انسان، کدام بازه با عنوان «کودکی دوم» و «بزرگسالی اول» شناخته می‌شود؟
(۱) قبل از دبستان - ۲۰ تا ۴۵ سالگی
(۲) ۷ سالگی تا شروع بلوغ جنسی - استقلال از والدین تا ۴۰ سالگی
(۳) شروع بلوغ جنسی تا ۱۲ سالگی - ۲۰ تا ۴۰ سالگی
(۴) ۱۰ تا ۱۲ سالگی - ۲۵ تا ۴۰ سالگی

پاسخ: کودکی دوم: ۷ تا ۱۲ سالگی (تا شروع بلوغ جنسی)
بزرگسالی اول = جوانی = ۲۰ تا ۴۰ سالگی = شروع به کار و استقلال از والدین تا ۴۰ سالگی: بنابراین گزینه «۳» صحیح است.

فعالیت ۲-۲

شما تاکنون حدود ۱۷ سال از زندگی خود را پشت سر گذاشته‌اید. سعی کنید سال‌های طی شده را به مراحل مختلف تقسیم کنید. ملاک تقسیم‌بندی شما چیست؟ تفاوت عمده مرحله کنونی شما با مرحله‌ای که دانش‌آموز سال اول ابتدایی بودید چیست؟ ملاک تقسیم‌بندی خود را با دیگر دوستان مقایسه کنید. برای تکمیل اطلاعات خود می‌توانید به منابع مختلف علمی مراجعه و مراحل خود را اصلاح کنید.

۹. **عمر انسان بعد از تولد به سه دوره کودکی (طفولیت از تولد تا دو سالگی، کودکی اول از دو سالگی تا هفت سالگی و کودکی دوم هفت تا دوازده سالگی)، نوجوانی و بزرگسالی (جوانی، میان سالی و پیری) تقسیم می‌شود. مراحل رشد انسان در جدول ۱-۲ نشان داده شده است.**

۴۳

۹. تقسیم‌بندی مراحل رشد در فراخنای زندگی

عمر انسان بعد از تولد به سه دوره اصلی تقسیم می‌شود که دوره اول و سوم خود دارای سه مرحله است.

۱. کودکی: تولد تا ۱۲ سالگی
۲. نوجوانی: ۱۲ تا ۲۰ سالگی
۳. بزرگسالی: ۲۰ سالگی تا آخر عمر

کودکی به سه دوره تقسیم می‌شود:

۱. طفولیت: تولد تا ۲ سالگی
۲. کودکی اول: ۲ تا ۷ سالگی
۳. کودکی دوم: ۷ تا ۱۲ سالگی

نوجوانی به مراحل جداگانه‌ای تقسیم نمی‌شود. (چون مرحله گذر از کودکی به بزرگسالی است)

بزرگسالی به سه دوره تقسیم می‌شود:

۱. بزرگسالی اول (جوانی): ۲۰ تا ۴۰ سالگی
۲. بزرگسالی دوم (میان سالی): ۴۰ تا ۶۵ سالگی
۳. پیری: ۶۵ سالگی به بالا

جدول ۱-۲. مراحل رشد انسان بعد از تولد

دوره زندگی	دامنه سنی
۱- طفولیت	دو سال اول زندگی
دوره کودکی	۲ تا ۷ سالگی (برخی کودکان ۱ تا ۳ ساله را که تازه راه می‌افتند «تویله» می‌نامند.)
۳- کودکی دوم	۷ تا ۱۲ سالگی (تا شروع بلوغ جنسی)
دوره نوجوانی	۱۲ تا ۲۰ سالگی (برخی پایان نوجوانی را زمانی می‌دانند که فرد شروع به کار کند و از والدین مستقل شود.)
دوره بزرگسالی	۲۰ تا ۴۰ سالگی
۵- جوانی (بزرگسالی اول)	۲۰ تا ۳۰ سالگی
۶- میان سالی (بزرگسالی دوم)	۳۰ تا ۴۰ سالگی
۷- پیری	۴۰ تا ۶۵ سال به بالا

۱۵۰ در اسلام مراحل رشد انسان تا ۲۱ سالگی به سه مرحله تقسیم می‌شود: پیامبر گرامی اسلام ﷺ می‌فرماید: کودک هفت سال آقا و سرور است و هفت سال فرمانبردار و هفت سال وزیر و مشاور است. در هفت سال اول باید آزاد باشد که بازی کند باید عواطف و احساسات صحیح او را رشد داد و با رفتار خوب و گفتار پسندیده او را پرورش داد و بدون توقع اطاعت از او، سعی کرد که با عمل و گفتار صحیح از حسن تقلیدش بهره گیرد. **ترجمه: نه تاگهلی**

در هفت سال دوم **کم کم** باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند و در تأدیب او کوشش کرد و او را به ارزش‌ها و دوری از زشتی‌ها رهنمون ساخت. **ترجمه: این گفته می‌فهمد که تا قبل این می‌شد آمرانه رفتار کرد**

در هفت سال سوم باید با او به منزله مشاور رفتار کرد. **ترجمه: دیگر نباید به صورت آمرانه با او رفتار شود** باید وی را چون عضو بزرگ خانواده دانست و مانند دیگران او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.

۱- قولد سید سع ستین و عبد سع ستین و وزیر سع ستین.

۱۵۰ - مراحل رشد انسان از نظر پیامبر اکرم (ص)

از نظر پیامبر گرامی اسلام، رشد انسان تا ۲۱ سالگی به سه دوره تقسیم می‌شود:

۷ سال اول: آقا و سرور

۷ سال دوم: فرمانبردار

۷ سال سوم: وزیر و مشاور

خلاصه ویژگی‌های مراحل رشد را از نظر پیامبر (ص) در جدول زیر می‌خوانید.

مراحل رشد	توصیحات
هفت سال اول (آقا و سرور)	- آزاد بودن در بازی - رشد دادن عواطف و احساسات صحیح - پرورش با رفتار خوب و گفتار پسندیده - توقع اطاعت نداشتن - استفاده از حسن تقلید با عمل و گفتار صحیح (یعنی والدین باید عمل و گفتار صحیح داشته باشند تا کودکان از آن‌ها تقلید کنند)
هفت سال دوم (فرمانبردار)	- فهماندن تدریجی زشتی‌ها و زیبایی‌ها - تلاش برای تأدیب - هدایت کردن به ارزش‌ها - دور کردن از زشتی‌ها
هفت سال سوم (وزیر و مشاور)	- رفتار کردن به منزله مشاور - متوقف کردن برخورد آمرانه - عضو بزرگ خانواده به حساب آوردن - دخالت دادن در تصمیم‌گیری‌ها

۱۵۱ - خواستون باشه: دوره‌های رشد در اسلام با دوره‌های

روان‌شناسان تقریباً مطابقت دارد.

۱ ۷ سال اول (آقا و سرور) = قبل از دبستان = کودکی اول

۲ ۷ سال دوم (فرمانبردار) = دوره دبستان = کودکی دوم

۳ ۷ سال سوم (وزیر و مشاور) = نوجوانی

تست؟

۱. از نظر پیامبر اسلام (ص) کدام عبارت درباره کودکی که در

دوره دبستان قرار دارد، درست است؟

۱) نمی‌توان توقع اطاعت از او داشت.

۲) فرمانبردار و مطیع است.

۳) در بازی کردن آزاد است.

۴) در تصمیم‌گیری‌ها دخالت می‌کند.

پاسخ: دوره دبستان تقریباً ۷ سال دوم زندگی است که از نظر

پیامبر کودک در این دوره فرمانبردار است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱ ۷ سال اول (قبل از دبستان)

گزینه ۲ ۷ سال اول (قبل از دبستان)

گزینه ۳ ۷ سال سوم (نوجوانی)

بنابراین گزینه «۲» صحیح است.

۲. تلاش برای تأدیب فرزند در کدام دوره اهمیت دارد؟

۱) هفت سال سوم ۲) دبستان ۳) کودکی اول ۴) نوجوانی

پاسخ: در هفت سال دوم کم کم باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به کودک فهماند و در تأدیب او

کوشش کرد. هفت سال دوم تقریباً معادل دوره دبستان است؛ بنابراین گزینه «۲» صحیح است.

۱۱ - ویژگی‌های رشد در دوره قبل از تولد

منظور از «دوره قبل از تولد» از زمان تشکیل نطفه تا تولد (یعنی دوران بارداری) است. همان‌طور

که گفتیم فراخای زندگی یا طول زندگی از زمان انعقاد نطفه تا مرگ است. پس نقطه شروع

رشد انسان تشکیل نطفه است. در نمودار زیر فرایند تشکیل نطفه را ملاحظه می‌کنید:

آزاد شدن تخمک در بدن مادر

لقاح تخمک مادر و اسپرم پدر (۲۳ کروموزوم از پدر و ۲۳ کروموزوم از مادر دریافت می‌شود).

بارور شدن تخمک (۴۶ کروموزوم در تخمک بارور شده وجود دارد).

تشکیل نطفه و شروع رشد انسان

پاسخ فعالیت ۲-۳

عوامل شیمیایی می‌تواند بر جنین‌هایی که در همان زمان جنگ در حال رشد بوده‌اند، تأثیر منفی بگذارند و در این صورت یک عامل محیطی محسوب می‌شود. اما همین عوامل شیمیایی می‌تواند موجب جهش کروموزومی شود و رشد جنین‌هایی که در نسل‌های بعدی تشکیل می‌شوند را هم تحت تأثیر قرار دهند، در این صورت با تأثیر عوامل محیطی بر عوامل وراثتی روبه‌رو هستیم.

تست؟

کدام گزینه درباره رشد قبل از تولد درست است؟

۱. تخمک بارور شده طبیعی دارای ۲۳ کروموزوم است.
۲. کیفیت تغذیه مادری یکی از عوامل زیستی مؤثر در رشد جنین است.
۳. آثار مخرب عوامل شیمیایی بر جنین یکی از عوامل محیطی مؤثر در این دوره است.
۴. رشد انسان از زمان تشکیل تخمک آغاز می‌شود.

پاسخ: عوامل شیمیایی در جنگ‌ها یکی از عوامل محیطی است؛ چون مربوط به محیط بیرون از جنین است.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱ دارای ۴۶ کروموزوم است.
گزینه ۲ از عوامل محیطی است.
گزینه ۴ از زمان تشکیل نطفه یا بارور شدن تخمک آغاز می‌شود؛ بنابراین گزینه ۳ صحیح است.

۱۲ ویژگی‌های رشد در دوره کودکی

همان‌طور که در جدول ۲-۱ ملاحظه کردید، از زمان تولد تا ۱۲-۱۱ سالگی دوره کودکی نامیده می‌شود. دوره کودکی به سه دوره فرعی تقسیم می‌شود:

۱. طفولیت (تولد تا ۲ سالگی)
۲. کودکی اول (۲ تا ۷ سالگی)
۳. کودکی دوم (۷ تا ۱۱ سالگی)

حواستون باشد: دوره کودکی یکی از دوره‌های مهم زندگی است و بیشتر از دوره‌های بعدی مورد توجه روان‌شناسان رشد قرار گرفته است. اما این باور که روان‌شناسی رشد فقط دوره کودکی را مطالعه می‌کند، نادرست است.

تست؟

کدام عبارت درباره رشد در دوره کودکی درست است؟
۱. روان‌شناسی رشد فقط خصوصیات دوره کودکی را بررسی می‌کند.

۲. دوره کودکی از ۲ تا ۱۲ سالگی را دربرمی‌گیرد.
۳. دوره کودکی از سایر دوره‌های رشد مهم‌تر است.
۴. در کودکی تغییرات کم ولی سریع رخ می‌دهد.

پاسخ: با توجه به جمله کتاب، دوره کودکی نسبت به سایر دوره‌های بعدی اهمیت زیادی دارد.

بررسی سایر گزینه‌ها:

- گزینه ۱ نادرست است؛ چون موضوع روان‌شناسی رشد مطالعه علمی انسان از زمان انعقاد نطفه تا مرگ است.
گزینه ۲ نادرست است؛ چون منظور از رشد در دوره کودکی از زمان تولد تا ۱۲-۱۱ سالگی است.
گزینه ۴ نادرست است؛ چون رشد در دوره کودکی با سرعت و تغییرات زیادی همراه است؛ بنابراین گزینه ۳ صحیح است.

ویژگی‌های رشد

در این قسمت ویژگی‌های دوره‌های اصلی رشد (قبل از تولد، کودکی و نوجوانی) توضیح داده می‌شود.

۱۱ دوره قبل از تولد

رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می‌شود. وقتی اسپرم پدر، تخمک مادر را بارور می‌کند، نطفه تشکیل می‌شود. تخمک بارور شده طبیعی دارای ۴۶ کروموزوم است (۲۳ کروموزوم از مادر و ۲۳ کروموزوم از پدر). از طریق همین کروموزوم‌ها است که صفات به ارث برده می‌شوند. عواملی همچون سن مادر، کیفیت تغذیه، فشار روانی، آلودگی محیط، حالت‌های هیجانی، آرامش به ویژه ارتباط معنوی با خالق هستی و استفاده از داروها بر چگونگی رشد قبل از تولد تأثیر دارد.

فعالیت ۲-۲

آیا تاکنون درباره آثار مخرب عوامل شیمیایی بر جنین در جنگ‌های مختلف شنیده‌اید؟ با مراجعه به منابع اطلاعاتی (مجلات و شبکه‌های مجازی) یک تصویر مربوط به این موضوع و توضیح آن را با خود به کلاس بیاورید و درباره آن بحث کنید.

۱۲ دوره کودکی

منظور از رشد در دوره کودکی، از زمان تولد تا ۱۲-۱۱ سالگی است. رشد در دوره کودکی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است. بسیاری بر این باورند که روان‌شناسی رشد فقط خصوصیات دوره کودکی را بررسی می‌کند، درحالی‌که روان‌شناسی رشد مطالعه علمی انسان از زمان انعقاد نطفه تا پایان زندگی اوست. این دوره سنی، نسبت به سایر دوره‌های بعدی رشد اهمیت زیادی دارد.

تاریخ سوم (روان‌شناسی رشد) (نو تا تاریخ اول رو صفحه ۳۷ مشخص کردیم)

محتوای آموزشی تکمیلی

۴۵

برخی از عوامل مؤثر بر رشد قبل از تولد عبارت‌اند از:

۱. سن مادر
۲. کیفیت تغذیه
۳. فشار روانی
۴. آلودگی محیط
۵. حالت‌های هیجانی مادر
۶. آرامش مادر (به‌ویژه ارتباط با خدا)
۷. استفاده از داروها
۸. عوامل شیمیایی

حواستون باشد: عوامل ذکر شده، جزء عوامل محیطی محسوب می‌شوند، چون بدن مادر محیطی است که جنین در آن رشد می‌کند و عوامل مربوط به مادر جزء محیط بیرونی جنین هستند. انتقال صفات به جنین از طریق کروموزوم‌های پدر و مادر، جزء عوامل وراثتی محسوب می‌شود، چون که در درون سلول‌های جنین وجود دارد. در کتاب درسی خواندید «عوامل وراثتی ایجادکننده صفاتی است که از قبل در فرد نهفته است» منظور از صفات نهفته صفاتی است که از طریق کروموزوم‌ها در بدو شکل‌گیری نطفه به فرد منتقل می‌شود.

خب تا اینجا حواستونو جمع کردین، حالا بریم با همدیگه به یه فعالیت جواب بدیم.

رشد جسمانی - حرکتی در کودکی

به نظر شما منظور از «رشد جسمانی» چیست؟ اگر وزن نوزاد پس از گذشت ۶ ماه از تولد دو برابر و پس از پایان سال اول ۳ برابر شود و قد وی نسبت به تولد بلندتر شود، می‌گوییم رشد جسمانی رخ داده است؟ آیا تغییرات در اعضای بدن (مثل افزایش وزن مغز و یا استحکام استخوان‌ها) نیز رشد جسمانی محسوب می‌شود؟

ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه رشد: رشد جسمانی - حرکتی^۱ است. از زمان تولد تا نوجوانی، رشد جسمانی - حرکتی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.

چهار دست و پا راه رفتن

سینه خیز رفتن نوزاد

۱۰ سالگی

۳ سالگی

Physical-Motor Development

محتوای آموزشی تکمیلی

۳۶

۱۳۰ - رشد جسمانی - حرکتی در کودکی

رشد جسمانی - حرکتی در دوره کودکی (از تولد تا نوجوانی) با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است. در کتاب به این موارد اشاره شده است:

- ۱ تغییر در اندازه و ظاهر بدن (افزایش قد و وزن)
- ۲ تغییر در اعضا و اندام‌های بدن (افزایش وزن مغز و استحکام استخوان‌ها)
- ۳ تغییر در مهارت‌های حرکتی درشت و ظریف (سینه‌خیز رفتن، چهار دست و پا رفتن و...)

۱۳۱ **حواستون باشه:** وزن نوزاد پس از گذشت ۶ ماه دو برابر و پس از گذشت ۱ سال سه برابر می‌شود. *

نمودار رشد جسمانی - حرکتی در طفولیت

از تصویر (نمودار رشد جسمانی - حرکتی کودکی) چند نکته را متوجه می‌شویم:

- ۱ برای مهارت‌های حرکتی می‌توانیم یک دامنه سنی مشخص کنیم نه یک نقطه سنی. مثلاً بعضی بچه‌ها در ۳ ماهگی و برخی در ۵ ماهگی غلت می‌زنند.
- ۲ این مهارت‌ها با هم هم‌پوشانی دارند. مثلاً وقتی یک کودک غلت می‌زند، ممکن است هم‌زمان نشستن با کمک راهم یاد بگیرد.
- ۳ مفهوم رسش را به یاد بیاورید. با توجه به اینکه بیشتر این توانایی‌های جسمانی دامنه سنی مشخصی دارند و طبق یک برنامه طبیعی اتفاق می‌افتند، می‌توانیم بگوییم رشد جسمانی - حرکتی در دوران طفولیت بیشتر از سایر جنبه‌های رشد وابسته به رسش (عوامل زیستی) است.

نمودار رشد جسمانی - حرکتی کودکی که در کتاب آمده است، به شکل جدول آورده‌ایم تا بهتر آن را یاد بگیرید. این جدول بازه سنی توانایی‌ها را نشان می‌دهد.

سن (بر حسب ماه)	توانایی حرکتی
تولد (صفر) تا ۲ ماهگی	بالا نگه داشتن چانه و سینه
۲ تا ۵ ماهگی	غلت زدن
۳ تا ۶ ماهگی	نشستن با کمک
۵ تا ۸ ماهگی	نشستن مستقل
۷ تا ۱۰ ماهگی	ایستادن با کمک
۹ تا ۱۲ ماهگی	بلند شدن از وضعیت نشسته
۱۱ تا ۱۴ ماهگی	ایستادن مستقل
۱۲ تا ۱۵ ماهگی	راه رفتن مستقل

لطفاً بازه سنی و ترتیب توانایی‌های جدول را حفظ کنید. 😊 برای راحت‌تر شدن این کار دو تست به همراه دو «نکته تستی» می‌آوریم که اگر دوست داشتید می‌توانید از آن‌ها استفاده کنید.

تست؟

۱. در کدام گزینه بازه سنی وقوع مهارت‌های حرکتی دوره کودکی، درست ذکر شده است؟

- (۱) بالا نگه داشتن چانه و سینه: صفر تا ۳ ماهگی (۲) نشستن با کمک: ۳ تا ۶ ماهگی
(۳) بلند شدن از وضعیت نشسته: ۱۰ تا ۱۲ ماهگی (۴) ایستادن مستقل: ۱۱ تا ۱۴ ماهگی

✓ **نکته تستی:** به جز اولین توانایی (بالا نگه داشتن چانه و سینه) که صفر تا ۲ ماهگی است، بقیه توانایی‌ها، بازه ۳ ماهه دارند.

پاسخ: با دانستن نکته بالا می‌توانید با رد گزینه‌های نادرست، به راحتی به جواب برسید. چون در گزینه‌های ۱ و ۳ بازه ۲ ماهه نوشته شده که غلط است. گزینه ۱ هم چون اولین توانایی است، بازه دو ماهه دارد و باید صفر تا ۲ ماهگی باشد. بنابراین گزینه ۲ صحیح است. ۲. در کدام گزینه بازه سنی توانایی درست ذکر نشده است؟

- (۱) نشستن با کمک: ۳ تا ۶ ماهگی (۲) ایستادن با کمک: ۷ تا ۱۰ ماهگی
(۳) بلند شدن از وضعیت نشسته: ۱۰ تا ۱۳ ماهگی (۴) ایستادن مستقل: ۱۱ تا ۱۴ ماهگی

✓ **نکته تستی:** به جز توانایی اول (بالا نگه داشتن چانه و سینه)، توانایی دوم (غلت زدن) و توانایی آخر (راه رفتن مستقل) بازه سنی سایر توانایی‌ها با عدد فرد شروع می‌شود. (۳، ۵، ۷، ۹، ۱۱)

۱۴. انواع مهارت‌های حرکتی

مهارت‌های حرکتی دوره کودکی را می‌توان به دو دسته حرکات درشت و حرکات ظریف تقسیم کرد.

حواستون باشد: کودکان ابتدا مهارت حرکات درشت و سپس حرکات ظریف را به دست می‌آورند.

انواع مهارت‌های حرکتی

درشت

توصیف: مستلزم حرکت کل بدن و مایه‌های بزرگ یعنی بازوها، پاها و تنه بدن هستند.

مثال: پریدن، راه رفتن، دویدن، غلت زدن، سینه‌خیز رفتن، شوت کردن، طناب زدن، لی‌لی کردن

ظریف

توصیف: نیاز به استفاده از مایه‌های کوچک مثل انگشتان دست و پا دارد.

مثال: چنگ زدن، گرفتن اشیاء، ورق زدن کتاب، قیچی کردن، مداد به دست گرفتن، لگو ساختن، پازل ساختن، باز و بسته کردن در، باز و بسته کردن دکمه لباس

توجه: در نمودار کتاب درسی کتاب صرفاً رشد مهارت‌های حرکتی درشت در دوره طفولیت (تولد تا ۲ سالگی) بیان شده است.

تست

کدام عبارت درباره کودک ۴ ساله‌ای که از پله‌ها بالا می‌رود ولی نمی‌تواند بند کفش‌هایش را باز و بسته کند، درست است؟
(۱) در فرایند رشد جسمانی - حرکتی از میانگین کودکان هم‌سن خود عقب‌تر است.

(۲) از رشد جسمانی - حرکتی طبیعی برخوردار است.

(۳) در فرایند رشد جسمانی - حرکتی از میانگین کودکان هم‌سن خود جلوتر است.

(۴) برای ارتقای مهارت‌های حرکتی خود نیازمند مراجعه به روان‌شناس است.

پاسخ: از آنجایی که کودکان مهارت‌های حرکتی ظریف (مثل بستن بند کفش) را دیرتر از مهارت‌های حرکتی درشت (مثل بالا رفتن از پله‌ها) یاد می‌گیرند و این کودک هنوز در ابتدای کودکی قرار دارد، فرایند رشد او طبیعی است؛ بنابراین گزینه «۲» صحیح است.

سن (بر حسب ماه)

توجه: کودکان در ابتدا قادر به حرکات درشتی همچون بالا رفتن از پله‌ها هستند سپس مهارت حرکات ظریف همچون بستن بند کفش را به دست می‌آورند.

۳۷

پاسخ: با توجه به نکته بالا، سن شروع در همه گزینه‌ها باید عدد فرد باشد. ولی در گزینه «۳» سن شروع زوج است و نادرست محسوب می‌شود. بلند شدن از وضعیت نشسته ۹ تا ۱۲ ماهگی است؛ بنابراین گزینه «۳» صحیح است.

۲. ترتیب توانایی‌های جسمانی دوره کودکی در کدام گزینه درست است؟

(۱) ایستادن با کمک - نشستن مستقل - ایستادن مستقل

(۲) بلند شدن از وضعیت نشسته - ایستادن با کمک - راه رفتن مستقل

(۳) نشستن با کمک - غلت زدن - نشستن مستقل

(۴) نشستن مستقل - بلند شدن از وضعیت نشسته - ایستادن مستقل

پاسخ: بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه ۱: نشستن مستقل قبل از ایستادن با کمک به وجود می‌آید.

گزینه ۲: ایستادن با کمک قبل از بلند شدن از وضعیت نشسته به وجود می‌آید.

گزینه ۳: غلت زدن قبل از نشستن با کمک به وجود می‌آید.

بنابراین گزینه «۴» صحیح است.

۴. کدام گزینه نشان‌دهنده شروع رشد انسان است؟

(۱) بزرگ شدن نطفه (۲) بارور شدن تخمک (۳) زمان تولد (۴) یک سالگی

پاسخ: شروع رشد انسان = تشکیل نطفه = بارور شدن تخمک توسط اسپرم

بنابراین گزینه «۲» صحیح است.

تعریف روان‌شناسی رشد و عوامل مؤثر بر رشد

۱۴۴. اصطلاح «فراخانای زندگی» به چه معناست؟
 (۱) طول زندگی (۲) تغییرات زندگی (۳) ابعاد زندگی (۴) شناسایی و پیش‌بینی تغییرات زندگی
۱۴۵. روان‌شناسی رشد، تغییراتی که در طول زندگی از زمان _____ تا _____، در آدمی رخ می‌دهد را مطالعه می‌کند.
 (۱) تولد - پایان زندگی (۲) کودکی - سالمندی (۳) نوزادی - بزرگسالی (۴) انعقاد نطفه - پایان زندگی
۱۴۶. حیطه‌های مختلف رشد کدام است؟
 (۱) جسمانی - هیجانی - اخلاقی - اجتماعی - شناختی (۲) کودکی - نوجوانی - بزرگسالی
 (۳) وراثتی و رشد - محیطی و یادگیری (۴) شناختی - اخلاقی - هیجانی - آرمانی - شغلی
۱۴۷. حل مسئله، بیانگر کدام جنبه از رشد انسان است؟
 (۱) اجتماعی (۲) اخلاقی (۳) هیجانی (۴) شناختی
۱۴۸. ابراز خشم، جزء کدام جنبه رشد انسانی محسوب می‌شود؟
 (۱) رفتاری (۲) هیجانی (۳) شناختی (۴) فیزیولوژیکی
۱۴۹. ابیات زیر با برخی از جنبه‌های رشد ارتباط دارند. در کدام بیت به جنبه اخلاقی رشد اشاره شده است؟
 (۱) با دوست هر کجا نشینی تفرجست خواهی میان گلشن و خواهی کنار دشت
 (۲) من حاصل عمر خود ندارم جز غم در عشق ز نیک و بد ندارم جز غم
 (۳) خودبینی و خودخواهی و خودکامگی نفس جان را چو روان کرده زمین گیر و دگر هیچ
 (۴) خاطراتم را به دقت بی‌تو می‌کردم مرور دست آخر شد یقینم از تو خود کردم عبور
۱۵۰. موارد زیر به ترتیب مربوط به کدام جنبه‌های رشد است؟ **کد پاسخ تصویری: ۱۱۰۲۰۰۴۸**
 - نیک‌بختان به حکایت و امثال پیشینیان پند گیرند، ز آن پیش‌تر که پسینیان به واقعه او مثل زنند.
 - بیم آن است که تا چشم زخم پیر شوم / خستگی آید و پیری و نشیند بر من
 - مردمان را عیب نهانی پیدا مکن که مر ایشان را رسوا کنی و خود را بی‌اعتماد
 - گه چو کباب این دل من پر شده بویش به جهان / گه چو رباب این دل من کرده علاء دل من
 (۱) اجتماعی - جسمانی - اجتماعی - جسمانی (۲) شناختی - هیجانی - اخلاقی - هیجانی
 (۳) اجتماعی - هیجانی - اجتماعی - جسمانی (۴) شناختی - جسمانی - اخلاقی - هیجانی
۱۵۱. کدام ویژگی مربوط به دوقلوهای همسان است؟
 (۱) بیشتر اوقات همجنس هستند. (۲) بیشتر اوقات از لحاظ رفتار قابل تشخیص نیستند.
 (۳) از لحاظ ظاهر هیچ وقت قابل تشخیص نیستند. (۴) از دو تخمک شبیه به هم به وجود آمده‌اند.
۱۵۲. در ارتباط با «رشد» یا «پختگی»، می‌توان گفت
 (۱) محیط نقش تعیین‌کننده‌ای را در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد.
 (۲) بر اساس رشد احتمال وقوع برخی از ویژگی‌ها در دامنه‌های سنی خاص قابل پیش‌بینی است.
 (۳) رشد یا پختگی به معنای آمادگی زیستی است که صرفاً تحت تأثیر وراثت قرار دارد.
 (۴) رشد دارای برنامه رشد طبیعی و منظمی است که در تمامی افراد یکسان اتفاق می‌افتد.
۱۵۳. «عامل بروز خصوصیات رشدی مشترک در نوع موجودات» و «پیش‌بینی احتمال وقوع ویژگی‌های رفتاری و شناختی در دامنه‌های سنی خاص در انسان» به ترتیب بیانگر کدام عامل هستند؟
 (۱) وراثت - محیط (۲) محیط - یادگیری (۳) رشد - وراثت (۴) یادگیری - رشد
۱۵۴. درباره تأثیر «عوامل محیطی» در تغییرات رشدی افراد، کدام گزینه نادرست است؟
 (۱) یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی تأثیرگذار بر تغییرات رشدی، «یادگیری» است.
 (۲) در بسیاری از توانمندی‌های جسمانی و شناختی که به موازات افزایش سن ایجاد می‌شوند، نقش یادگیری کمتر می‌شود.
 (۳) منظور از عوامل محیطی، هرگونه عامل تأثیرگذار در تغییرات رشدی است که خارج از فرد وجود داشته باشد.
 (۴) عوامل محیطی بر نحوه بروز تغییرات در جنبه‌های مختلف رشد تأثیر می‌گذارند.

(خارج ۹۸)

(سراسری ۹۸)

(Level Up)

(خارج ۹۸)

- (۲) توانایی‌های مرتبط به توجه، حافظه و زبان
- (۴) رشد هیجانی که مستلزم آگاهی از هیجانات خود و اطرافیان است.

(خارج ۹۹ با اندکی تغییر)

- (۲) افزایش تجربیات روان‌شناختی افراد در زندگی است.
- (۴) تغییراتی که معلول عوامل محیطی از دوره جنینی تا سالمندی است.

(خارج ۱۴۰۰)

- (۲) به ارث بردن صفات از والدین
- (۴) رفتارهای وابسته به آمادگی زیستی

(خارج ۹۲)

- (۳) یادگیری
- (۴) استعداد

(سراسری ۹۵)

(سراسری ۹۵ با اندکی تغییر)

۱۵۵. کدام عبارت، در روان‌شناسی نشانگر مفهوم «رشد» است؟

- (۱) پردازش مفهومی و ادراکی
- (۳) آمادگی زیستی که خود دارای برنامه رشد طبیعی است.

۱۵۶. منظور از «پختگی» چیست؟ **کد پاسخ تصویری: ۴۹-۹۹۱۱**

- (۱) رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است.
- (۳) پیش‌بینی تغییراتی که در طول زندگی صورت می‌گیرد.

۱۵۷. معنای پختگی کدام است؟ **کد پاسخ تصویری: ۱۱۰۰۵۰**

- (۱) تغییرات در طول زندگی
- (۳) بارور کردن تخمک مادر با اسپرم پدر

۱۵۸. این واقعیت که انسان‌ها در جنبه‌های بسیاری از رشد شبیه یکدیگر هستند، نشانگر چیست؟

- (۱) غریزه
- (۲) وراثت

۱۵۹. فرق «رشد» با «یادگیری» کدام است؟

- (۱) یادگیری ظرفیت اکتساب است اما رشد عین اکتساب.
- (۲) رشد جنبه زیستی دارد اما یادگیری مبتنی بر تجربه است.
- (۳) رشد وقتی اتفاق می‌افتد که یادگیری اتفاق افتاده باشد.
- (۴) یادگیری مربوط به گروه‌های سنی پایین و رشد مربوط به گروه‌های سنی بالاتر است.

۱۶۰. ویژگی‌های تغییراتی که در تعریف «رشد» به آن اشاره شده است، چیست؟

- (۱) مبتنی بر یک برنامه طبیعی است - نشان‌دهنده تأثیر وراثت در برنامه طبیعی رشد انسان است.
- (۲) مبتنی بر یک برنامه طبیعی است - فرایندی است که با آموزش و تمرین بسیار به دست می‌آید.
- (۳) مبتنی بر تجارب رفتاری، شناختی است - نشان‌دهنده تأثیر وراثت در برنامه طبیعی رشد انسان است.
- (۴) مبتنی بر تجارب رفتاری، شناختی است - فرایندی است که با آموزش و تمرین بسیار به دست می‌آید.

۱۶۱. در صورتی که «یادگیری» را به عنوان یکی از عوامل مؤثر در رشد در نظر بگیریم، کدام بیت با این موضوع همخوانی دارد؟

- (۱) سنگ اصحاب کهف روزی چند پی نیکان گرفت و مردم شد
- (۲) با سیدل چه سود گفتن وعظ نرود می‌بخ آهنین در سنگ
- (۳) عاقبت گرگ‌زاده گرگ شود گرچه با آدمی بزرگ شود
- (۴) پرتو نیکان نگیرد هر که بنیادش بد است تربیت ناهل را چون گردکان بر گنبدست

۱۶۲. به ترتیب ابیات زیر اشاره به کدام عامل مؤثر بر رشد دارند؟

(الف) هر که در خردیش ادب نکنند	در بزرگی فلاح از او برخاست
(ب) سنگ به دریای هفت‌گانه بشوی	که چو تر شد پلیدتر باشد
(۱) محیطی - وراثتی	(۲) وراثتی - وراثتی
(۳) وراثتی - محیطی	(۴) محیطی - محیطی

۱۶۳. کدام گزینه پیام شعر زیر را در مورد عوامل مؤثر بر رشد بیان می‌کند؟

- «خر به سعی آدمی نخواهد شد - گرچه پای منبری باشد»
و آدمی را که تربیت نکنند - تا به صد سالگی خبری باشد»

- (۱) عوامل محیطی در بیرون از فرد وجود دارند و بر نحوه بروز تغییرات در جنبه‌ها و مراحل مختلف رشد تأثیرگذار است.
- (۲) ویژگی‌ها و تغییراتی که در طول زندگی افراد رخ می‌دهد، می‌تواند معلول دو دسته عوامل وراثتی و محیطی باشد.
- (۳) بسیاری از توانمندی‌های جسمانی و رفتاری از طرق مختلف به یادگیری نیاز دارد.
- (۴) با توجه به وراثت می‌توان احتمال وقوع برخی ویژگی‌ها را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

(Level Up)

۱۶۴. درستی یا نادرستی عبارات زیر درباره دوقلوها، در کدام گزینه مشخص شده است؟ **کد پاسخ تصویری: ۱۱۰۲۰۵۱**

- دوقلوها، از ترکیب دو تخمک مجزا با دو اسپرم مجزا به وجود می‌آیند.
- با انتقال عوامل وراثتی در زمان انعقاد نطفه، برخی از صفات، خود را در لحظه تولد نوزاد و در رفتار فرد نشان می‌دهند.
- بیشترین شباهت دوقلوها در دوره نوزادی و کودکی است و به موازات رشد، میزان شباهت‌ها کمتر می‌شود.
- دوقلوهای همسان از دو تخمک شبیه به هم و دوقلوهای ناهمسان از دو تخمک کاملاً متفاوت تشکیل می‌شوند.

- (۱) ن - ن - د - د
- (۲) ن - د - ن - ن
- (۳) د - د - د - ن
- (۴) د - ن - ن - د

۱۶۵. تعیین کردن نقش محیط و وراثت در کدام مورد دشوارتر است؟

- (۱) بلندقامت بودن
- (۲) فعال و زودجوش بودن
- (۳) رنگ چشم
- (۴) سرعت وزن کم کردن

۱۶۶. کدام عبارت اشاره به نقش عوامل وراثتی در رشد دارد؟ **کد پاسخ تصویری: ۱۱۰۲۰۵۲**

- (۱) افرادی که در مناطق گرمسیر متولد می‌شوند، زودتر به بلوغ می‌رسند.
- (۲) در افرادی که پدر و مادرشان چپ‌دست هستند، احتمال چپ‌دست بودن بیشتر می‌شود.
- (۳) تغذیه مناسب و ورزش می‌تواند باعث بلندقد بودن افراد شود.
- (۴) کودکانی که پدر و مادرشان طلاق گرفته‌اند، در دوران بلوغ دچار مشکل می‌شوند.

مراحل مهم رشد در فراخنای زندگی

۱۷۷. کدام عامل باعث می‌شود تقسیم‌بندی رشد به مراحل مشخص، کار دشواری باشد؟

- (۱) تأثیر نسبی عوامل محیطی بر رشد
- (۲) وابستگی بسیاری از تغییرات رشد به یادگیری
- (۳) پیوستگی تغییرات رشد
- (۴) غیرقابل پیش‌بینی بودن تغییرات رشد

۱۷۸. از دیدگاه اکثر روان‌شناسان، مراحل مختلف رشد بعد از تولد به چه دوره‌هایی تقسیم می‌شود؟

- (۱) سه دوره کودکی، نوجوانی و جوانی
- (۲) سه دوره کودکی، جوانی و پیری
- (۳) سه دوره کودکی، نوجوانی و بزرگسالی
- (۴) سه دوره کودکی، جوانی و بزرگسالی

۱۷۹. کدام فعالیت مربوط به روان‌شناسان رشد نیست؟

- (۱) ایجاد تغییر در جنبه‌های رشد در طول زندگی
- (۲) شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول زندگی
- (۳) بررسی عوامل مؤثر بر تغییرات رشد در فراخنای زندگی
- (۴) تقسیم کردن ابعاد مختلف رشد در طول زندگی به مراحل مشخص

۱۸۰. طبق دیدگاه روان‌شناسان، به ترتیب دوره‌های کودکی، نوجوانی و بزرگسالی، شامل چند زیردوره دیگر هستند؟

- (۱) سه - یک - سه
- (۲) دو - دو - سه
- (۳) سه - دو - دو
- (۴) دو - یک - دو

۱۸۱. «دامنه سنی» کودکان نوپا کدام است؟

- (۱) یک تا دوسالگی
- (۲) دو تا سه‌سالگی
- (۳) یک تا سه‌سالگی
- (۴) تولد تا یک‌سالگی

۱۸۲. به ترتیب آغاز میانسالی و پایان جوانی، چند سالگی است؟

- (۱) ۴۰ سالگی - ۴۰ سالگی
- (۲) ۴۰ سالگی - ۴۵ سالگی
- (۳) ۶۰ سالگی - ۴۰ سالگی
- (۴) ۶۰ سالگی - ۴۵ سالگی

۱۸۳. به ترتیب، روان‌شناسان رشد «پایان دوران نوجوانی» و «پایان کودکی دوم» را چه زمانی می‌دانند؟

- (۱) پایان بلوغ جنسی - ۱۲ سالگی
- (۲) شاغل شدن - شروع بلوغ جنسی
- (۳) مستقل شدن از والدین - پایان ۲۰ سالگی
- (۴) رسیدن به استقلال - پایان دوران دبستان

۱۸۴. در کدام دوره زندگی، می‌توان با عمل و گفتار صحیح از حس تقلید فرزندان برای پرورش، بهره بیشتری برد؟ **کد پاسخ تصویری: ۹۹۱۱۰۵۹** (سراسری ۹۹)

- (۱) نوجوانی
- (۲) طفولیت
- (۳) هفت سال اول
- (۴) هفت سال دوم

۱۸۵. طبق فرمایش پیامبر گرامی (ص) کدام عبارت، در خصوص مراحل رشد انسان تا ۲۱ سالگی درست است؟

- (۱) هفت سال اول، آقا و سرور است و باید آزاد باشد. هفت سال دوم، فرمانبردار است و نباید با او امرانه برخورد شود. هفت سال سوم، وزیر و مشاور است و باید با او مثل بزرگسالان رفتار کرد.
- (۲) هفت سال اول، آقا و سرور است و باید عواطف او را رشد داد. هفت سال دوم، مطیع است و باید در تأدیب او کوشش کرد. هفت سال سوم، وزیر و مشاور است و باید او را در تصمیم‌گیری‌ها دخالت داد.
- (۳) هفت سال اول، مطیع و فرمانبردار است و باید زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او فهماند. هفت سال دوم، آقا و سرور است و باید به او احترام گذاشت. هفت سال سوم، مشاور است و باید او را همانند عضو بزرگ خانواده دانست.
- (۴) هفت سال اول، مطیع است و باید تربیت شود. هفت سال دوم، آزاد است و باید احساسات او را تقویت کرد. هفت سال سوم، وزیر است و باید به نظر او احترام گذاشت.

۱۸۶. با توجه به حدیث شریف «الولد سید سبع سنین و عبد سبع سنین و وزیر سبع سنین»، اقدامات زیر به ترتیب مربوط به کدام مرحله رشد است؟ **کد پاسخ تصویری: ۱۱۱۰۰۶۰**

- دخالت دادن فرزند در تصمیم‌گیری‌ها
- پرورش کودک با رفتار خوب و گفتار پسندیده
- کوشش در تأدیب کودک و تفهیم زشتی‌ها و زیبایی‌ها به او

(خارج ۱۴۰۱)

- (۱) هفت سال اول - هفت سال دوم - هفت سال سوم
- (۲) هفت سال دوم - هفت سال اول - هفت سال سوم
- (۳) هفت سال سوم - هفت سال دوم - هفت سال اول
- (۴) هفت سال سوم - هفت سال اول - هفت سال دوم

۱۸۷. کدام عبارت درباره مراحل مهم رشد در فراخنای زندگی درست است؟

- (۱) عمر انسان بعد از تولد به چهار دوره کودکی، نوجوانی، جوانی و بزرگسالی تقسیم می‌شود.
- (۲) به دلیل وجود ابعاد مختلف در انسان، نمی‌توان رشد را به راحتی به مراحل مشخص تقسیم کرد.
- (۳) برخی پایان جوانی را زمانی می‌دانند که فرد شاغل شده و از والدین خود مستقل شده باشد.
- (۴) شروع بلوغ جنسی یکی از ملاک‌های پایان دوره کودکی و آغاز نوجوانی محسوب می‌شود.

۱۸۸. در مورد مراحل رشد انسان کدام گزینه درست است؟

- (۱) مرحله سوم رشد انسان از منظر پیامبر (ص)، تقریباً مطابق با دوره نوجوانی است.
- (۲) دوره بزرگسالی به سه دوره جوانی، بزرگسالی اول و بزرگسالی دوم تقسیم می‌شود.
- (۳) از منظر اسلام، از کودکان دبستانی نمی‌توان انتظار اطاعت از فرمان‌ها را داشت.
- (۴) عمر انسان بعد از تولد به چهار دوره اصلی تقسیم می‌شود که دوره اول آن، ۷ سال طول می‌کشد.

۱۸۹. با توجه به فرمایش پیامبر گرامی اسلام در مورد نحوه برخورد با فرزندان، رفتار کدام یک از والدین نادرست است؟

- (۱) آقای نقوی قبل از تغییر دادن محل سکونتشان سعی می‌کند موافقت فرزند ۱۵ ساله‌اش را جلب کند.
- (۲) خانم پهلوانی نسبت به مرتب بودن خانه حساس است، ولی وقتی فرزند ۴ ساله‌اش همه اسباب‌بازی‌ها را روی زمین پخش می‌کند، جلوی او را نمی‌گیرد.
- (۳) آقای عسگری وقتی می‌فهمد فرزند ۹ ساله‌اش در امتحان تقلب کرده است، او را مورد بازخواست قرار می‌دهد.
- (۴) خانم امیری در طول روز چندین بار به کودک ۲ ساله‌اش می‌گوید که باید قبل و بعد از خوردن غذا، دستش را با آب و صابون بشوید.

۱۹۰. خانم مرادی طبق نظر اسلام، در مورد مراحل رشد، با فرزندانش رفتار می‌کند. هر کدام از روش‌های تربیتی زیر را در رابطه با کدام فرزندش، به کار می‌گیرد؟

(سراسری ۱۳۹۳)

➤ **کد پاسخ تصویری: ۶۱۰۰۳۱۱**

– صحبت کردن با فرزند در مورد مشکلات خانوادگی و چاره‌جویی برای رفع آن‌ها

– توجه به تمایلات طبیعی فرزند و آزاد گذاشتن او در بازی و تفریح

– تذکر رفتارهای درست و نادرست به فرزند مانند: احترام گذاشتن به بزرگ‌تران فامیل، بدون اجازه به وسایل دیگران دست نزدن و...

(۱) سامان ۹ ساله – سوگل ۴ ساله – سینا ۱۵ ساله	(۲) سینا ۱۵ ساله – سوگل ۴ ساله – سامان ۹ ساله
(۳) سینا ۱۵ ساله – سامان ۹ ساله – سوگل ۴ ساله	(۴) سامان ۹ ساله – سینا ۱۵ ساله – سوگل ۴ ساله

۱۹۱. کدام سؤال از نظر «نوع تغییرات رشدی» با بقیه متفاوت است؟

➤ **کد پاسخ تصویری: ۶۷۰۰۲۰۱**

- (۱) هفت سال پیش، چند هزار کلمه بلد بودید؟
- (۲) هفت سال پیش، مسائل ریاضی را چگونه حل می‌کردید؟
- (۳) هفت سال پیش، قد شما چند سانتی‌متر بود؟
- (۴) هفت سال پیش، چند نفر را می‌شناختید؟

(Level Up)

۱۹۲. با توجه به مراحل رشد در فراختای زندگی، افراد زیر در کدام دوره قرار دارند؟

➤ **کد پاسخ تصویری: ۶۴۰۰۲۰۱**

– امیر در ۱۸ سالگی پدر خود را از دست داد و مجبور شد برای تأمین مخارج خود و خانواده به‌صورت جدی کار کند.

– محمد اکنون در سن ۱۱ سالگی متوجه رشد موهای زائد در صورت و به شدن صدایش شده است.

– حسین فرد ۴۲ ساله‌ای است که ازدواج کرده، ولی هنوز بچه‌دار نشده است.

– حمید در سال آخر دوره کارشناسی در رشته حسابداری تحصیل می‌کند.

(۱) جوانی – نوجوانی – میانسالی – بزرگسالی اول	(۲) نوجوانی – کودکی دوم – جوانی – جوانی
(۳) جوانی – نوجوانی – بزرگسالی اول – بزرگسالی	(۴) نوجوانی – کودکی دوم – بزرگسالی دوم – جوانی

۱۹۳. مهشید کودکی است که وقتی وارد جمع می‌شود نه تنها سلام نمی‌کند، بلکه جواب سلام دیگران را هم نمی‌دهد. پدر و مادر با او توافق می‌کنند که

هر بار مهشید سلام کرد، برجسب یک چهره خندان را بگیرد و هر بار جواب سلام دیگران را نداده، برجسب یک چهره غمگین بگیرد. هر سه برجسب گریان یک برجسب خندان را از بین می‌برند. در پایان هفته براساس تعداد برجسب‌های خندان، مهشید می‌تواند فعالیت‌ها یا جوایز خوشایندی را انتخاب کند.

(Level Up)

درستی یا نادرستی عبارات زیر در مورد مهشید کدام است؟

– در صورتی که مهشید با انجام این روش سلام کردن را به‌خوبی یاد بگیرد، در جنبه هیجانی تغییر کرده است.

– اینکه مهشید در پایان هفته از بین لیست جوایز و فعالیت‌های مورد علاقه‌اش یکی را انتخاب کند، مربوط به جنبه شناختی رشد اوست.

– چنانچه روش والدین مطابق با توصیه‌های پیامبر اکرم (ص) باشد، می‌توان گفت مهشید در کودکی دوم قرار دارد.

– شناخت و تمیز قائل شدن بین چهره‌های موجود در برجسب‌ها، وابسته به رشد اجتماعی مهشید است.

(۱) ن – د – ن – د	(۲) ن – د – د – ن	(۳) د – ن – ن – د	(۴) د – ن – د – ن

ویژگی‌های رشد در دوره قبل از تولد

۱۹۴. کدام یک از موارد زیر از جمله عوامل محیطی مؤثر بر چگونگی رشد قبل از تولد نیست؟

- (۱) ارتباط معنوی با خالق هستی
- (۲) سن مادر
- (۳) سلامت جنین
- (۴) حالت‌های هیجانی

(Level Up)

۱۹۵. شروع رشد از زمانی است که

- (۱) کروموزوم جنسی پدر و مادر بتوانند تخمک را تشکیل دهند.
- (۲) کروموزوم مادر و ۴۶ کروموزوم پدر، ترکیب شوند و لطفه را تشکیل دهند.
- (۳) کروموزوم‌های اسپرم و تخمک بتوانند یک تخمک بارور شده ۴۶ کروموزومی را تشکیل دهند.
- (۴) ۲۳ کروموزوم از تخمک پدر با ۲۳ کروموزوم از اسپرم مادر ترکیب شوند.

ویژگی‌های رشد در دوره کودکی

(Level Up)

۱۹۶. با توجه به ویژگی‌های رشد در دوره کودکی، درستی یا نادرستی عبارات در کدام گزینه آمده است؟

– کودکی دامنه سنی ۲ – ۱۲ سالگی را دربرمی‌گیرد.

– مطالعات روان‌شناسی رشد، مربوط به دوران کودکی است.

– اهمیت دوران کودکی نسبت به دوره نوجوانی بیشتر است.

– کودکان در این دوره، تغییرات زیاد و سریعی را تجربه می‌کنند.

(۱) د – د – د – ن	(۲) د – د – ن – ن	(۳) ن – ن – ن – د	(۴) ن – ن – د – د

(Level Up)

۲۰۹. کدام بیت از نظر نوع هیجان با سایر گزینه‌ها متفاوت است؟

- (۱) الهی! ما گنه‌کاریم و از شرم آستین بر رو
(۲) کی توان از عهده شکر تو بیرون آمدن
(۳) نخواهی که باشد دلت دردمند
(۴) گر بر کشد نگارم و غم برد قرارم
- کریمی، دامن رحمت بپوشان بر گناه ما
شکر نعمت نعمتی دیگر بود از خوان تو
دل دردمندان برآور ز بند
هم آه برآیم از آه خشم کردم

۲۱۰. درباره رشد اجتماعی دوران کودکی، کدام گزینه درست است؟

- (۱) اولین علامت رشد اجتماعی در کودکان، لبخند اجتماعی است که در حدود ۸ ماهگی بروز پیدا می‌کند.
(۲) یکی از علائم رشد اجتماعی کودکان، بازی است که در ابتدا به صورت موازی و در دوره دبستان به شکل گروهی انجام می‌شود.
(۳) در کودکی اول، علاقه خاصی به بازی با هم‌جنسان وجود دارد، ولی در کودکی دوم، این تمایل به جنس مخالف کشیده می‌شود.
(۴) در پایان دوره کودکی اول، کودکان یک‌باره متوجه می‌شوند که از بودن با دیگران لذت می‌برند و اجتماعی‌تر می‌شوند.

(سراسری ۱۴۰۱)

۲۱۱. کدام مورد در خصوص بازی‌ها در دوره کودکی درست است؟

- (۱) بازی‌های کودکان سنین ۴ یا ۵ سال به صورت گروهی و بدون قاعده است.
(۲) کودکان سنین دبستانی با هم‌جنس خود و به صورت مشترک بازی می‌کنند.
(۳) کودکان سنین ۷ تا ۱۰ سال دوست دارند در کنار هم، اما به صورت انفرادی بازی کنند.
(۴) در سنین اولیه کودکی بازی‌ها به صورت مشترک است، ولی به تدریج به بازی‌های موازی تبدیل می‌شود.

۲۱۲. کدام عبارت درباره رشد اخلاقی در دوره کودکی، نادرست است؟

- (۱) شکل‌گیری اخلاق یک فرایند تدریجی و پیچیده است که تعیین‌کننده نوع رفتار انسان در ارتباط با دیگران است.
(۲) تشخیص امور خوب و بد، نیاز به رشد دارد در نتیجه کودکان در ابتدا مسئول رفتار خود نیستند.
(۳) رشد اخلاقی دربرگیرنده آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین‌کننده چگونگی رفتار انسان‌هاست.
(۴) منظور از رشد اخلاقی، همان انجام عمل اخلاقی است که در سنین مختلف کودکی، دلیل یکسانی دارد.

۲۱۳. در دوره کودکی اول، تشخیص اعمال اخلاقی و غیر اخلاقی توسط کودکان بر چه اساسی است؟

- (۱) نیت عمل انجام‌شده (۲) پیامد کار انجام‌شده (۳) منطقی بودن عمل انجام‌شده (۴) نوع عمل انجام‌شده

تست

سوالات ترکیبی ویژگی‌های رشد در دوره کودکی

۲۱۴. در مورد کودک دوساله‌ای که الگوهای ساخته‌شده توسط خواهرش را خراب می‌کند و وقتی با فریاد او روبه‌رو می‌شود، کار خود را تکرار می‌کند، کدام عبارت درست‌تر است؟

- (۱) نشان‌دهنده رشد هیجانی ناسالم است و باید به اصلاح آن اقدام کرد.
(۲) رفتار او نشان‌دهنده رشد ناکافی مهارت‌های شناختی و اخلاقی است.
(۳) به دلیل عدم درک هیجانات مرکب این رفتار را نشان می‌دهد.
(۴) بروز هیجان مشروط به آگاهی کودک و رابطه دوطرفه با خواهرش بوده است.

۲۱۵. کدام جنبه از رشد انسان به دلیل آگاهی بیشتر و برقراری تعامل با محیط‌های متنوع‌تر، نسبت به حیوانات پیشرفته‌تر است و کدام عبارت در ارتباط با آن درست است؟

- (۱) هیجانی - ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه رشد انسان است که از زمان تولد تا نوجوانی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است.
(۲) اجتماعی - طرز فکر، عقاید و نحوه ارتباط فرد با دیگران را شامل می‌شود و موجب تمایز فرد با دیگران می‌شود.
(۳) هیجانی - رشد هیجانی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات اطرافیان او است.
(۴) اجتماعی - دربرگیرنده آن دسته از قوانین اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین می‌کند انسان‌ها باید در رابطه با دیگران چگونه رفتار کنند.

۲۱۶. دو کودک که در یک اتاق مشغول بازی هستند و یکی از آن‌ها لگو درست می‌کند و دیگری مشغول ساختن پازل است، احتمالاً چندساله هستند و رفتار آن‌ها نسبت به هم مربوط به کدام جنبه رشدشان است؟

- (۱) ۴ تا ۵ ساله - شناختی (۲) ۲ تا ۳ ساله - اجتماعی (۳) ۷ تا ۸ ساله - اجتماعی (۴) ۷ تا ۸ ساله - شناختی

۲۱۷. کودکی که با ورود یکی از دوستان قدیمی مادرش به خانه‌شان، شروع به گریه می‌کند و با نگاه به مادرش از او می‌خواهد که بغلش کند، احتمالاً در چه سنی قرار دارد و این واکنش او مربوط به کدام جنبه رشد است؟

- (۱) ۲ تا ۳ ماهگی - اجتماعی (۲) ۲ تا ۳ ماهگی - هیجانی (۳) ۸ ماهگی - اجتماعی (۴) ۸ ماهگی - هیجانی

۲۱۸. پریسا به خواهر کوچک‌ترش در لباس پوشیدن کمک می‌کند، چون دوست دارد خوشحالی و رضایت مادرش را به دست آورد، رفتار پریسا مربوط به کدام جنبه رشد است و احتمالاً در چه دوره سنی قرار دارد؟

- (۱) اخلاقی - ۶ ساله (۲) اخلاقی - ۱۰ ساله (۳) اجتماعی - ۶ ساله (۴) اجتماعی - ۱۰ ساله

(سراسری ۱۴۰۰)

۲۱۹. کدام عبارت، از ویژگی‌های رشد در طی دوره کودکی است؟

- (۱) در اوایل بازی‌های مشترک و گروهی انجام می‌دهند، اما به تدریج به بازی‌های انفرادی می‌پردازند.
(۲) بعد از نشان دادن هیجانات ساده پشیمانی و ترحم، هیجانات مرکب ترس و محبت را نشان می‌دهند.
(۳) بعد از دستیابی به مهارت‌های حرکتی ظریف بلافاصله می‌توانند حرکات درشت را با مهارت انجام دهند.
(۴) در اوایل درکی از اخلاق ندارند، اما به تدریج اصول و قوانین تعیین‌کننده رفتار با دیگران را یاد می‌گیرند.

ویژگی‌های رشد در دوره نوجوانی

۲۲۸. کدام گزینه درباره ویژگی‌های رشد در دوره نوجوانی درست است؟

- (۱) دامنه سنی ۱۲ تا ۲۰ سالگی را دربرمی‌گیرد.
- (۲) در ابتدای این دوره، نوجوان به پختگی دوره بزرگسالی می‌رسد.
- (۳) این دوره حد واسط میان دوران جوانی و بزرگسالی است.
- (۴) اهمیت تغییرات رشدی این دوره از دوران جوانی، کمتر است.

(سراسری ۹۸)

۲۲۹. به تغییرات بدنی و جنسی که جزئی از علائم رشد و قابل رؤیت هستند، چه می‌گویند؟

- (۱) بلوغ جنسی
- (۲) رشد جنسی
- (۳) ویژگی اولیه جنسی
- (۴) ویژگی ثانویه جنسی

۲۳۰. کدام گزینه مربوط به صفات ثانویه جنسی است؟

- (۱) به طور غیرمستقیم در تولیدمثل نقش دارند.
- (۲) قابل رؤیت نیستند.
- (۳) تغییرات اندام‌های جنسی را دربرمی‌گیرند.
- (۴) جزئی از علائم رشد محسوب می‌شوند.

۲۳۱. «ناگهانی بودن رشد» در دوره نوجوانی، به چه معناست؟

- (۱) افزایش قد و وزن و سپس رشد ماهیچه‌ها
- (۲) تغییرات سریع در اندام‌های داخلی مثل قلب و شش
- (۳) تغییر سریع تناسب بدن و افزایش سریع اندازه بدن
- (۴) ایجاد بلوغ جنسی که موجب رشد جنسی نوجوان می‌شود.

۲۳۲. درباره رشد اندام‌های داخلی بدن در دوره نوجوانی کدام عبارت درست است؟

- (۱) اندازه قلب ۳ برابر شده و حجم خون افزایش می‌یابد.
- (۲) ظرفیت شش‌ها ۲ برابر شده و حجم اکسیژن دریافتی بیشتر می‌شود.
- (۳) تغییرات در اندازه و ظرفیت قلب و شش باعث احساس توانمندی زیاد می‌شود.
- (۴) به دلیل احساس توانمندی زیاد، حجم کلی خون افزایش می‌یابد.

۲۳۳. کدام تغییر نشان‌دهنده ویژگی جنسی ثانویه است؟

- (۱) رشد موی زائد در پسران
- (۲) رشد رحم در دختران
- (۳) رشد بیضه‌ها در پسران
- (۴) رشد تخمدان‌ها در دختران

۲۳۴. کدام مورد جزء حوزه‌های اساسی رشد جسمانی دوره نوجوانی نیست؟

- (۱) رشد استخوانی و عضلانی
- (۲) تغییر در اندازه قلب و شش
- (۳) رشد مغز و سیستم عصبی
- (۴) تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی

۲۳۵. کدام گزینه اشاره به تغییر اساسی دوران نوجوانی دارد؟

- (۱) بلوغ
- (۲) رشد دستگاه تولید مثل
- (۳) تفکر فرضی
- (۴) رشد ناگهانی

(خارج ۹۹)

۲۳۶. کدام عبارت، در خصوص «رشد جسمانی در دوره نوجوانی» درست است؟

- (۱) رشد جسمانی به تدریج صورت می‌گیرد.
- (۲) اندازه و ظرفیت شش و قلب افزایش پیدا می‌کند.
- (۳) تناسب اندازه بدن به سرعت و ناگهانی به ثبات می‌رسد.
- (۴) یک سال قبل از افزایش قد و وزن، ماهیچه‌ها رشد بیشتری می‌کنند.

۲۳۷. کدام ویژگی رشد جسمانی نوجوانی یک تغییر کیفی محسوب می‌شود؟

- (۱) رشد دستگاه تولید مثل
- (۲) افزایش ظرفیت شش
- (۳) تغییر تناسب بدن
- (۴) رشد بیشتر ماهیچه‌ها

۲۳۸. عبارات زیر به ترتیب نشان‌دهنده کدام تغییرات در حوزه رشد جنسی (ویژگی‌های جنسی اولیه و ثانویه) است؟

(Level Up)

- در مردان هورمون تستوسترون به طور مستقیم اندازه و حجم عضلات، پرده‌های صوتی و استخوان‌ها را افزایش می‌دهد.
- بیضه‌ها با تولید هورمون جنسی مردانه یعنی تستوسترون، اسپرم را تولید می‌کنند.
- در طول دوران بلوغ، هورمون استروژن باعث رشد و تکامل پستان‌ها می‌شود.
- دختران در دوره بلوغ به اولین سیکل تخمک‌گذاری می‌رسند.

- (۱) اولیه - ثانویه - اولیه - ثانویه
- (۲) ثانویه - اولیه - ثانویه - اولیه
- (۳) اولیه - اولیه - ثانویه - ثانویه
- (۴) ثانویه - ثانویه - اولیه - اولیه

۲۳۹. یکی از پیامدهای ناسازگاری تغییرات شناختی دوران نوجوانی «حساسیت نسبت به انتقاد دیگران» است، در این باره، توصیه پیشنهادی چیست؟

- (۱) بیشتر از انتقاد، از آن‌ها تعریف و تمجید کنیم.
- (۲) تا جای ممکن انتقاد خود را به صورت غیرمستقیم بیان کنیم.
- (۳) بهتر است در حضور دیگران از آنان ایراد نگیریم.
- (۴) بهتر است به جای انتقاد سعی کنیم الگوی مناسبی برای آنان باشیم.

۲۴۰. تفکر فرضی به چه معنا است؟

- (۱) فرض کردن آنچه در گذشته اتفاق افتاده است.
- (۲) فرض کردن آنچه ممکن است در آینده اتفاق بیفتد.
- (۳) استدلال کردن بر مبنای فرضیه‌های علمی.
- (۴) پیش‌بینی موقعیت با توجه به واقعیت‌های ملموس و بیرونی.

۲۴۱. کدام گزینه نشان‌دهنده توجه گزینشی نیست؟

- (۱) سازگاری با ضرورت‌های تکلیف
- (۲) تمرکز بهتر در حین انجام تکلیف
- (۳) توجه پایدار به اطلاعات مرتبط با تکلیف
- (۴) انجام هم‌زمان چند تکلیف

۲۴۲. کدام گزینه در خصوص تفاوت حافظه کودکان و نوجوانان درست است؟

- (۱) بهتر از کودکان قادر به ظرفیت‌سازی حافظه هستند.
- (۲) برخلاف کودکان قادر به رمزگردانی، اندوزش و بازیابی اطلاعات هستند.
- (۳) برخلاف کودکان از توانایی فرافاصله برخوردارند.
- (۴) بهتر از کودکان قادر به تمرکز بر اطلاعات مرتبط هستند.

تست

سؤالات ترکیبی ویژگی‌های رشد در نوجوانی

(سراسری ۹۹)

۲۷۹. کدام عبارت، در مورد تغییرات جسمانی، هیجانی و اجتماعی نوجوانان درست است؟ **کد پاسخ تصویری: ۸۷-۹۹۱۱**

- (۱) بین سنین ۱۴ تا ۱۹ سالگی به بلوغ می‌رسند.
- (۲) توانایی‌های شناختی خود را به خوبی به کار می‌برند.
- (۳) حالات هیجانی با ثباتی که دارند به ندرت تغییر می‌کنند.
- (۴) از لحاظ اجتماعی ارزش زیادی برای گروه همسالان قائل هستند.

(خارج ۱۴۰۰)

۲۸۰. کدام عبارت، در خصوص ویژگی‌های رشد نوجوانان درست است؟ **کد پاسخ تصویری: ۸۸-۱۱۱۱**

- (۱) از لحاظ جسمانی تغییرات سریع و متعددی را تجربه می‌کنند.
- (۲) در پایان این دوره همه نوجوانان هویتی مثبت و با ثباتی را کسب می‌کنند.
- (۳) به دلیل تغییرات شناختی نسبت به مسائل اخلاقی و ارزشی بی‌تفاوت هستند.
- (۴) اطلاعات را بیشتر به صورت ادراکی و براساس ویژگی‌های عینی پردازش می‌کنند.

۲۸۱. کدام عبارت درباره علت تغییرات رشدی درست است؟

- (۱) علت اینکه هیجانات نوجوانان به رفتارهای منفی و مخرب تبدیل می‌شوند، تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی این دوره است.
- (۲) علت پیشرفته‌تر بودن رشد هیجانی در انسان نسبت به حیوانات، برخورداری انسان‌ها از هیجانات مرکب است.
- (۳) علت اینکه کودکان خردسال مسئول رفتار خود نیستند، این است که هیچ تصویری از کار خوب و بد ندارند.
- (۴) علت اینکه نوجوانان در یک لحظه اطلاعات بیشتری را در حافظه خود نگه می‌دارند، به وجود آمدن تفکر فرضی است.

۲۸۲. کدام عبارت درباره ویژگی‌های رشد در دوره نوجوانی درست است؟

- (۱) علت اصلی اینکه بسیاری از نوجوانان شروع این دوره را برای خود یک بحران می‌دانند، تغییرات هیجانی آن‌ها است.
- (۲) توجه نوجوانان در مقایسه با کودکان، گزینشی‌تر است، به این معنا که از احتمالات مرتبط بهره می‌برند.
- (۳) هیجانات دوره نوجوانی منبع رفتارهای مثبت و سازنده هستند و در برخی شرایط به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند.
- (۴) زمانی که نوجوانان در گروه‌های مختلف عضویت می‌یابند و به انتخاب شغل و پیشرفت فکر می‌کنند، در حال ساخت هویت شناختی هستند.

(دی ۱۴۰۱)

۲۸۳. کدام مورد به ترتیب مربوط به «دوره رشد نوجوانی» و «دوره رشد کودکی» است؟ **کد پاسخ تصویری: ۸۹-۱۱۱۱**

- (۱) استدلال منطقی براساس امور عینی - یادگیری و کاربرد راهبردهای تقویت حافظه
- (۲) به کارگیری مهارت‌های کنترل خشم برای مهار هیجانات - بی‌ثباتی و تحریک‌پذیری در بروز هیجانات
- (۳) تبدیل هیجانات کنترل نشده به رفتارهای مخرب - جهت دادن به هیجانات خود براساس واکنش دیگران
- (۴) داشتن توجه گزینشی و تمرکز بر اطلاعات مرتبط - توانایی در نظر گرفتن احتمالات مختلف در انجام کار

(سراسری ۱۴۰۱)

۲۸۴. این جمله که «رفتار نوجوان مانند هوای بهار است» با کدام مورد، همخوانی بیشتری دارد؟ **کد پاسخ تصویری: ۹۰-۱۱۱۱**

- (۱) نوجوانانی که رشد اجتماعی ناقصی دارند، فاقد مهارت‌های ارتباطی بوده و نمی‌توانند رفتار خود را در جمع مدیریت کنند.
- (۲) به علت عدم دستیابی به رشد اخلاقی در دوره نوجوانی، اکثر نوجوانان در موقعیت‌های مختلف رفتار نسجیده‌ای دارند.
- (۳) نوجوانان به دلیل تغییرات هورمونی و تحریک‌پذیری زیاد، دارای هیجانات متضاد و غیرقابل کنترل هستند.
- (۴) در ابتدای نوجوانی، رشد شناختی نوجوان کامل نشده است و او درک اخلاقی درستی ندارد.

۲۸۵. مینا یک ماه دیگر ۱۵ ساله می‌شود، درستی یا نادرستی هر یک از ویژگی‌های زیر در خصوص او به ترتیب کدام است؟ **کد پاسخ تصویری: ۹۱-۱۱۱۱**

(سراسری ۱۴۰۲)

- از لحاظ هیجانی با ثبات و دارای خودکنترلی زیاد است.
- از واقعیت‌های عینی و آشکار فراتر رفته و به احتمالات فکر می‌کند.
- نسبت به گذشته، زمان کمتری را با همسالان خود سپری می‌کند.
- دیدگاه واقع‌بینانه‌ای در مورد توانایی‌های خود دارد.

- (۱) د - د - د - د
- (۲) د - د - ن - ن
- (۳) ن - ن - ن - د
- (۴) ن - د - ن - ن

(اردیبهشت ۱۴۰۳)

۲۸۶. در مقایسه نوجوانان با کودکان کدام مورد، توصیف درست‌تری برای نوجوانان ارائه نموده است؟ **کد پاسخ تصویری: ۹۲-۱۱۱۱**

- (۱) اطلاعات را بیشتر به صورت معنایی رمزگردانی می‌کنند و برای مدت بیشتری در حافظه نگهداری می‌کنند، اما در بازیابی اطلاعات، پختگی لازم را ندارند.
- (۲) در انتخاب مداوم و پایدار یک محرک از بین محرک‌های حسی، توانایی بیشتر پیدا می‌کنند و عملکرد بهتری در مراحل سه‌گانه حافظه دارند.
- (۳) براساس واقعیت‌های عینی و ظاهری به پردازش اطلاعات می‌پردازند و بر تفکر و پردازش اطلاعات نظارت و ارزیابی دارند.
- (۴) احساس منحصر به فرد بودن می‌کنند و در ارزیابی‌های خود به محاسن و معایب توجه واقع‌بینانه‌ای دارند.

(Level Up)

۲۸۷. پاسخ سؤالات زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟ **کد پاسخ تصویری: ۹۳-۱۱۰۲**

- یکی از تکالیف اصلی رشد در دوره نوجوانی چیست؟
- رشد اجتماعی از طریق کدام عامل، زمینه‌های رشد ارزش‌های اخلاقی را افزایش می‌دهد؟
- شرط کافی برای شکل‌گیری اخلاق چیست؟
- تفاوت نوجوانان دارای هویت مثبت با سایر نوجوانان چیست؟
- (۱) دستیابی به خود آرمائی - قضاوت درباره مسائل اخلاقی - تبدیل شناخت به باور - رشد اخلاقی بالاتر
- (۲) شکل‌گیری هویت - احساس خودمختاری نسبت به والدین - تبدیل شناخت به باور - سلامت روانی بیشتر
- (۳) شکل‌گیری هویت - قضاوت درباره مسائل اخلاقی - واکنش‌های شناختی دقیق - رشد اخلاقی بالاتر
- (۴) دستیابی به خود آرمائی - احساس خودمختاری نسبت به والدین - واکنش‌های شناختی دقیق - سلامت روانی بیشتر

تست

۱۰۹۴. کدام عبارت در خصوص موضوع روان‌شناسی درست است؟

- (۱) تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در علم روان‌شناسی منجر به تغییر در نیازهای زیستی و فرهنگی می‌شود.
- (۲) رفتار و شناخت پایه از موضوعات مشترک بین انسان و حیوان است.
- (۳) موضوعات غیرقابل مشاهده در روان‌شناسی علمی همان فرایندهای ذهنی است.
- (۴) احساس، اولین مرحله شناخت پایه است.

۱۰۹۵. دریافت و فهم ایجادشده در کدام فرد، پایدارتر و کارآمدتر است؟

- (۱) علی که رتبه خوبی در کنکور به دست آورده، براساس خوش آبوهوا بودن دانشگاه‌های مختلف، دست به انتخاب رشته می‌زند.
- (۲) سارا در جشن روز اول مدرسه با دانش‌آموزانی که زیباتر هستند و لباس قشنگ‌تری پوشیده‌اند، دوست می‌شود.
- (۳) محسن که کوهنورد است، عینک آفتابی‌ای را انتخاب می‌کند که به نظرش شیک و باکلاس است و شاخص محافظت آن در برابر نور خورشید بالا است.
- (۴) حمید که قاضی است، هنگام دادن حکم درباره مجرم بودن یک متهم، چهره معصومانه او را ملاک قرار می‌دهد.

۱۰۹۶. پیش‌فرض‌ها و جهت‌گیری‌های موجود در ذهن انسان، بر کدام یک از اهداف علم تجربی و کدام یک از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات تأثیر می‌گذارد؟

- (۱) توصیف - مشاهده (۲) تبیین - مشاهده (۳) پیش‌بینی - مصاحبه (۴) کنترل - مصاحبه

۱۰۹۷. درستی یا نادرستی عبارات زیر درباره روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی در کدام گزینه مشخص شده است؟

- نکته مهم در پرسشنامه این است که اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند و تا جای ممکن از تعصب دوری کرد.
- طراحی و آماده‌سازی آزمون‌ها بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند.
- در روش مشاهده، محقق از خود فرد درباره رفتارهای او سؤال می‌پرسد.
- روش نمره‌گذاری پرسشنامه‌ها با یکدیگر متفاوت است.

- (۱) ن - د - ن - د (۲) ن - ن - د - د (۳) د - ن - د - ن (۴) د - د - ن - ن

۱۰۹۸. به ترتیب «تکرارپذیری»، از ویژگی‌های کدام یک از منابع کسب شناخت است و این ویژگی در تقابل با کدام روش است؟

- (۱) عقل - شهود (۲) شهود - عقل (۳) تجربه - شهود (۴) استناد - عقل

۲ آزمون دوم درس ۲

۱۰۹۹. کدام عبارت درباره روان‌شناسی رشد درست است؟

- (۱) روان‌شناسی رشد جنبه‌های مختلف جسمانی، شناختی، هیجانی، اجتماعی و اخلاقی را از زمان تولد تا مرگ در آدمی مطالعه می‌کند.
- (۲) روان‌شناسی رشد دامنه محدودی از حیطه‌های رشد روانی و جسمانی را در فراخنای زندگی فرد شامل می‌شود.
- (۳) روان‌شناسی رشد تلاش می‌کند تغییراتی را که در طول زندگی یعنی از زمان تشکیل نطفه تا مرگ در موجودات زنده رخ می‌دهد مطالعه کند.
- (۴) روان‌شناسی رشد به شناسایی و پیش‌بینی تغییرات فرد در طول زندگی که به آن فراخنای زندگی نیز گفته می‌شود، می‌پردازد.

۱۱۰۰. کدام عبارت در مورد عامل وراثت و محیط نادرست است؟

- (۱) عوامل وراثتی در درون فرد و عوامل محیطی در بیرون از فرد قرار دارند.
- (۲) عوامل وراثت پیش از تولد وجود دارند و عوامل محیطی پس از تولد به وجود می‌آیند.
- (۳) عوامل وراثتی نسبتاً ثابت و قابل پیش‌بینی‌اند ولی عوامل محیطی معمولاً متغیر و غیرقابل پیش‌بینی‌اند.
- (۴) عامل وراثت موجب شباهت فرایند رشد در همه انسان‌ها می‌شود و عامل محیطی باعث تفاوت انسان‌ها در نحوه بروز تغییرات می‌شود.

۱۱۰۱. در صورتی که اعتقاد به پیوستگی رشد داشته باشیم، کدام فعالیت با دشواری روبه‌رو می‌شود؟

- (۱) تقسیم کردن ویژگی‌های رشد به مراحل مشخص
- (۲) تقسیم کردن رشد به جنبه‌ها و ابعاد مختلف
- (۳) مشخص کردن تعریف روان‌شناسی رشد
- (۴) مشخص کردن عوامل مؤثر بر رشد

۱۱۰۲. کدام تصویر از رشد کودکی تا بزرگسالی، مورد تأیید اکثر روان‌شناسان رشد است؟

۱۱۰۳. کدام عبارت درباره فرد ۲۱ ساله‌ای که به تازگی در یک شرکت به صورت تمام‌وقت استخدام شده است و خودش مخارج زندگی‌اش را تأمین می‌کند، درست است؟

- (۱) از نظر همه روان‌شناسان وارد دوره جوانی شده است.
- (۲) از نظر برخی روان‌شناسان وارد دوره جوانی شده است.
- (۳) از نظر برخی روان‌شناسان هنوز دوره نوجوانی را به پایان نرسانده است.
- (۴) از نظر همه روان‌شناسان دوره جوانی را به پایان رسانده است.

۱۱۰۴. به ترتیب درستی یا نادرستی عبارات زیر در کدام گزینه آمده است؟

- رشد انسان از زمان تولد شروع می‌شود و تا پایان عمر ادامه دارد.
- تخمک بارور شده طبیعی دارای ۲۳ کروموزوم است و از طریق این کروموزوم‌ها، صفات به ارث برده می‌شوند.
- کودکان ۶ ساله از رشد درک اخلاقی برخوردار نیستند؛ زیرا کار اخلاقی را صرفاً به خاطر خوشحال کردن دیگران انجام می‌دهند.
- کودکان در سنین اولیه کودکی با یکدیگر بازی‌های گروهی می‌کنند ولی نمی‌توانند بازی‌های قاعده‌مند را انجام دهند.

- (۱) د - د - ن - د (۲) د - د - ن - ن (۳) ن - ن - ن - ن (۴) ن - د - د - د

۱۱۰۵. طبق جدول رشد مهارت‌های حرکتی کودک، کدام مهارت بلافاصله قبل از «نشستن مستقل» و بلافاصله بعد از آن قرار دارد؟

- (۱) غلت زدن - ایستادن با کمک
- (۲) نشستن با کمک - بلند شدن از وضعیت نشسته
- (۳) نشستن با کمک - ایستادن با کمک
- (۴) غلت زدن - بلند شدن از وضعیت نشسته

۱۱۰۶. اگر شیشه شیر کودک ۶ ماهه‌ای را جلوی چشمانش پشت سرمان پنهان کنیم، به دنبال آن ———— زیرا

- (۱) نمی‌گردد - به دلیل رشد پایین شناختی فکر می‌کند هرچه دیده نمی‌شود، دیگر وجود ندارد.
- (۲) نمی‌گردد - به دلیل عدم رشد اجتماعی نمی‌تواند آن را یک بازی تلقی کند و با ما همراهی کند.
- (۳) می‌گردد - به دلیل رشد شناختی به این درک رسیده که اشیاء علی‌رغم دیده نشدنشان همچنان وجود دارند.
- (۴) می‌گردد - به دلیل رشد اجتماعی آن را یک بازی تلقی کرده و با ما همراهی می‌کند.

۱۱۰۷. حسام در دوره کودک اول قرار دارد. با توجه به مراحل رشد، کدام عبارت درباره او درست است؟

- (۱) وقتی از او بپرسیم چرا یک کار اخلاقی را انجام داده است، درستی آن کار را به عنوان دلیل بیان می‌کند.
- (۲) والدین او می‌توانند کم‌کم زشتی‌ها و زیبایی‌ها را به او بفهمانند و در تأدیب او کوشش کنند.
- (۳) وقتی به پارک می‌رود، دوست دارد با سایر بچه‌ها مشغول بازی‌های گروهی و قاعده‌مند مانند استوپ‌هوایی شود.
- (۴) اگر به او حق انتخاب داده شود، هدایای کوچک که ارزش را به هدایای بزرگ بر ارزش ترجیح می‌دهد.

۱۱۰۸. اگر یک کودک دو ساله، گریه گرسنه‌لنگی را ببیند که با پای شکسته به ظرف غذای او نزدیک می‌شود و از آن می‌خورد، احتمال بروز کدام رفتار در او کم است؟

- (۱) از گریه می‌ترسد و شروع به گریه کردن می‌کند.
- (۲) از گریه خوشش می‌آید و نوازشش می‌کند.
- (۳) از اینکه گریه غذايش را خورده، عصبانی می‌شود و او را می‌زند.
- (۴) دلش به حال گریه می‌سوزد و اجازه می‌دهد بقیه غذايش را هم بخورد.

۱۱۰۹. با توجه به اینکه نوزاد انسان در زمان تولد حدوداً ۳ کیلو وزن دارد، در کودک ۹ کیلو بوی که روند رشد را به‌طور طبیعی طی کرده کدام رفتار به تلازمی بروز پیدا کرده است؟

- (۱) لبخند اجتماعی
- (۲) ترس از غریبه
- (۳) بازی‌های موازی
- (۴) مهارت حرکت‌های ظریف

۱۱۱۰. کدام عبارت درباره رشد دستگاه جسمانی در نوجوانی درست است؟

- (۱) رشد دستگاه تولیدمثل تغییر انسانی دوره نوجوانی است که به ویژگی‌های جنسی ثانویه مربوط است.
- (۲) منظور از بلوغ جنسی، مرحله‌ای است که در آن نوجوان احساس توانمندی زیادی می‌کند.
- (۳) حدود یک سال پس از رشد ماهیچه‌ها، قد و وزن نوجوان افزایش چشمگیری پیدا می‌کند.
- (۴) منظور از رشد ناگهانی، افزایش سریع اندازه بدن و تغییر سریع تناسب بدن است.

۱۱۱۱. منظور از اینکه نوجوانان از «مهارت» «فرا حافظه» برخوردارند، چیست؟

- (۱) می‌توانند در یک لحظه اطلاعات بیشتری را در حافظه خود نگه دارند.
- (۲) بهتر از کودکان قادر به رمزگردانی، اندوزش و بازیابی اطلاعات هستند.
- (۳) می‌خواهند چگونگی به حافظه سپردن اطلاعات را یاد بگیرند.
- (۴) می‌توانند بر اطلاعات مرتبط متمرکز شوند و آن‌ها را به خاطر بسپارند.

۱۱۱۲. درستی یا نادرستی عبارات زیر در مورد نوجوانان در کدام گزینه مشخص شده است؟

- در تصمیم‌گیری‌های روزمره‌شان مشکل دارند و تمایل دارند که دیگران به جای آن‌ها تصمیم‌گیری کنند.
- پذیرش و درک این موضوع که افراد مورد علاقه آن‌ها در عین صمیمیت و رفاقت، ممکن است موجب رنجش و خشم شوند، برایشان دشوار است.
- تغییرات شناختی باعث می‌شود به‌طور مکرر هیجاناتی را تجربه کنند که زودگذر و ناپایدار است و تغییر حالت می‌دهد.
- در مورد مسائل اخلاقی و ارزشی بیشتر از قبل به تفکر و قضاوت می‌پردازند و زمینه‌های رشد ارزش‌های اخلاقی برایشان فراهم می‌شود.

- (۱) ن - د - ن - د
- (۲) ن - د - د - د
- (۳) د - ن - ن - ن
- (۴) د - ن - د - ن

۱۱۱۳. این جمله نوجوان که «من فردی صادق و مهربان هستم» مربوط به کدام جنبه از رشد او است و نحوه پاسخ او به این موضوع، کدام عامل را تحت تأثیر قرار می‌دهد؟

- (۱) رشد هیجانی - مهارت‌های کنترل هیجان
- (۲) رشد درک اخلاقی - نوع تصمیم‌گیری
- (۳) رشد شناختی - نوع پردازش
- (۴) رشد اجتماعی - انتخاب همسالان

آزمون سوم درس ۳

۱۱۱۴. بسیاری از روان‌شناسان توصیه می‌کنند که در اتاق نوزاد تازه متولدشده، اسباب بازی‌ها و وسایلی با رنگ‌های متضاد قرار داده شود. این توصیه با کدام

موضوع ارتباط کمتری دارد؟

- (۱) درگیری حواس با محرک‌های متنوع و مطلوب، خوشایند است.
- (۲) از نظر تکاملی احساس به بقای موجود زنده کمک می‌کند.
- (۳) یکی از منابع توجه تحریک حواس به وسیله محرک‌های بیرونی است.
- (۴) یکی از عوامل ایجاد تمرکز، تغییرات درونی محرک‌ها است.

۱۱۱۵. در تصویر مقابل دستان یک فرد نابینا را می‌بینیم که با لمس نقاط برجسته خط بریل مفهوم آن را به راحتی درک می‌کند.

این موضوع به کدام عبارت مربوط است؟

- (۱) احساس، به حیات موجودات زنده کمک می‌کند.
- (۲) موجودات زنده به‌خصوص انسان‌ها به احساس نیاز دارند.
- (۳) اگر یک موضوع را بتوان با چند حس دریافت کرد، دریافت ما قوی‌تر می‌شود.
- (۴) در صورت فقدان یک ابزار حسی، سایر ابزارهای حس کارآمدتر عمل می‌کنند.

عبارت دوم: درست: تعریف عملیاتی، تعریف شفاف، دقیق و قابل اندازه‌گیری است که باعث می‌شود همه افراد به برداشت یکسان یا تقریباً یکسان از متغیرهای پژوهش برسند؛ بنابراین ابهام‌زدایی و ارائه معنی مشترک از یک مفهوم، هدف تعریف عملیاتی است.

عبارت سوم: نادرست: روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود و هر فرد با رعایت ضوابط علمی می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند، به همین دلیل روش علمی یک روش شخصی و منحصر به فرد نیست.

عبارت چهارم: نادرست: مصاحبه و پرسش‌نامه برای بررسی موضوعاتی است که نمی‌توان آن‌ها را به طور مستقیم مشاهده کرد.

۱۴۳. ۴. کد پاسخ تصویری ۳۱۰۰۴۷. بررسی عبارت‌ها به ترتیب:

عبارت اول: اصل یا قانون، پاسخی معتبر و تأیید شده است. ولی فرضیه پاسخ اولیه، احتمالی و تا حد ممکن سنجیده به مآل علمی است که هنوز تأیید نشده است.

عبارت دوم: روان‌شناسان نیز به مانند سایر دانشمندان علوم تجربی غالباً تحت تأثیر پیش‌داوری‌ها، جهت‌گیری‌های شخصی، پیش‌فرض‌ها و نظریات پذیرفته شده در هر علم و ارزش‌ها هستند؛ بنابراین این عبارت نادرست است.

عبارت سوم: روش علمی یا تجربی در مورد موضوعات مشاهده‌ناپذیر، اعتبار و کارایی نداشته و محدود به امور مشاهده‌پذیر است. در خصوص این امور و موضوعات می‌توان به سایر روش‌های کسب آگاهی و معرفت استناد نمود.

عبارت چهارم: پدیده‌های روان‌شناختی به مانند بسیاری از پدیده‌های علمی، دارای تبیین واحد و متسجمی نیستند باید توجه داشت که چه‌بسا در خصوص یک موضوع چندین تبیین متفاوت و در عین حال درست وجود داشته باشد.

درس دوم: روان‌شناسی رشد

۱۴۴. ۱. شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول زندگی که به آن فراخنای زندگی نیز گفته می‌شود، مورد توجه روان‌شناسان قرار گرفته است.

توجه: ضمیر «آن» در این جمله به «طول زندگی» برمی‌گردد نه به «شناسایی و پیش‌بینی تغییرات در طول زندگی»؛ بنابراین منظور از فراخنای زندگی، طول زندگی است که از زمان انعقاد تطفه تا مرگ را در برمی‌گیرد شاهد دیگر بر این موضوع جمله آخر صفحه ۴۲ کتاب است که در آنجا هم فراخنای زندگی معادل طول زندگی در نظر گرفته شده است؛ «ابعاد مختلف رشد در طول زندگی یا فراخنای زندگی، به مراحل مختلف تقسیم می‌شود» متأسفانه بسیاری از طراحان تست و مؤلفین کتاب‌های کمک آموزشی در مورد این اصطلاح دچار اشتباه می‌شوند!

۱۴۵. ۲. روان‌شناسی رشد تلاش می‌کند تغییراتی را که در طول زندگی از زمان تشکیل (انعقاد) تطفه تا زمان مرگ در آدمی رخ می‌دهد را مطالعه کند.

۱۴۶. ۱. جنبه‌های مختلف انسان شامل جسمانی (حرکتی)، هیجانی، اجتماعی، اخلاقی و شناختی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲. مربوط به طبقه‌بندی روان‌شناسان از دوره‌های مختلف زندگی است. ۳. مربوط به عوامل مؤثر بر رشد هستند. ۴. مربوط به اجزای هویت است.

۱۴۷. ۲. رشد شناختی، به رشد توانایی‌های مرتبط با فرایندهایی همچون توجه، ادراک، حافظه، استدلال، قضاوت، حل مسئله، تصمیم‌گیری و توانایی‌های زبانی اطلاق می‌شود.

۱۴۸. ۲. اصرار بر خواسته، خشمگین شدن، ابراز محبت و حس آرامش داشتن، همگی، شکل‌های مختلف هیجان است. به‌طور کلی ابراز هیجانات مختلف از جمله خشم، غم، ترس، اضطراب، شادی، و... جزء رشد هیجانی محسوب می‌شوند.

۱۴۹. ۳. بیت داده‌شده مربوط به رشد اخلاقی است. رشد درک اخلاقی دربرگیرنده آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و فرعی است که تعیین می‌کنند انسان‌ها در رابطه با دیگران چگونه باید رفتار کنند. در واقع تشخیص کار خوب و کار بد (کار زشت و زیبا) و انجام کارهای خوب و پرهیز از کارهای بد مثل خودبینی، خودخواهی و خودکامی نشان‌دهنده رشد اخلاقی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. ارتباط با دوستان: رشد اجتماعی. ۲. تجربه عشق و غم: رشد هیجانی. ۴. حافظه و مرور خاطرات: رشد شناختی.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲. در روش مشاهده رفتار را در شرایط طبیعی بررسی می‌کنند و در صورتی که این کار امکان‌پذیر نباشد، برخی محققان در شرایط آزمایشگاهی به مشاهده می‌پردازند. ۳. عدم آگاهی شرکت‌کنندگان، مزیت این روش است نه محدودیت، چون باعث می‌شود افراد رفتار طبیعی از خود بروز دهند. ۴. روش مشاهده، اطلاعات سودمندتری را در مقایسه با روش‌های آزمایشگاهی به دست می‌آورد. (کتاب نظام قدیم)

۱۴۰. ۳. کد پاسخ تصویری ۱۱۰۰۴۴. بررسی عبارت‌ها به ترتیب:

عبارت اول: پرسش‌نامه: مسألی را که بررسی آن‌ها با کمک مشاهده مستقیم امکان‌پذیر نیست، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها مطالعه کرد. مانند افکار بدبینانه و رفتارهای پر خاشگرنه فرد نسبت به همسرش: در این حالت، محقق از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. دقت کنید این موضوع را می‌توان از طریق روش مصاحبه نیز بررسی کرد ولی روش پرسش‌نامه ترجیح دارد. زیرا پرسش‌نامه‌ها نمره‌گذاری می‌شوند و در اینجا نیز محقق به دنبال مشخص کردن شدت و میزان (کمیت) رفتارها و افکار فرد است؛ ضمناً احتمال اینکه فرد در پرسش‌نامه در مورد پر خاشگری و بدبینی خود اطلاعات واقعی بدهد، بیشتر از روش مصاحبه رودررو است.

عبارت دوم: مشاهده: بسیاری از محققان با مشاهده، رفتار آدمیان و حیوانات را مطالعه می‌کنند. مثلاً با مشاهده دقیق رفتار حیوانات می‌توانیم رفتارهای نوع‌دوستانه را در آن‌ها مطالعه کنیم و یا با فیلم‌برداری از نوزادان می‌توان جزئیات الگوی حرکتی آنان را مشاهده و توصیف کرد.

عبارت سوم: مصاحبه: برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد؛ محققان در چنین حالتی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند به عنوان مثال دلایل عدم رضایت یک زوج از زندگی مشترک نه قابل مشاهده است و نه از طریق سوالات از قبل تعیین‌شده قابل بررسی است بلکه نیازمند گفت‌وگو و بررسی عمیق است به همین دلیل مصاحبه برای آن مناسب‌تر است.

۱۴۱. ۱. کد پاسخ تصویری ۱۱۰۰۴۵. بررسی مثال‌های گزینه ۱ به ترتیب:

تفکر انتزاعی: توانایی است که به صورت مستقیم قابل مشاهده نیست و ضمناً نمی‌توان از خود فرد درباره آن سؤال پرسید، چون لزوماً خودش از میزان این توانایی آگاه نیست، ولی می‌توان با درخواست از فرد برای پاسخ دادن به برخی سوالات یا حل برخی تکالیف و نمره‌گذاری و تحلیل پاسخ‌های او، از میزان این توانایی ارزیابی دقیق انجام داد. روش مصاحبه نیز می‌تواند به کار رود.

میزان بینش فرد نسبت به تأثیر بیماری بر رفتارهایش با دیگران، یک حالت ذهنی است که قابل مشاهده نیست و نمی‌توان آن را از طریق سوالات مشخص و مستقیم از خود فرد پرسید چون ممکن است خودش نسبت به این موضوع اشراف نداشته باشد، بنابراین روان‌شناس با فرد بیمار گفت‌وگو کند و سوالات هدفمندی را براساس صحبت‌های بیمار بپرسد تا براساس مجموع پاسخ‌ها و گفته‌های ردوبدل شده، در مورد میزان بینش بیمار نتیجه‌گیری کند.

میزان در دسترس بودن و پاسخگو بودن مادر نسبت به نیازهای نوزاد، باید در موقعیت واقعی و طبیعی مورد مشاهده قرار بگیرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲. آزمون - مشاهده - پرسش‌نامه ۳. مشاهده - مشاهده - پرسش‌نامه یا آزمون ۴. پرسش‌نامه یا مصاحبه - مشاهده - آزمون

توضیح: تفکر انتزاعی توانایی درک مفاهیم واقعی مانند آزادی یا عدالت است که به صورت مستقیم با اشیا و تجربیات ملموس فیزیکی سروکار ندارد.

۱۴۲. ۳. کد پاسخ تصویری ۳۱۰۰۴۶. بررسی عبارت‌ها به ترتیب:

عبارت اول: نادرست: متغیرهای این پژوهش عبارت‌اند از: مدت زمان ورزش و میزان فشار روانی، ولی دانش آموز بودن متغیر نیست، چون بین همه افراد پژوهش یکسان است.

دقت کنید: چیزهایی که محقق می‌خواهد رابطه آن‌ها را با یکدیگر بررسی کند، همان متغیرهای پژوهش هستند. متغیرهای پژوهش در بین افرادی که پژوهش بر روی آن‌ها انجام می‌شود، متفاوت است.

۱۵۰. کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۴۸ بررسی عبارت‌ها به ترتیب:

عبارت اول مفهوم عبارت این است که افراد عاقل از حکایت گذشتگان پند می‌گیرند و اشتباهات آن‌ها را تکرار نمی‌کنند تا اشتباهات آن‌ها برای آیندگان داستان و درس عبرت نشود، پس تفکر کردن و اندیشیدن را مطرح می‌کند که جنبه شناختی رشد است. **عبارت دوم** در این بیت ترس از پیر شدن و اثرات آن بر خستگی جسم مطرح شده، پس مربوط به تغییرات بدنی و جنبه جسمانی - حرکتی رشد است. **عبارت سوم** این عبارت مخاطب را از پیدا کردن عیب‌های پنهان مردم و آشکار کردن آن‌ها بر حذر می‌دارد که یک توصیه اخلاقی است. **عبارت چهارم** شاعر می‌گوید گاهی دل من به قدری کباب می‌شود که بویش در جهان می‌پیچد، پس اشاره به تغییرات هیجانی و احوالات درونی دارد که مربوط به جنبه هیجانی رشد است.

۱۵۱. **دوقلوهای همسان** بیشتر اوقات از لحاظ رفتار و ظاهر قابل تشخیص نیستند. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱. الزاماً همجنس هستند، چون از یک تخمک به وجود آمده‌اند. ۲. از لحاظ رفتار و ظاهر بیشتر اوقات قابل تشخیص نیستند (نه اینکه هیچ وقت قابل تشخیص نباشند). ۳. از یک تخمک به وجود آمده‌اند و ویژگی‌های وراثتی یکسان دارند.

۱۵۲. از آنجایی که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد فامیل نزدیک و دور می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد دارد. ۲. رشد صرفاً تحت تأثیر وراثت نیست و عوامل محیطی تا حدودی می‌توانند بر رشد تأثیر بگذارند. ۳. با توجه به اینکه عوامل محیطی نیز تا حدودی می‌توانند بر رشد تأثیر بگذارند، تغییرات مبتنی بر رشد در تمام افراد یکسان اتفاق نمی‌افتد اما می‌توان گفت که تا حدود زیادی بین افراد شباهت ایجاد می‌کند.

۱۵۳. در روان‌شناسی به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است «رشد یا پختگی» گفته می‌شود. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌شود. بر اساس این برنامه طبیعی، می‌توان شروع یک توانایی را در انسان و یا حیوانات تا حدی پیش‌بینی کرد؛ مثلاً اینکه یک مرغ حدوداً در چه سنی احتمال دارد تخم کند و یا یک بره چه مدت بعد از به دنیا آمدن می‌تواند بر روی پاهایش بایستد و... همگی بیانگر آمادگی زیستی (یا همان رشد) در حیوانات است و موجب بروز ویژگی‌های رشدی مشترک در آن‌ها می‌شود. همچنین از آنجا که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد فامیل نزدیک و دور، می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

۱۵۴. گزینه «۲» به این دلیل نادرست است که بسیاری از توانمندی‌های جسمانی و شناختی به موازات افزایش سن در کودکان از طرق مختلف به یادگیری نیاز دارند.

۱۵۵. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد.

۱۵۶. **کد پاسخ تصویری ۱۱۱۱۰۴۹** در روان‌شناسی به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است، «رشد یا پختگی» می‌گویند. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان، طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد. عوامل محیطی نیز می‌توانند تا حدودی بر رشد یا پختگی تأثیر بگذارند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. و ۲. نشان‌دهنده عوامل محیطی (یادگیری) هستند. ۳. نشان‌دهنده موضوع روان‌شناسی رشد و کار روان‌شناسان رشد است.

۱۵۷. **کد پاسخ تصویری ۱۱۰۵۰۰** رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد.

۱۵۸. اینکه ما انسان‌ها در جنبه‌های بسیاری از رشد شبیه یکدیگر هستیم، نشان‌دهنده این نکته است که وراثت، خصوصیات مشترکی را در برنامه زیست‌شناختی و طبیعی رشد ما قرار داده است.

نکته: شباهت‌های انسان‌ها در فرایندهای رشد مربوط به عوامل وراثتی و رشد است.

۱۵۹. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است. یادگیری یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی است که بر روی تغییرات رشدی تأثیر بسزایی دارد. یادگیری از طریق تجربه، تمرین و آموزش رخ می‌دهند.

۱۶۰. رشد یا پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد. وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد یا آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد. فرایندی که مبتنی بر تجارب رفتاری و شناختی است و با آموزش و تمرین به دست می‌آید، مربوط به «یادگیری» و عوامل محیطی است.

۱۶۱. اینکه سنگ اصحاب کهف از هم‌نشینی با نیکان تأثیر پذیرفته، نشان‌دهنده عوامل محیطی و یادگیری است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲. نصیحت و وعظ کردن هیچ تأثیری بر انسان سیه‌دل ندارد. ۳. کسی که گرگ‌زاده است، حتی اگر با انسان‌ها بزرگ شود، باز هم گرگ است. ۴. کسی که ناهل است هیچگاه تربیت نمی‌شود.

۱۶۲. مفهوم بیت «الف»: اگر کسی در دوران خردسالی ادب نشود، در بزرگی رستگار نمی‌شود؛ پس این بیت بر تأثیر عوامل محیطی مثل آموزش و تعلیم و تربیت تأکید می‌کند. مفهوم بیت «ب»: اگر سگ را در آب دریا بشویند، به جای اینکه پاک شود نجس تر می‌شود چون سگ ذاتاً نجس است؛ پس این بیت بر عوامل وراثتی تأکید می‌کند.

۱۶۳. مفهوم شعر: خر هر چقدر سعی کند، انسان نمی‌شود حتی اگر پای منبر بنشیند چون خر بودن در ذات اوست (عوامل وراثتی) از طرف دیگر یک انسان اگر تربیت نشود مثل خر رفتار می‌کند (عوامل محیطی)؛ پس این شعر هر دو دسته از عوامل مؤثر در رشد را مهم می‌داند فقط در گزینه «۲» هر دو عامل ذکر شده است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. و ۳. عامل محیطی ۴. عامل وراثتی

۱۶۴. کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۵۱ بررسی عبارت‌ها به ترتیب:

عبارت اول نادرست: مربوط به دوقلوهای ناهمسان است، نه همه دوقلوها. **عبارت دوم** درست: یکی از عوامل مؤثر بر رشد «وراثت» است. عوامل وراثتی، ایجادکننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته است، یعنی در زمان انعقاد نطفه از پدر و مادر به او منتقل می‌شود. برخی از این صفات از بدو تولد در رفتار نوزاد ظاهر می‌شوند. **عبارت سوم** نادرست: بسته به اینکه دوقلوها عوامل محیطی مشترک یا متفاوتی را تجربه می‌کنند، ممکن است شباهت آن‌ها کمتر یا بیشتر شود. **عبارت چهارم** نادرست: دوقلوهای همسان از یک تخمک و یک اسپرم به وجود می‌آیند و پس از لقاح، نطفه از وسط، دو نیم می‌شود؛ ولی دوقلوهای ناهمسان از لقاح دو تخمک مجزا با دو اسپرم مجزا به وجود می‌آیند.

۱۶۵. فرض کنید یکی از همکلاسی‌های شما قبلند است، دلیل آن تغذیه مناسب و ورزش است یا بلند قامت بودن پدر و مادرش؟ پاسخ به سؤال‌های فوق آسان است، اما به مطالب زیر به راحتی نمی‌توان پرداخت:

علی بسیار فعال و زودجوش است و دوستان زیادی دارد، اما احمد در کلاس تا از وی سؤال نشود، حرف نمی‌زند و دوستانش بسیار محدود و در گروه دوستان هم کم حرف است. از این عبارت‌های کتاب نتیجه می‌گیریم که مشخص کردن عوامل محیطی و وراثتی در مورد ویژگی‌های روان‌شناختی (مثل فعال و زودجوش بودن) دشوارتر از ویژگی‌های جسمانی (مثل بلند قامت بودن، رنگ چشم و سرعت وزن کم کردن) است.

۱۶۶. **کد پاسخ تصویری ۱۱۲۰۵۲** عوامل وراثتی ایجادکننده صفاتی هستند که از قبل در فرد نهفته است. برخی از این صفات از بدو تولد ظاهر می‌شوند و برخی دیگر با گذشت زمان خود را نشان می‌دهند. مثلاً اینکه زن چپ‌دست بودن یک فرد از قبل تولد از طریق پدر و مادرش به او منتقل شود، مربوط به عوامل وراثتی یا زیستی است. در سایر گزینه‌ها به نقش عوامل محیطی اشاره شده است. شرایط آب‌وهوایی و جغرافیایی، تغذیه و ورزش و طلاق والدین جزء عوامل محیطی هستند.

۱۶۷. ۲ براساس فرایند رشد، آدمی از دوره جنینی تا مرگ، برخی خصوصیات را در جنبه‌های مختلف رشد نشان خواهد داد. مثلاً از لحاظ رشد جسمانی به‌طور میانگین، نوجوان در ۱۱ تا ۱۴ سالگی به بلوغ می‌رسد. بنابراین بلوغ یکی از تغییراتی است که بیشتر تحت تأثیر رشد است. هر چند این تغییرات وابسته به آمادگی زیستی هستند و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرند، ولی عوامل محیطی نیز تا حدودی می‌توانند بر رشد یا پختگی تأثیر بگذارند، مانند تأثیر روابط عاطفی بر زودتر شدن بلوغ.

۱۶۸. ۳ **کد پاسخ تصویری ۱۵۲-۵۲** این آیات نشان می‌دهد که وراثت و ذات این زن‌ها، سرنوشت آن‌ها را تعیین کرد و هم‌نشینی با همسرانشان تأثیری بر آن‌ها نداشت. بنابراین نشان‌دهنده غلبه عوامل وراثتی بر محیطی و با اهمیت عوامل وراثتی است.

۱۶۹. ۲ تسلط یافتن، پیشرفته شدن، ماهر شدن، سریع شدن و گسترده شدن مهارت‌ها نشان‌دهنده تأثیر عوامل محیطی یا یادگیری است. اینکه کودکان به‌طور میانگین در سن مشخصی شروع به چهار دست و پا رفتن می‌کنند، بیانگر رشد است، اما سرعت یافتن در انجام این مهارت بیانگر تأثیر عوامل محیطی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ آمادگی پیدا کردن برای انجام یک مهارت بیشتر تحت تأثیر رشد است. **۳** غل و غول کردن در اکثر موارد با گذشت زمان و بدون نیاز به آموزش در برنامه رشد طبیعی کودکان ظاهر می‌شود و بین همه کودکان تقریباً یکسان است؛ بنابراین بیشتر تحت تأثیر رشد است. **۴** همه نوزادان وقتی به دنیا می‌آیند بدون اینکه کسی به آن‌ها یاد بدهد، مکیدن را بلد هستند پس این ویژگی تحت تأثیر عوامل وراثتی است.

۱۷۰. ۱ برای زبان آموزی یک آمادگی خاص نهفته لازم است تا کودک شروع به حرف زدن کند. به همین دلیل در خانواده‌های مختلف کودکان در سن یکسانی شروع به صحبت می‌کنند. بنابراین زبان آموزی بیشتر تحت تأثیر رشد است. **بررسی سایر گزینه‌ها: ۲** رشد اجتماعی همان‌طور که از اسمش پیداست بیشتر تحت تأثیر محیط و تعامل با دیگران است و سن مشخص و مشترکی بین افراد ندارد. **۳** و **۴** کنترل هیجانات و کسب مهارت حل مسئله نیاز به یادگیری، تمرین و آموزش دارد؛ بنابراین بیشتر تحت تأثیر عوامل محیطی است. ضمن اینکه سن مشخص و مشترکی هم بین افراد ندارد.

۱۷۱. ۲ **کد پاسخ تصویری ۱۱۰-۵۴** رشد و پختگی به معنای آن دسته از تغییراتی است که به آمادگی زیستی وابسته است و با گذشت زمان طبق یک برنامه طبیعی انجام می‌گیرد. تغییرات جسمانی بیشتر از جنبه‌های دیگر رشد تحت تأثیر عوامل زیستی هستند. جنبه شناختی و اخلاقی بیشتر تحت تأثیر محیط و یادگیری قرار دارند.

۱۷۲. ۲ **کد پاسخ تصویری ۱۱۱-۵۵** در روان‌شناسی به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی است، رشد یا پختگی می‌گویند. از آنجا که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد با آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد قایل نزدیک و دور می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد. مثال ذکر شده، نمونه‌ای از این موضوع است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ فرزندان یک خانواده فقط در صورتی که دو قلوی همسان باشند، ویژگی‌های وراثتی یکسان دارند. خواهر و برادرهای عادی و دوقلوهای ناهمسان ویژگی‌های وراثتی مشابه ولی نه یکسان دارند. **۳** این عبارت از نظر مفهومی نادرست است. تغییرات رشد از دوره جنینی تا سالمندی تحت تأثیر هر دو دسته عوامل محیطی و زیستی است. ضمناً عوامل محیطی می‌توانند تا حدودی بر رشد (عوامل زیستی) نیز تأثیر بگذارند. مثلاً فرزند دوم ممکن است به دلیل مشاهده و الگوگیری از برادرش و یا به دلیل تمرین بیشتر مادر، به جای ۸ ماهگی، در ۷ ماهگی به‌طور مستقل بنشیند. **۴** فرزندان خانواده لزوماً عوامل محیطی یکسان ندارند، ممکن است فرزند اول و فرزند دوم از نظر آموزش، یادگیری، تمرین، تقلید، میزان وقت‌گذاری پدر و مادر، شرایط اقتصادی خانواده و... تفاوت داشته باشند. ضمن اینکه مثال ذکر شده مربوط به عوامل زیستی و رشد است نه عوامل محیطی.

۱۷۳. ۴ در بیت چهارم گوهر (اصل و نسب) نماد عوامل وراثتی است و هنرنمایی کردن نماد عوامل محیطی است. شاعر می‌گوید به اصل و نسب و چیزهایی که به شکل ذاتی داری، تکیه نکن، بلکه توانایی‌هایت را تقویت کن (یعنی عوامل محیطی مهم‌تر است)، چرا که با بهره‌گیری از عوامل محیطی از خار، گل به وجود می‌آید و از آرزو، حضرت ابراهیم (ع)، در سایر گزینه‌ها نقش عوامل وراثتی مورد تأکید قرار گرفته است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ وقتی فردی کر باشد و توانایی شنیدن نداشته باشد (عامل وراثتی)، صحبت کردن و نصیحت کردن او (عامل محیطی)، بی تأثیر است. **۲** اگر کسی ذاتاً بد باشد، خوبی کردن در حق او فایده‌ای ندارد. **۳** از شور و زار (ذات بد) سبیل به وجود نمی‌آید؛ بنابراین پرورش دادن آن، وقت تلف کردن است.

۱۷۴. ۱ **کد پاسخ تصویری ۱۵۲-۵۴** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**
عبارت اول: وراثتی؛ اینکه کودکان برای اولین بار در یک بازه سنی، به توانایی درک مفاهیم ریاضی می‌رسند، براساس رشد اتفاق می‌افتد، زیرا وابسته به آمادگی زیستی و پختگی ذهن است و براساس یک برنامه طبیعی با گذشت زمان اتفاق می‌افتد. **عبارت دوم و چهارم:** محیطی؛ استفاده از اشیای محیط طبیعی و استفاده از چرتکه به عنوان یک روش آموزشی، جزء عوامل محیطی محسوب می‌شوند. **عبارت سوم:** وراثتی؛ هوش و استعداد ذاتی، یک عامل وراثتی است که از قبل در فرد نهفته است.

۱۷۵. ۴ **کد پاسخ تصویری ۱۱۲-۵۲** دوقلوهای همسان از یک تخمک به وجود آمده‌اند و دارای ویژگی‌های وراثتی یکسانی هستند و تفاوت آن‌ها نمی‌تواند ناشی از وراثت باشد، بنابراین اگر در دوقلوها، تفاوت‌های وراثتی مثل تفاوت رنگ چشم، رنگ پوست و یا تفاوت در بیماری‌های ژنتیکی و مادرزادی وجود داشته باشد، قطعاً ناهمسان هستند. ولی دقت کنید که حتی دوقلوهای همسان نیز عوامل محیطی یکسانی را تجربه نمی‌کنند، بنابراین می‌توانند تحت تأثیر محیط با یکدیگر تفاوت پیدا کنند. موارد سایر گزینه‌ها (بلوغ، حفظ کردن شعر و راه رفتن) هم می‌تواند ناشی از محیط و هم ناشی از وراثت باشد، بنابراین نمی‌توانیم با قطعیت بگوییم نشان‌دهنده ناهمسان بودن آن‌ها است، ولی بیماری قلبی مادرزادی یک مشکل ارثی است که ناشی از محیط نیست.

۱۷۶. ۴ **کد پاسخ تصویری ۱۱۳-۵۸** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**
عبارت اول: نادرست؛ روان‌شناسان رشد معتقدند تغییراتی که در طول دوره زندگی، از دوره جنینی تا دوره سالمندی، در افراد رخ می‌دهد، می‌تواند معلول دو دسته عوامل وراثتی و محیطی باشد، بنابراین عوامل محیطی در دوره جنینی نیز تأثیرگذار است و محدود به دوره بعد از تولد نیست.

عبارت دوم: نادرست؛ علت اینکه دوقلوهای همسان شباهت زیادی دارند و قابل تشخیص نیستند، این است که از یک تخمک به وجود آمده‌اند و ویژگی‌های وراثتی یکسان دارند، در حالی که دوقلوهای ناهمسان از دو تخمک جدا به وجود آمده‌اند. **عبارت سوم:** درست؛ از آنجا که وراثت نقش تعیین‌کننده‌ای در رشد با آمادگی زیستی افراد برای تغییرات دارد، در بسیاری از موارد با توجه به بررسی خصوصیات افراد قایل نزدیک و دور می‌توان احتمال وقوع برخی از ویژگی‌های رفتاری و شناختی را در دامنه‌های سنی خاص پیش‌بینی کرد.

عبارت چهارم: درست؛ برای راه افتادن، حرف زدن، خواندن و نوشتن، یک آمادگی خاص نهفته لازم است تا کودک شروع به حرف زدن و یا خواندن و نوشتن بکند به رفتارهایی که وابسته به آمادگی زیستی هستند، رشد می‌گفته می‌شود. براساس فرایند رشد، بسیاری از مهارت‌های حرکتی از جمله نشستن، ایستادن، راه رفتن و طبق یک برنامه طبیعی به وجود می‌آیند. **۱۷۷. ۳** ویژگی‌های مربوط به رشد انسان را به دلیل پیوستگی رشد، نمی‌توان به راحتی به مراحل مشخص تقسیم کرد. اما امروزه اکثر روان‌شناسان رشد، به رشد مرحله‌ای اعتقاد دارند.

۱۷۸. ۳ عمر انسان بعد از تولد به سه دوره کودکی (طفولیت از تولد تا دو سالگی، کودکی اول از دو سالگی تا هفت سالگی و کودکی دوم هفت تا دوازده سالگی)، **نوجوانی و بزرگسالی** (جوانی، میان‌سالی و پیری) تقسیم می‌شود.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ قسمت جوانی اشتباه است، چون زیرمجموعه بزرگسالی است. **۲** ناقص است چون جوانی و پیری زیرمجموعه بزرگسالی‌اند و به نوجوانی اشاره‌ای نشده است. **۴** نادرست است چون به جای جوانی باید نوجوانی آورده می‌شد.

عبارت سوم بلند شدن از وضعیت نشسته در ۹ تا ۱۲ ماهگی است. بنابراین مهسا احتمالاً ۹ ماهه است. نه ۷ ماهه. (رد گزینه‌های ۲ و ۴) **عبارت چهارم** بستن بند کفش، یک مهارت حرکتی ظریف است که در ابتدای کودکی وجود ندارد. بنابراین ستاره احتمالاً ۷ ساله است. نه ۴ ساله. (رد گزینه‌های ۲ و ۴)

۲۰۲. **کد پاسخ تصویری** ۱۱۰۲۰۶۵ **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**

عبارت اول نادرست. این عبارت در مورد کودک ۶ ماهه درست است. زیرا کودک ۶ ماهه تصور می‌کند چیزی که دیده نمی‌شود، دیگر وجود ندارد. ولی این طرز فقط دو سه ماه دوام دارد و در ۹ ماهگی از بین می‌رود. **عبارت دوم** نادرست. این آزمایش بر روی کودکان ۴ - ۵ ساله چنین نتیجه‌ای را به همراه دارد. زیرا کودکان قبل از دبستان تحت تأثیر ویژگی‌های ظاهری اشیاء قرار می‌گیرند. ولی کودکان ۹ ساله متوجه می‌شوند که متفاوت بودن طرف شکلات‌ها تأثیری در تعداد آن‌ها نمی‌گذارد. **عبارت سوم** درست. عوامل محیطی در تسلط کودکان بر لغات تأثیر بسزایی دارد و یکی از مهم‌ترین عوامل محیطی، اسباب‌بازی است. **عبارت چهارم** درست. کودکان قبل از دبستان، هدایای بزرگ کم‌ارزش را بر هدایای کوچک پرارزش ترجیح می‌دهند. زیرا تحت تأثیر پردازش ادراکی هستند.

۲۰۳. **کد پاسخ تصویری ۹۹۱۱۰۶۶** رشد هیجانی در کودکی معطوف به هیجانات ساده (ترس، خشم و محبت) است. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان، هیجانات ساده ذکر شده به سه هیجان مرکب (احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم) تبدیل می‌شود. پس در گزینه ۲، خشم از هیجانات ساده است و در سایر گزینه‌ها به هیجانات مرکب اشاره شده است. **۲۰۴. ۱** رشد هیجانی در انسان نسبت به حیوانات، به دلیل آگاهی بیشتر و برقراری تعامل با محیط بازنر و متنوع‌تر، رشد یافته‌تر است.

۲۰۵. ۳ بروز هیجان‌های مرکب پیچیده‌تر بوده و با توجه به نوع ارزیابی، ظهور متفاوتی می‌یابد. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱ هیجانات ساده تحت تأثیر نظام پردازش‌های فردی نیست. ۲ هیجانات ساده غالباً به یک صورت پدیدار می‌شود. ۴ انسان و حیوان فقط در هیجانات ساده با هم مشترک‌اند.

۲۰۶. ۱ رشد هیجانی در دوره کودکی، معطوف به سه هیجان ساده ترس، خشم و محبت است. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان (به‌خصوص واکنش مادر) سه هیجان فوق به هیجان‌های مرکب دیگر، همچون احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم تعمیم می‌یابد. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۲ دلیل رشد یافته‌تر بودن هیجانات در انسان‌ها نسبت به حیوانات است. ۳ بروز هیجانات در کودک مشروط به دو چیز است: ۱ آگاهی کودک از خود و دیگران ۲ رابطه دو طرفه کودک با دیگران. ۴ مربوط به تعریف رشد هیجانی در کودکی است که فرایندی پیچیده است و نه تنها مستلزم «آگاهی» از هیجانات خود کودک، بلکه مستلزم «آگاهی» از هیجانات اطرافیان اوست. **۲۰۷. ۲** در مورد مثال کتاب درباره کودک ۲ ساله‌ای که لیوان را می‌شکند، می‌توان گفت: بروز هیجان مشروط به آگاهی فرد و رابطه دوطرفه او با مادرش است. کودکان با دریافت واکنش دیگران، به هیجانات خود جهت می‌دهند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ رشد هیجانی در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات اطرافیان اوست. این موضوع اختصاص به ابتدا و پایان دوره ندارد. ۳ بروز هیجان‌های ساده تحت تأثیر نظام پردازش‌های فردی نیست و غالباً به یک صورت پدیدار می‌شوند. ۴ با توجه به رشد آگاهی کودک از هیجان‌های مختلف و واکنش اطرافیان، هیجان‌های ساده به هیجان‌های مرکب دیگر همچون احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم تعمیم می‌یابد. بنابراین فقط سپاسگزاری در این گزینه هیجان مرکب است. **۲۰۸. ۲** **کد پاسخ تصویری** ۱۱۰۱۱۰۶۷ رشد هیجانی در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود کودک بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات اطرافیان اوست. کودکان با دریافت واکنش دیگران، به هیجانات خود جهت می‌دهند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ رشد هیجانی فرایندی پیچیده است و در ابتدا معطوف به هیجانات ساده است و به تدریج با توجه به رشد آگاهی کودکان هیجانات مرکب نیز شکل می‌گیرد. ۳ رشد جسمانی ابتدایی‌ترین جنبه رشد دوران کودکی است. ۴ هیجانات ساده شامل ترس، خشم، محبت و هیجانات مرکب شامل ترحم، سپاسگزاری و پشیمانی هستند.

۱۹۳. ۲ **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:** **عبارت اول** نادرست. سلام کردن به دیگران یک رفتار اجتماعی است و در صورتی که مهشید این کار را انجام دهد، در جنبه اجتماعی رشد کرده است. نه هیجانی. **عبارت دوم** درست. تصمیم‌گیری در مورد انتخاب یک گزینه از بین گزینه‌های موجود، یک فعالیت شناختی است که در بالاترین سطح شناخت قرار دارد. **عبارت سوم** درست. والدین مهشید در حال فهماندن زشتی‌ها و زیبایی‌ها و تأدیب فرزندشان هستند که این روش، مناسب ۷ سال دوم زندگی یعنی ۷ تا ۱۴ سالگی است که تقریباً معادل کودکی دوم (۷ تا ۱۲ سالگی) است. **عبارت چهارم** نادرست. شناخت چهره‌های خوشحال و غمگین و تمایز قائل شدن بین آن‌ها، مستلزم شناخت هیجانات است که پیش از هر چیز به جنبه هیجانی رشد مربوط است.

۱۹۴. ۳ عواملی همچون سن مادر، کیفیت تغذیه، فشار روانی، آلودگی محیط، حالت‌های هیجانی، آرامش به‌ویژه ارتباط معنوی با خلق هستی و استفاده از داروها بر چگونگی رشد قبل از تولد تأثیر دارد. این موارد جزء عوامل محیطی محسوب می‌شوند، چون بیرون از فرد (جنین) وجود دارد. در حالی که سلامت جنین (گزینه ۳) عامل درونی جنین است و جزء عوامل وراثتی است.

۱۹۵. ۳ رشد انسان از زمان تشکیل نطفه شروع می‌شود. وقتی اسپرم پدر، تخمک مادر را بارور می‌کند، نطفه تشکیل می‌شود. تخمک‌بارور شده طبیعی دارای ۴۶ کروموزوم است. (۲۳ کروموزوم از مادر و ۲۳ کروموزوم از پدر) بنابراین گزینه ۴ درست است. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱ شروع رشد انسان از زمان تشکیل نطفه است نه تشکیل تخمک. ۲ ۲۳ کروموزوم پدر و ۲۳ کروموزوم مادر ترکیب می‌شوند. ۴ تخمک، سلول جنسی مادر و اسپرم، سلول جنسی پدر است.

۱۹۶. ۲ **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:** **عبارت اول** نادرست. چون دوره کودکی از زمان تولد تا ۱۱ - ۱۲ سالگی را در بر می‌گیرد. **عبارت دوم** نادرست. بسیاری بر این باورند که روان‌شناسی رشد فقط خصوصیات دوره کودکی را بررسی می‌کند، در حالی که این باور نادرست است و روان‌شناسی رشد، مطالعه علمی انسان از زمان انعقاد نطفه تا پایان زندگی اوست. **عبارت سوم** درست. چون این دوره سنی نسبت به دوره‌های بعدی رشد، اهمیت زیادی دارد. **عبارت چهارم** درست. رشد در دوره کودکی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است. **۱۹۷. ۳** تغییرات در اعضای بدن (مثل افزایش وزن مغز و یا استحکام استخوان‌ها) رشد جسمانی محسوب می‌شود. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱ وزن نوزاد پس از گذشت ۶ ماه از تولد دو برابر و پس از پایان سال اول ۳ برابر می‌شود و قد وی نسبت به تولد بلندتر می‌شود. ۲ کودکان در ۷ تا ۱۰ ماهگی توانایی ایستادن با کمک را به دست می‌آورند. (۵ تا ۸ ماهگی نشستن مستقل به وجود می‌آید). ۴ کودکان در ابتدا قادر به حرکات درشتی همچون بالا رفتن از پله‌ها هستند، سپس مهارت حرکات ظریف همچون بستن بند کفش را به دست می‌آورند. **۱۹۸. ۲** نشستن مستقل: ۵ تا ۸ ماهگی. ایستادن مستقل: ۱۱ تا ۱۴ ماهگی.

نکته تستی: به جز توانایی اول (بالا نگه داشتن چانه و سینه) و توانایی دوم (غلت زدن) و توانایی آخر (راه رفتن مستقل)، بازه سنی بقیه توانایی‌ها با عدد فرد شروع می‌شود. با توجه به این نکته فقط در گزینه ۴ هر دو قسمت با عدد فرد شروع می‌شوند.

۱۹۹. ۳ ترتیب درست توانایی‌های جسمانی به این صورت است: بالا نگه داشتن چانه و سینه - غلت زدن - نشستن با کمک - نشستن مستقل - ایستادن با کمک - بلند شدن از وضعیت نشسته - ایستادن مستقل - راه رفتن مستقل. **۲۰۰. ۱** مهارت‌های حرکتی ظریف مستلزم استفاده از ماهیچه‌های ظریف یعنی انگشتان دست و پا هستند؛ مانند به دست گرفتن قاشق و غذا خوردن با آن. سایر گزینه‌ها مهارت‌های حرکتی درشت هستند که توسط ماهیچه‌های بزرگ بدن انجام می‌شوند.

۲۰۱. ۳ **کد پاسخ تصویری** ۱۱۰۲۰۶۴ **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:** **عبارت اول** معمولاً وزن نوزاد پس از گذشت ۶ ماه، دو برابر و پس از گذشت یک سال، سه برابر می‌شود. بنابراین سارا احتمالاً ۶ ماهه است، نه یک ساله. (رد گزینه‌های ۱ و ۲) **عبارت دوم** نشستن با کمک در ۳ تا ۶ ماهگی و نشستن مستقل در ۵ تا ۸ ماهگی است. بنابراین ثمین احتمالاً ۴ ماهه یا ۵ ماهه است، نه ۷ و ۸ ماهه. (رد گزینه‌های ۱ و ۲)

۲۱۶. بسیاری از کودکان در سنین اولیه دوره کودکی (۲ یا ۳ سالگی) کنار همدیگر بازی می کنند، ولی هر کودک به بازی انفرادی خود می پردازد. به این نوع بازی، بازی موازی می گویند؛ مانند بازی دو کودک ذکر شده. بازی های کودکان مربوط به رشد اجتماعی آنان است.

۲۱۷. این واکنش کودک همان ترس از غریبه است که در ۸ ماهگی به وجود می آید و مربوط به رشد اجتماعی است؛ زیرا مربوط به تعامل او با دیگران است. ۲ تا ۳ ماهگی لبخند اجتماعی بروز می کند. (رد گزینیه های ۱ و ۲)

۲۱۸. رشد درک اخلاقی دربرگیرنده آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین می کنند انسان ها در رابطه با دیگران چگونه باید رفتار کنند. به عبارت دیگر، منظور از رشد درک اخلاقی در اینجا همان انجام عمل اخلاقی است، هر چند ممکن است دلیل انجام عمل اخلاقی متفاوت باشد؛ مثلاً ممکن است یک کودک عساله کاری را اخلاقی بداند که دوستش را خوشحال می کند، در حالی که وقتی بزرگ می شود کار اخلاقی را به دلیل درستی آن انجام می دهد نه صرفاً برای خوشحال کردن دوستش. راستگویی، کمک به دیگران، احترام به بزرگ ترها، انجام دادن کارهای خوب و پرهیز از کارهای بد، نمونه هایی از رفتار اخلاقی است.

۲۱۹. **کد پاسخ تصویری** ۱۱۱۰۶۹ در تبیین فرایند رشد درک اخلاقی می توان گفت که کودکان در ابتدا هیچ تصویری از کار خوب و بد ندارند. برای اخلاق یک فرایند تدریجی و پیچیده طی می شود. رشد درک اخلاقی دربرگیرنده آن دسته از قوانین و مقررات اجتماعی و اصول شرعی و عرفی است که تعیین می کنند انسان ها در ارتباط با دیگران چگونه باید رفتار کنند. **بررسی سایر گزینه ها:** ۱. در سنین دو یا سه سالگی بازی های موازی دیده می شود و سپس در دوره دبستان کودکان بازی های گروهی می کنند. ۲. ابتدا هیجانات ساده شامل ترس، محبت و خشم شکل می گیرد و سپس به هیجانات مرکبی مانند ترحم، پشیمانی و سپاسگزاری تعمیم می یابد. ۳. ابتدا مهارت های حرکتی درشت ظاهر می شود و سپس کودک به مهارت های حرکتی ظریف دست می یابد. **۲۲۰.** **کد پاسخ تصویری** ۱۱۱۰۷۰ طبق تصویر صفحه ۴۷ کتاب، ایستادن مستقل در ۱۱ تا ۱۴ ماهگی اتفاق می افتد.

بررسی سایر گزینه ها: ۱. طبق فرمایش پیامبر اکرم (ص)، در ۷ سال اول که شامل طفولیت هم می شود، کودک آقا و سرور است و نمی توان از او توقع اطاعت داشت. دوره اطاعت و فرمان برداری مربوط به هفت سال دوم است. ۳. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان های مختلف و واکنش اطرافیان (به خصوص واکنش مادر) سه هیجان ساده به هیجان های مرکب دیگر، همچون احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم تعمیم می یابد. ۴. اولین علامت رشد اجتماعی در دوره کودکی و از جمله دوره طفولیت، لبخند اجتماعی است که در ۲-۳ ماهگی بروز می یابد. ترس از غریبه حدود ۷-۸ ماهگی رخ می دهد و اولین علامت نیست.

توجه: دوره های رشد در اسلام با دوره های روان شناسان تقریباً مطابقت دارند: ۱-۷ سال اول (آقا و سرور) - قبل دبستان - کودکی اول ۲-۷ سال دوم (فرمانبردار) - دوره دبستان - کودکی دوم ۳-۷ سال سوم (وزیر مشاور) - نوجوانی

۲۰۹. ۴. رشد هیجانی در دوره کودکی، معطوف به سه هیجان ساده ترس، خشم و محبت است. با توجه به رشد آگاهی کودکان از هیجان های مختلف و واکنش اطرافیان (به خصوص واکنش مادر)، سه هیجان فوق به هیجان های مرکب دیگر، همچون احساس پشیمانی، سپاسگزاری و ترحم تعمیم می یابد.

در گزینه ۴ به خشم و غم اشاره شده که از هیجانات ساده است. در گزینه ۱ به پشیمانی، در گزینه ۲ به سپاسگزاری و در گزینه ۳ به ترحم اشاره شده که از هیجانات مرکب هستند.

۲۱۰. بسیاری از کودکان در سنین اولیه کودکی در کنار یکدیگر بازی می کنند ولی هر کودک به بازی انفرادی خود می پردازد. (بازی موازی) بازی همین کودکان در سنین بالاتر قاعده مند می شود و مشترکاً بازی می کنند (بازی گروهی) این تغییر بیانگر

رشد اجتماعی آن هاست. **بررسی سایر گزینه ها:** ۱. اولین علامت رشد اجتماعی لبخند اجتماعی است که در ۲-۳ ماهگی بروز می یابد. ۳. کودکان در دوره دبستان

(کودکی دوم) با یکدیگر بازی گروهی می کنند و علاقه خاصی به بازی با هم چنان خود دارند. جمله معروف آن ها (دخترها با دخترها و پسرها با پسرها) را همگی شنیده ایم.

۴. انسان موجودی اجتماعی است و از بودن با دیگران لذت می برد. آگاهی انسان از این ویژگی مهم در فرایند رشد، به تدریج حاصل می شود و او را اجتماعی تر می کند.

۲۱۱. **کد پاسخ تصویری** ۱۱۱۰۶۸ کودکان در دوره دبستان با یکدیگر بازی های گروهی می کنند و علاقه خاصی به بازی با هم چنان خود دارند. جمله معروف آن ها (دخترها با دخترها و پسرها با پسرها) را همگی شنیده ایم.

بررسی سایر گزینه ها: ۱. در ۲-۳ سالگی کودکان علاقه مندند در کنار یکدیگر باشند ولی به تنهایی بازی کنند. ۳. کودکان در سنین ۷ تا ۱۰ سالگی (سنین دبستان) بازی های مشترک و گروهی می کنند. ۴. در سنین اولیه کودکی بازی ها به صورت موازی است و سپس به بازی های مشترک و گروهی تبدیل می شود.

۲۱۲. سایر گزینه ها درست و مربوط به رشد اخلاقی کودکان است. گزینه ۴: هر چند منظور از رشد اخلاقی در اینجا همان انجام عمل اخلاقی است ولی ممکن است دلیل انجام عمل اخلاقی متفاوت باشد؛ مثلاً در ابتدای

کودکی، کودکان کار اخلاقی را به خاطر خوشحال کردن دیگران انجام می دهند و در سنین بالاتر، کار اخلاقی را به خاطر درستی آن انجام می دهند.

۲۱۳. قضاوت کودکان ۵-۶ ساله در مورد اخلاقی یا غیر اخلاقی بودن یک عمل، براساس پیامدهای قابل مشاهده و قابل شمارش آن است نه براساس نیت فرد از انجام آن عمل. به داستان توجه کنید: مینا می خواهد بدون اجازه مادرش از قفسه آشپزخانه چیزی را بردارد و هنگام پایین آمدن، یک لیوان را می شکند.

برادر مینا می خواهد به مادرش کمک کند و دستش به سینی می خورد و سه لیوان را می شکند. کودک ۵-۶ ساله با شنیدن این داستان می گوید برادر مینا کار بدتری انجام داده، چون فنجان های بیشتری را شکسته (قضاوت براساس پیامدهای قابل مشاهده)، در حالی که کودکان بزرگ تر می گویند مینا کار بدی کرده چون می خواسته بدون اجازه چیزی را بردارد، (قضاوت براساس دلیل و نیت).

۲۱۴. در چنین شرایطی ممکن است کودک این فریاد را به عنوان نشانه هیجان مثبت درک کند تا این هیجان یا توجه را از طرف خواهرش دریافت کند. بنابراین بروز این هیجان مشروط به آگاهی فرد و رابطه دو طرفه با خواهرش بوده است. همچنین این موضوع نشان می دهد که رشد هیجانی

در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات اطرافیان او است.

۲۱۵. حیوانات هم مانند انسان ها هیجانات خود را بروز می دهند و در هیجانات ساده با انسان مشترک هستند ولی رشد هیجانی در انسان نسبت به حیوانات، به دلیل آگاهی بیشتر و برقراری تعامل با محیط بازتر و متنوع تر، رشد یافته تر است. رشد هیجانی در کودکی، فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود کودک، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات اطرافیان او است.

بررسی سایر گزینه ها: ۱. قسمت دوم مربوط به رشد جسمانی - حرکتی است. ۲. قسمت دوم تعریف هویت است که مربوط به رشد اجتماعی است. ۴. قسمت دوم مربوط به رشد درک اخلاقی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱- کودکان در حدود ۶ ماهگی، (یعنی در دوره طفولیت) از وجود اشیایی که در دید آن‌ها قرار ندارند، درک روشنی ندارند و تصور می‌کنند چیزی که دیده نمی‌شود، وجود ندارد، ولی این طرز فکر چند ماه بعد از بین می‌رود و قطعاً در کودکان پیش‌دبستانی (یعنی ۲ تا ۷ ساله) وجود ندارد. ۲- ترس از غریبه در حدود ۷-۸ ماهگی به وجود می‌آید.

۵- قاطی نکنید: اولین علامت رشد اجتماعی، لبخند زدن به دیگران است که در سن ۲-۳ ماهگی بروز می‌یابد و سپس ترس از غریبه در ۸ ماهگی به وجود می‌آید.

۴- کودکان در ابتدا تصویری از کار خوب و بد ندارند (تقریباً تا ۵ سالگی)، ولی به تدریج در اواخر کودکی اول به درک اصول اخلاقی می‌رسند؛ مثلاً یک کودک ۶ ساله کار اخلاقی را به دلیل خوشحال کردن دیگران انجام می‌دهد.

۲۲۶. ۲- در قسمت اول برای ۳ ماهگی این ویژگی‌ها قابل قبول است: لبخند اجتماعی (۲ تا ۳ ماهگی)، غلت زدن (۲ تا ۵ ماهگی) و نشستن با کمک (۳ تا ۶ ماهگی). ولی نشستن مستقل (۵ تا ۸ ماهگی) مطابقت ندارد پس گزینه «۳» رد می‌شود.

در قسمت دوم برای ۸ ماهگی این ویژگی‌ها قابل قبول است: ایستادن با کمک (۷ تا ۱۰ ماهگی) و ترس از غریبه (۷ تا ۸ ماهگی) ولی نشستن با کمک (۳ تا ۶ ماهگی) و بلند شدن از وضعیت نشسته (۹ تا ۱۲ ماهگی) مطابقت ندارد، پس گزینه‌های «۱» و «۳» رد می‌شود.

در قسمت سوم برای ۳ سالگی این ویژگی‌ها قابل قبول است: بازی موازی و پردازش ادراکی که هر دو در سنین پیش از دبستان و ۲-۳ سالگی وجود دارد، ولی بازی گروهی و قاعده‌مند مربوط به سنین دبستان (۷ سالگی به بعد) است، پس گزینه‌های «۱» و «۴» رد می‌شود.

۲۲۷. ۲- **کد پاسخ تصویری ۲۴-۲۶** برخی کودکان ۱ تا ۳ ساله را که تازه راه افتاده‌اند، تویا می‌نامند.

بررسی عبارت‌ها به ترتیب: عبارت اول: درست: کودکان در ابتدا قادر به حرکات درشت هستند و سپس مهارت‌های حرکتی ظریف را به دست می‌آورند. کودکان ۱ تا ۳ ساله می‌توانند برخی حرکات درشت ولی ساده مثل راه رفتن، ایستادن و... را انجام دهند. **عبارت دوم:** نادرست: رشد هیجانی در کودکی معطوف به سه هیجان ساده ترس، خشم و محبت است و سپس با توجه به واکنش اطرافیان و آگاهی از هیجان‌های مختلف، به هیجان‌های مرکب تعمیم می‌یابد. کودکان ۱ تا ۳ ساله در ابتدای کودکی قرار دارند و هنوز هیجانات مرکب مثل شیمانی را تجربه نمی‌کنند. **عبارت سوم:** نادرست: کودک ۶ ماهه وقتی عروسکی در مقابل چشمانش پنهان شود، به دنبال آن نمی‌گردد چون تصور می‌کند چیزی که دیده نمی‌شود، دیگر وجود ندارد ولی این طرز فکر چند ماه بعد از بین می‌رود و قطعاً در کودکان ۱ تا ۳ ساله وجود ندارد. **عبارت چهارم:** نادرست: کودکان در ابتدا هیچ تصویری از کار خوب و بد ندارند و برای درک اخلاقی باید یک فرایند تدریجی و پیچیده را طی کنند، بنابراین کودکان ۱ تا ۳ ساله کار خوب و بد اخلاقی را تشخیص نمی‌دهند و به دنبال انجام آن نیستند. این عبارت در مورد کودک ۵-۶ ساله درست است.

۲۲۸. ۲- از دوازده تا بیست‌سالگی را با نام دوره نوجوانی می‌شناسیم.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲- نادرست است، چون نوجوان در اثنای این دوره به پختگی دوره بزرگسالی می‌رسد. ۳- نادرست است، چون حد واسطه دوره کودکی و بزرگسالی است. ۴- نادرست است، چون تغییرات این دوره اهمیت زیادی دارند.

۲۲۹. ۴- تغییراتی که جزئی از علائم رشد و قابل رؤیت‌اند را ویژگی‌های ثانویه جنسی می‌نامند؛ مانند رویش موی صورت در پسران. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱- منظور از بلوغ جنسی مرحله‌ای است که در آن رشد جنسی اتفاق می‌افتد. ۲- منظور از رشد جنسی وقوع تغییرات مربوط به جنس است (اعم از اولیه و ثانویه). ۳- ویژگی‌های اولیه جنسی تغییراتی است که مستقیماً بر توانایی تولیدمثل اثر می‌گذارد.

۲۳۰. ۳- تغییراتی که جزئی از علائم رشد هستند و قابل رؤیت‌اند، ویژگی‌های ثانویه نامیده می‌شوند. این ویژگی‌ها در تولیدمثل نقش ندارند و مربوط به اندام‌های جنسی نیستند.

۲۲۱. ۲- ترس از غریبه در ۸-۷ ماهگی اتفاق می‌افتد. نشستن مستقل نیز در ۵ تا ۸ ماهگی رخ می‌دهد. **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱- لبخند اجتماعی در «۲-۳ ماهگی» و نشستن با کمک در «۳-۶ ماهگی» اتفاق می‌افتد. ۳- بازی‌های موازی در «۲ یا ۳ سالگی» و بازی با همجنسان در «دوره دبستان» اتفاق می‌افتد. ۴- راه رفتن مستقل در «۱۲-۱۵ ماهگی» و پردازش ادراکی در «۴-۵ سالگی» است.

۲۲۲. ۳- **بررسی عبارت‌ها به ترتیب: عبارت اول:** ابتدایی‌ترین و شاخص‌ترین جنبه رشد، رشد جسمانی - حرکتی است که از زمان تولد تا نوجوانی با سرعت و تغییرات بسیاری همراه است. **عبارت دوم:** کودکان با رشد شناختی از پردازش ادراکی به پردازش مفهومی می‌رسند. **عبارت سوم:** لبخند اجتماعی اولین علامت رشد اجتماعی است که در ۲-۳ ماهگی اتفاق می‌افتد. **عبارت چهارم:** رشد هیجانی در کودکی فرایندی پیچیده است که نه تنها مستلزم آگاهی از هیجانات خود است، بلکه مستلزم آگاهی از هیجانات دیگران نیز است.

۲۲۳. ۳- **کد پاسخ تصویری ۲۱-۲۲** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**

عبارت اول: درست: کودکان در دوره قبل دبستان پردازش ادراکی دارند و تحت تأثیر ویژگی‌های ظاهری اشیاء قرار می‌گیرند به همین دلیل احتمالاً خوراکی که حجم بیشتری را در ظاهر دارد، انتخاب می‌کند. **عبارت دوم:** نادرست: کودکان ۶-۵ ساله در تشخیص اخلاقی بودن یک عمل، بیشتر به پیامدها و نتایج قابل مشاهده آن عمل توجه می‌کنند نه به نیت و قصد فرد از انجام آن عمل. **عبارت سوم:** نادرست: کودکان در دوره پیش از دبستان (کودکی اول) پردازش ادراکی دارند و براساس ویژگی‌های ظاهری و حسی به دریافت و فهم محرک‌ها می‌پردازند. **عبارت چهارم:** نادرست: این عبارت در مورد کودکی دوم صادق است در کودکی اول، کودکان علاقه‌مند در کنار یکدیگر باشند، ولی هر کدام به بازی انفرادی خود می‌پردازند که اصطلاحاً به این حالت بازی موازی گفته می‌شود.

۲۲۴. ۱- **کد پاسخ تصویری ۲۲-۲۳** بسیاری از کودکان در سنین اولیه دوره کودکی در کنار همدیگر بازی می‌کنند، ولی هر کودک به بازی انفرادی خود می‌پردازد. به این نوع بازی‌ها، بازی‌های موازی گفته می‌شود. بازی کودکان در سنین بالاتر، یعنی در سنین دبستان که تقریباً معادل کودکی دوم (۷ تا ۱۲ سالگی) است، قاعده‌مند می‌شود و مشترکاً (گروهی) بازی می‌کنند. همچنین کودکان در دوره دبستان، علاقه خاصی به بازی با همجنسان خود دارند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲- کودکان براساس پردازش ادراکی، یعنی ویژگی‌های حسی و فیزیکی عمل می‌کنند؛ مثلاً مفید بودن یک کالا را به اندازه و رنگ آن نسبت می‌دهند، در حالی که پردازش غالب نوجوانان، مفهومی است، بنابراین در کودکی دوم، کودکان همچنان به ویژگی‌های ظاهری اشیاء، بیشتر از ویژگی‌های کیفی آن‌ها توجه می‌کنند. ۳- این عبارت در مورد کودکی اول صادق است. کودکان ۵-۶ ساله، در تشخیص خوب یا بد بودن عمل دیگران، به پیامدها و نتایج قابل مشاهده عمل آن‌ها توجه می‌کنند، ولی کودکان بزرگ‌تر (کودکی دوم) به قصد و نیت فرد از انجام آن عمل توجه می‌کنند. طبق فعالیت ۲-۶ کتاب درسی، کودک ۵ ساله، کار برادر مینا را غیراخلاقی می‌داند، چون لیوان‌های بیشتری را شکسته است (توجه به پیامدها)، ولی کودکان بزرگ‌تر که وارد کودکی دوم شده‌اند، کار مینا را غیراخلاقی می‌دانند، چون می‌خواسته شکلات‌ها را بدون اجازه بردارد (توجه به قصد و نیت). ۴- این عبارت در مورد کودکی اول صادق است. وقتی مقداری شیر را در دو لیوان با حجم مساوی ولی با شکل‌های متفاوت می‌ریزیم و مقابل کودک ۴ یا ۵ ساله قرار می‌دهیم، کودک ۴-۵ ساله لیوان بلند و باریک را انتخاب می‌کند و تصور می‌کند که نسبت به لیوان پهن و کوتاه شیر بیشتری دارد، ولی کودکان بزرگ‌تر (کودکی دوم) متوجه می‌شوند که مقدار هر دو شیر یکسان است. مشابه این آزمایش در مورد خمیربازی که به دو شکل استوانه‌ای و دایره‌ای درآمده نیز همین نتایج را به همراه دارد.

۲۲۵. ۳- **کد پاسخ تصویری ۲۲-۲۳** کودکان در ابتدا قادر به حرکات درشتی همچون بالا رفتن از پله‌ها هستند سپس مهارت حرکات ظریف همچون بستن بند کفش را به دست می‌آورند؛ بنابراین عبارت گزینه «۳» درست است.

۲۴۱. توجه نوجوانان، در مقایسه با کودکان، گزینشی‌تر است؛ به این معنا که بر اطلاعات مرتبط متمرکز می‌شوند (گزینه‌های ۲ و ۳) و با ضرورت‌های تکلیف مورد نظر، بهتر سازگار می‌شوند. (گزینه ۱)

نکته تستی: انجام هم‌زمان چند تکلیف نشان‌دهنده توجه تقسیم شده است نه توجه گزینشی.

۲۴۲. یکی از تفاوت‌های مهم دوره نوجوانی با دوره کودکی این است که نوجوانان به دنبال چگونگی تقویت حافظه خود هستند؛ به این نوع مهارت‌آموزی «فراحافظه» می‌گویند. این تلاش در دوره کودکی وجود ندارد. (تغییر کیفی) **بررسی سایر گزینه‌ها:** ۱. نوجوانان برخلاف کودکان، قادر به ظرفیت‌سازی حافظه خود هستند. (تغییر کیفی) ۲. نوجوانان بهتر از کودکان قادر به رمزگردانی، اندوزش و بازیابی اطلاعات هستند. (تغییر کمی) ۴. این عبارت درست است، ولی مربوط به توجه گزینشی است نه حافظه.

توجه: تفاوت تغییرات کیفی و کمی را در کتابنامه مطالعه کنید.

۲۴۳. پردازش غالب نوجوانان مفهومی است. نوجوانان فایده‌مندی یک کالا را بر اساس ماندگاری، کیفیت و... می‌سنجند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. نادرست است، چون مربوط به کودکان و پردازش ادراکی است. ۲. نادرست است، چون پردازش کودکان ادراکی است. ۴. نادرست است، چون مربوط به پردازش مفهومی است.

۲۴۴. هر چند نوجوانان، در مقایسه با کودکان، رشد فزاینده‌ای در توانایی‌های شناختی دارند، اما در نحوه به‌کارگیری این توانایی‌ها، پختگی لازم را ندارند به همین دلیل تغییرات شناختی نوجوانی باعث پیامدهای ناسازگارانه‌ای می‌شود. گزینه ۲: علت افزایش تحریک‌پذیری و بی‌ثباتی هیجانی در نوجوانی است.

۲۴۵. به جای نوجوان تصمیم‌گیری نشود. تصمیم‌گیری کارآمد، الگوی تصمیم‌گیری نوجوان باشد.

۲۴۶. باید ویژگی‌های منحصر به فرد نوجوانان را پذیرفت تا در زمان مناسب دیدگاه متعادل‌تری ایجاد شود.

۲۴۷. **کد پاسخ تصویری ۰۰۱۰۰۲۲** نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند. این ویژگی که تفکر فرضی نام دارد به رشد شناختی مربوط است و برای اولین بار در نوجوانی شکل می‌گیرد.

۲۴۸. گزینه ۱: اشاره به مهارت فراحافظه دارد که در نوجوانی به وجود می‌آید، یعنی نوجوانان به دنبال چگونگی تقویت حافظه خود هستند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲. نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند، در حالی که مبنای استدلال در کودکی واقعیت‌های ملموس و بیرونی است. ۳. توجه نوجوانان، در مقایسه با کودکان، گزینشی‌تر است؛ به این معنا که بر اطلاعات مرتبط متمرکز می‌شوند و با ضرورت‌های تکلیف مورد نظر، بهتر سازگار می‌شوند (کمتر دچار حواس‌پرتی می‌شوند). ۴. نوجوانان تحت تأثیر پردازش مفهومی فایده‌مندی یک کالا را بر اساس ماندگاری، کیفیت و... می‌سنجند نه بر اساس اندازه و رنگ آن.

۲۴۹. برای اولین بار در نوجوانی تفکر فرضی شکل می‌گیرد. پس این یک تغییر اساسی و کیفی است که در دوره قبل وجود نداشته است. سایر گزینه‌ها تغییر کمی هستند، چون قبلاً وجود داشته‌اند و در نوجوانی صرفاً بیشتر یا بهتر شده‌اند.

توجه: برای درک بهتر تغییرات کمی و کیفی کتابنامه را مطالعه کنید.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. سرعت تفکر در دوره نوجوانی افزایش می‌یابد. ۳. توجه نوجوانان، در مقایسه با کودکان، گزینشی‌تر است. ۴. نوجوانان بهتر از کودکان قادر به رمزگردانی، اندوزش و بازیابی اطلاعات هستند.

۲۳۱. ناگهانی بودن، یعنی اندازه بدن به سرعت افزایش می‌یابد و تناسب بدن به سرعت تغییر می‌کند.

۲۳۲. تغییرات اندام‌های داخلی بدن (قلب و شش) و افزایش حجم خون باعث می‌شوند که نوجوان احساس توانمندی زیادی کند.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. اندازه قلب ۲ برابر می‌شود و حجم کلی خون افزایش می‌یابد. ۲. ظرفیت شش‌ها ۳ برابر می‌شود. ۴. برعکس است؛ یعنی به دلیل افزایش حجم خون، نوجوان احساس توانمندی می‌کند.

۲۳۳. تغییراتی که جزئی از علائم رشد هستند و قابل رؤیت‌اند را ویژگی‌های جنسی ثانویه می‌گویند. این ویژگی‌ها مستقیماً در تولیدمثل نقشی ندارند؛ مثل رشد موهای زائد در دختران و پسران، بم شدن صدای پسران، رشد سینه‌ها در دختران، پهن شدن لگن در دختران. سایر گزینه‌ها ویژگی‌های جنسی اولیه هستند که مستقیماً در تولیدمثل نقش دارند.

۲۳۴. حوزه‌های اساسی رشد جسمانی که در این دوره دستخوش تغییر می‌شوند، عبارت‌اند از: قد و وزن، رشد استخوانی و عضلاتی، رشد مغز و سیستم عصبی، رشد اندام‌های داخلی (تغییر در اندازه قلب و شش) و تغییراتی که در هنگام بلوغ روی می‌دهند. گزینه ۴: مربوط به رشد جسمانی است، اما جزء دسته‌بندی حوزه‌های اساسی قرار نمی‌گیرد و دلیل بی‌ثباتی و تحریک‌پذیری هیجانی در نوجوانی محسوب می‌شود.

۲۳۵. رشد دستگاه تولیدمثل، تغییر اساسی دوره نوجوانی است که با بلوغ جنسی رخ می‌دهد.

۲۳۶. **کد پاسخ تصویری ۰۰۱۱۱۰۲۵** در نوجوانی، اندام‌های داخلی رشد قابل توجهی پیدا می‌کنند؛ به طوری که اندازه و ظرفیت شش، سه برابر و اندازه قلب، دو برابر می‌شود و حجم کلی خون نیز افزایش می‌یابد.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۱. نوجوانی دوره‌ای است که افراد در آن به طور ناگهانی تغییرات زیادی را در بسیاری از حیطه‌های جسمی و روانی تجربه می‌کنند.

۳. در نوجوانی، اندازه بدن به سرعت افزایش می‌یابد و تناسب بدن به سرعت تغییر می‌کند. ۴. در حدود یک سال پس از افزایش قد و وزن، ماهیچه‌ها رشد بیشتری می‌کنند.

۲۳۷. رشد دستگاه تولیدمثل تغییر اساسی دوره نوجوانی است که با بلوغ جنسی رخ می‌دهد. این تغییر یک ویژگی جدید است که در دوره قبل وجود نداشته است؛ یعنی برای اولین بار در نوجوانی قدرت باروری و تولیدمثل ایجاد می‌شود. بنابراین تغییر کیفی محسوب می‌شود. سایر گزینه‌ها تغییر کمی است.

۲۳۸. **کد پاسخ تصویری ۰۰۱۰۰۲۴** ویژگی‌های جنسی اولیه، تغییراتی هستند که به طور مستقیم در تولیدمثل تأثیر می‌گذارند؛ یعنی در دختران موجب تخمک‌گذاری و رشد رحم و تخمدان می‌شوند و در پسران موجب رشد بیضه‌ها و تولید اسپرم می‌شوند.

ویژگی‌های جنسی ثانویه، ویژگی‌هایی هستند که جزئی از علائم رشد و قابل رؤیت هستند و موجب تفاوت‌های ظاهری بین دو جنس می‌شوند، مانند رشد موهای زائد، رشد سینه‌ها در دختران، تغییر صدای پسران و...

بررسی موارد به ترتیب:

- ثانویه: تغییر عضلات، استخوان‌ها و صدای پسران در تولیدمثل نقش ندارد.
- اولیه: تولید اسپرم منجر به تولیدمثل می‌شود.
- ثانویه: رشد پستان‌ها در تولیدمثل نقش ندارد.
- اولیه: تخمک‌گذاری در تولیدمثل نقش دارد.

۲۳۹. بهتر است در حضور دیگران از نوجوانان عیب‌جویی نشود.

۲۴۰. برای اولین بار در دوره نوجوانی «تفکر فرضی» شکل می‌گیرد؛ به این معنا که نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند؛ در حالی که مبنای استدلال در دوره کودکی، واقعیت‌های ملموس و بیرونی است؛ بنابراین تفکر فرضی به معنای فرض کردن اتفاقات احتمالی در آینده است.

۲۵۵. ۱ به‌دلیل تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی در دوره نوجوانی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالات هیجانی آنان به‌سرعت تغییر می‌کند. تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی مربوط به جنبه جسمانی - حرکتی رشد است.

۲۵۶. ۲ هیجانات منبع رفتارهای مثبت و سازنده هستند و در صورت هدایت نشدن (جهت دادن نادرست) و به‌کارگیری غلط آن‌ها، هیجان‌ها به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند؛ بنابراین لازم است در این دوره مهارت‌هایی را بیاموزیم که بتوانیم هیجانات خود را در جهت صحیح به‌کار گیریم: مهارت‌هایی از قبیل کنترل خشم و ورزش کردن.

نکته: تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی علت افزایش تحریک‌پذیری و بی‌ثباتی حالات هیجانی است، اما لزوماً منجر به بروز رفتارهای مخرب و پرخطر نمی‌شود.

۲۵۷. ۱ لازم است در دوره نوجوانی مهارت‌هایی را بیاموزیم که بتوانیم هیجانات خود را در جهت صحیح به‌کار گیریم: مهارت‌هایی از قبیل کنترل خشم و ورزش کردن.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ هیجانات، در صورت هدایت نشدن و به‌کارگیری غلط، به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند. **۳** به دلیل تغییرات فیزیولوژیکی و هورمونی، تحریک‌پذیری نوجوانان افزایش می‌یابد و حالات هیجانی آن‌ها به سرعت تغییر می‌کند. **۴** هیجانات، منبع رفتارهای مثبت و سازنده هستند و در صورت هدایت نشدن و یا به‌کارگیری غلط آن‌ها، به رفتارهای مخرب و پرخطر منجر می‌شوند.

۲۵۸. ۳ «من کیستم» سؤالی است که ذهن هر فرد به‌ویژه نوجوانان و جوانان (نه کودکان) را درگیر کرده است و افراد برای یافتن پاسخ این سؤال به جست‌وجوی خویش و کسب هویت می‌پردازند.

۲۵۹. ۱ ایفای نقش جنسیتی برای نشان دادن رفتارهای زنانه یا مردانه مربوط به «ویژگی‌های روانی» در هویت دوره نوجوانی است.

بررسی سایر گزینه‌ها: ۲ شامل عضویت در گروه‌ها یا انتخاب شغل و پیشرفت است. **۳** مربوط به دختر یا پسر بودن است. **۴** مربوط به قیافه، قد، وزن و... است.

۲۶۰. ۲ نوجوانانی که خود را می‌پذیرند و هویت مثبتی برای خود قائل‌اند، به لحاظ روانی از افرادی که هویتی منفی داشته و به خود علاقه‌ای ندارند، سالم‌ترند.

۲۶۱. ۳ **کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۸۲** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**
عبارت اول ایفای نقش‌های جنسیتی برای نشان دادن رفتارهای زنانه یا مردانه، مربوط به ویژگی‌های روانی هویت است.

نکته تستی: دقت کنید که ویژگی‌های جنسی، فقط دختر یا پسر بودن است و رفتارهای دخترانه و پسرانه مربوط به ویژگی‌های روانی است.

عبارت دوم عضویت در گروه‌ها و انتخاب شغل و پیشرفت، مربوط به ویژگی‌های اجتماعی در هویت است و ضمناً پیشرفت شغل مربوط به ویژگی‌های شغلی نیز می‌شود.

عبارت سوم ارتباط با همسالان مربوط به ویژگی‌های اجتماعی هویت است. **عبارت چهارم** اهمیت دادن به مصالح دیگران، مهربانی و صداقت، سوءاستفاده نکردن از دیگران و... مربوط به ویژگی‌های اخلاقی هویت است.

۲۶۲. ۲ رشد سریع شناختی در نوجوانی و جوانی باعث می‌شود که فرد بهتر بتواند درباره مسائل اخلاقی، ارزشی و دینی قضاوت کند و واکنش دقیق‌تری نشان دهد.

۲۶۳. ۲ رشد سریع شناختی در نوجوانی و جوانی باعث می‌شود که فرد بهتر بتواند درباره مسائل اخلاقی، ارزشی و دینی قضاوت کند و واکنش دقیق‌تری نشان دهد. همچنین به‌دلیل گسترده شدن روابط اجتماعی نوجوان در مقایسه با کودکی و بروز احساس خودمختاری نسبت به والدین، نوجوان با مسائل اخلاقی و ارزشی بیشتر درگیر می‌شود و زمینه‌های رشد ارزش‌های اخلاقی در وی افزایش می‌یابد؛ بنابراین رشد درک اخلاقی در جوانی تحت‌تأثیر رشد شناختی و اجتماعی است.

۲۵۰. ۴ **کد پاسخ تصویری ۱۱۱۰۰۷۸** برای اولین بار در دوره نوجوانی، تفکر فرضی شکل می‌گیرد؛ به این معنا که نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت، از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند؛ در حالی که مبنای استدلال در دوره کودکی، واقعیت‌های ملموس و بیرونی است. به مثال کتاب در این زمینه توجه کنید: اگر مادر رامین و امین به آن‌ها بگوید برای خرید نمک به مغازه بروند، رامین که سیزده ساله است می‌پرسد: «اگر بسته بود چه کار کنم؟» یعنی به دلیل در نظر گرفتن احتمال‌های مختلف چیزی را احتمال می‌دهد که برادر ۷ ساله‌اش امین هرگز به آن نمی‌اندیشد؛ در مثال این سؤال هم حسین به دلیل برخورداری از تفکر فرضی، یک شرایط احتمالی را پیش‌بینی می‌کند.

۲۵۱. ۲ **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**

عبارت اول درست: نوجوانان در مقایسه با کودکان، رشد فزاینده‌ای در توانایی‌های شناختی دارند، اما در نحوه به‌کارگیری این توانایی‌ها، بختی لازم را ندارند و تغییرات شناختی نوجوانان باعث پیامدهای نفاذ گزاره‌ای می‌شود. **عبارت دوم** درست: نوجوانان برخلاف کودکان، قادر به نظارت، ارزیابی و تغییر جهت تفکر لحظه‌به‌لحظه هستند، در حالی که کودکان بر استدلال‌ها، قضاوت‌ها و تصمیم‌هایشان اشراف ندارند. **عبارت سوم** نادرست: نوجوانان برخلاف کودکان، قادر به ظرفیت‌سازی حافظه خود هستند؛ بنابراین نمی‌توان گفت این توانایی در نوجوانی بیشتر از کودکی است. **عبارت چهارم** نادرست: کودکان بر استدلال‌ها، قضاوت‌ها و تصمیم‌هایشان اشراف ندارند؛ یعنی نوجوانان برخلاف کودکان بر استدلال‌ها، قضاوت‌ها و تصمیم‌هایشان اشراف دارند.

۲۵۲. ۳ **کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۷۹** **بررسی موارد به ترتیب:**

- **فرا حافظه:** یکی از تفاوت‌های مهم دوره نوجوانی با دوره کودکی این است که نوجوانان به‌دنبال چگونگی تقویت حافظه خود هستند؛ به عبارت دیگر می‌خواهند چگونگی به حافظه سپردن اطلاعات را یاد بگیرند. این نوع مهارت آموزشی «فرا حافظه» نام دارد.

دقت کنید: ظرفیت‌سازی حافظه مربوط به افزایش حجم اطلاعات به خاطر سپرده شده است.

- **توجه گزینشی:** توجه نوجوانان، در مقایسه با کودکان، گزینشی‌تر است؛ به این معنا که بر اطلاعات مرتبط متمرکز می‌شوند و با ضرورت‌های تکلیف مورد نظر، بهتر سازگار می‌شوند. نوجوانی که هنگام نماز خواندن صرفاً بر نماز متمرکز می‌شود و به عوامل دیگر توجه نمی‌کند، دارای توجه گزینشی خوبی است.

- **تفکر فرضی:** نوجوانان فرضیه‌سازی می‌کنند و در پیش‌بینی یک موقعیت، از احتمال‌های مختلف بهره می‌برند. این ویژگی که تفکر فرضی نام دارد، به رشد شناختی مربوط است و برای اولین بار در نوجوانی شکل می‌گیرد.

۲۵۳. ۲ **کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۸۰** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**

عبارت اول مریم نمی‌تواند در مورد انتخاب لباس تصمیم‌گیری کند. **عبارت دوم** مریم نمی‌تواند در مورد انتخاب لباس تصمیم‌گیری کند. **عبارت دوم** مانند آن‌ها نامزد خود توقع دارد که یک انسان کامل و بدون عیب و نقص باشد که بتواند همه نیازهای او را بشناسد و برآورده کند. **عبارت سوم** آرمان‌گرایی و عیب‌جویی **عبارت سوم** مهتاب نسبت به اعتراض‌های دیگران واکنش شدید نشان می‌دهد. **عبارت چهارم** حساسیت نسبت به انتقاد

۲۵۴. ۱ **کد پاسخ تصویری ۱۱۰۲۰۸۱** **بررسی عبارت‌ها به ترتیب:**

عبارت اول سهیل سرعت بالایی در تفکر دارد. در دوره نوجوانی سرعت تفکر افزایش می‌یابد؛ در نتیجه در یک لحظه اطلاعات بیشتری در حافظه آن‌ها نگه داشته می‌شود. نوجوانان، برخلاف کودکان، قادر به ظرفیت‌سازی حافظه خود هستند. **عبارت دوم** سینا از توجه گزینشی برخوردار است؛ به این معنا که بر اطلاعات مرتبط متمرکز می‌شود و با ضرورت‌های تکلیف مورد نظر، بهتر سازگار می‌شود. **عبارت سوم** سامان می‌تواند بر فرایند تصمیم‌گیری خود اشراف داشته باشد. نوجوانان، برخلاف کودکان، قادر به نظارت، ارزیابی و تغییر جهت تفکر لحظه‌به‌لحظه هستند، در حالی که کودکان بر استدلال‌ها، قضاوت‌ها و تصمیم‌هایشان اشراف ندارند.

